

READY TO CLONE?

*Vesele praznike
in srečo v letu 2002
vam želi*

METROPOLIS

KONVIKT d.o.o.

reklamna agencija

Novi trg 1, Novo mesto
tel.: 07 337 96 50
mob.: 041 669 768
faks: 07 337 96 51

art communication
umetnost komunikacije

- oblikovanje
- tiskovine
- trženje medijskega prostora
- agencijske storitve
- organizacijske storitve

KONVIKT d.o.o.

*Želimo vam
vesele praznike
in uspešno
leto 2002!*

Si.mobil za mobilno prihodnost

Obiščite Si.mobil center Novo mesto na Ljubljanski 22

Praznična ponudba za kupce paketov Si.mobil Halo. Ugodne cene paketov in pogovori za pol cene.

Predplačilni paketi Si.mobil Halo, zlasti paket s telefonom Siemens M35i v treh različnih barvah, so na voljo po zelo ugodnih cenah. Če katerikoli Si.mobilov paket Halo kupiš do 31. januarja, te čaka prijetno presenečenje - božična tarifa oziroma polovični popust za

vse pogovore v domačem omrežju. In to vse do 31. januarja 2002. A presenečenj še ni konec - vsak kupec paketa Si.mobil Halo prejme tudi darilo - tople copate v lepi darilni embalaži.

Posebna božično-novoletna ponudba za nove naročnike. Telefon za 1 tolar in brezplačni pogovori.

Praznične ugodnosti veljajo tudi za vse nove naročnike Si.mobilovega omrežja. Če se do 15. januarja odločite postati redni naročnik v paketih Start, Smart ali Simbol, lahko telefona Siemens M35i in Nokia 3310 kupite za simbolično ceno 1 tolar. Novi naročniki prejmejo tudi dodaten brezplačni CD Si.mobil Halo, če to številko ob podpisu naročniške pogodbe vključijo med Prijatelje. Storitve Prijatelji omogoča brezplačno klicanje na izbrano številko vse do 1. maja prihodnje leto. Torej še ena možnost za obdarovanje, kot darilo pa so nadvse primerne tudi vrednostne kartice Si.mobil Halo. Da ne pozabimo: tudi novi naročniki prejmejo za darilo tople copate v privlačni embalaži.

Si.mobil. Vedno zame.

Božično-novoletna ponudba pa je samo delček Si.mobilove ponudbe, ki je vse bolj široka in pestra. Operater, ki je na slovenskem mobilnem trgu navzoč tretje leto, je dogradil svoje omrežje in s svojim signalom doseže praktično vse dele Slovenije. Tudi dolenjskemu območju je s

širitvijo mreže baznih postaj in še boljše slišnostjo posvetil posebno pozornost. Po novem lahko uporabniki Si.mobilovega omrežja obiščejo pred kratkim odprti Si.mobilov center v Novem mestu, kjer je na enem mestu dostopna vsa njegova ponudba. Svojim uporabnikom posveča Si.mobil prav posebno skrb, zato se tudi njegov novi slogan glasi Vedno zame.

In kaj je tisto, kar mladi najdejo zase v Si.mobilovem omrežju? Poleg pestre izbire naročniških paketov, pisanih na kožo različnih uporabnikov, tudi velika izbira predplačilnih paketov Si.mobil Halo za tiste, ki se ne želijo vezati z naročniško pogodbo. Popolna novost pri nas je Si.mobilov paket Halo Mix, ki je kombinacija predplačilnega in naročniškega razmerja, ki združuje dobre lastnosti obeh. Pri Si.mobilu vedno najdeš nove in najsodobnejše modele telefonov GSM, ki omogočajo uporabo vse hitreje razvijajočih se storitev v omrežju GSM. WAP se je že dodobra uveljavil, sistem GPRS, ki ga je Si.mobil v Sloveniji uvedel prvi, pa pomeni osnovo za prehod v tretjo (morda že četrto) generacijo mobilnih komunikacij.

Pestre dodatne storitve na portalu www.simobil.net.

Si.mobil prihodnosti nasploh posveča veliko pozornost. Nesluten razvoj tehnologije prinaša s seboj zanimive dodatne storitve, ki jih mladi uporabniki še posebej cenijo in radi uporabljajo. Naj omenimo samo dostop do oglasov Salomonovega oglasnika še pred

tiskano izdajo, vrsta drugih storitev pa je dostopna na letos odprtem Si.mobilovem portalu www.simobil.net, ki je dopolnil splošne informacije o operaterju na prenovljeni spletni strani www.simobil.si. Novi portal odpira vrata v svet virtualne zabave in najsodobnejših komunikacij. Med drugim ponuja e-SMS (pošiljanje kratkih sporočil SMS prek spleta), e-trgovino (nakup telefonov in kartic Halo) in SMS-igrice, med katerimi je najbolj priljubljen kviz z naslovom Vedno znam.

Razlogov, da se tudi ti pridružiš Si.mobilovi »družini«, je torej več kot dovolj. Si.mobilovo omrežje ti ponuja mobilno prihodnost, zato ne oklevaj! Pa vesel Halo in srečno naročniško leto!

Božiček in dedek Mraz bosta darila letos izbirala pri Si.mobilu, smo izvedeli iz zanesljivih virov. Zakaj jih ne bi tudi vi, saj je posebna praznična ponudba ob tudi siceršnji pestri Si.mobilovi ponudbi še posebej bogata!

vedno zame.

si mobil

Društvo novomeških študentov
Vam želi lepe božične in novoletne
praznike.

2002

DOBRE ZADETKE

ZALOŽBA GOGA

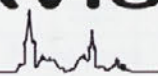

Hg

**ŠTUDENTSKI
SERVIS**

NOVO MESTO

"Človeška sreča ni toliko sestavljena iz
posameznih velikih srečnih dogodkov,
saj do teh pride bolj poredko,
temveč iz množice majhnih prijetnosti,
ki se dogajajo vsak dan."

Benjamin Franklin

V novem letu 2002 vam zaposleni DINS -
Študentskega servisa želimo, da bi se v
prijetnosti dogajale vsak dan.

II 875
D2007/2492

A black and white photograph of three children in a library or study. A boy in the foreground is looking at a large open book. Behind him, another boy is looking at a book, and a girl is looking down at a book. They are surrounded by shelves filled with books.

**PARKOVA VELIKA NAGRADNA
K R I Z A N K A**

Rešitve križanke pošljite na naslov: Česopis
PARK, Glavni trg 8, 8000 Novo mesto, z
jasno razvidnim pripisom **NAGRADNA
KRIŽANKA** do 5. januarja 2002.

Nagrade:

- 15.000 SIT (vrednostni bon
vnočlivi v Knjigami Gogol)
- 10.000 SIT (vrednostni bon
vnočlivi v Knjigami Gogol)
- 5.000 SIT (vrednostni bon
vnočlivi v Knjigami Gogol)
- 15 knjižnih nagrad (prispeva
Literarna zbirka Založba Goga)
- 3 zgoščenke (prispeva
Glasbena zbirka Založba Goga)
- 5 kap "Študentski servis DNS"
- 3 majice "Študentski servisa

DNS"

- 10 koledarjev **ROCK OTDOČEC**
(prispeva DNS)
- 10 polletnih naročin na Park
(prispeva Park)

ERNIK - REKA NA KOSOVU, PRITOK BELEGA DRIMA / IRKANA - MESTO NA SEVERU BAJKALSKEGA JEZERA / THOMASOV FOSFAT - GNOJILLO IZ ZMLETE ŽUNDRE / BJALA - BOLGARSKA REKA, PRITOK MARICE

u v o d n i k

pripravljeni na kolonizacijo

Leta 1811 sta si v ZDA na meji med dvema kulturama iz oči v oči nasproti stala dva enakovredna nasprotnika. Guverner William Henry Harrison je bil predstavnik novo nastale ameriške bele, anglosaške in protestantske družbe, ob vseh primeseh in paralelnem obstoju drugačnih elementov, katere značilnost je že takrat bila, da ob sebi ali v sebi nikoli ni prenesla druge civilizacije in kulture na enakopraven in strpen način in ki ni bila pripravljena sprejeti v svoje vzorce obnašanja in dnevnega življenja kulturno ali rasno drugačnega prebivalstva. Harrison je vedel, da se pohod ZDA po Ameriki ne more ustaviti in da je uničenje Indijancev samo vprašanje časa. Toda tej ekspanziji je prekrizal pot Napoleon med Indijanci, največji indijanski državnik in vojskovodja iz plemena Šavanov (Shawneejev), Tecumseh. Dokler Harrison ni trčil ob Tecumseha, je na Indijance gledal z obžalovanjem, ker niso imeli nikogar, ki bi se zavzel zanje. Takrat pa je pozabil na simpatije do njih in njihove pravice, kajti pred njim je stal enakovreden nasprotnik, ki je mogoče edini v zgodovini že v kali resno ogrozil ekspanzivno ameriško politiko.

Tecumseh je bil celo življenje priča nêštetim kršitvam pogodb, prisvajanja ozemlja, umorov in pokolov Indijancev. Bil je priča izumiranju in iztrebljanju celih ljudstev, ki so propadala zaradi neprestanih vojn, bolezni in alkohola. Da bi to preprečil, je po zgledu ZDA ustanovil zvezo indijanskih ljudstev, z glavnim mestom Tenskwtava, h kateri so pristopila plemena od Floride do Aljaske in vse do Kalifornije, kar je bil takrat gigantski podvig, tako zaradi neporavnanih računov med posameznimi plemeni, kot zaradi ogromnih razdalj, ki so jih ločevale med sabo. Namen zveze je bil združiti vsa ljudstva rdeče rase in oblikovati skupno politiko do ZDA in belcev nasploh, tako v vojni kot v miru. Zveza naj bi predvsem preprečevala ekspanzijo belcev in nekontrolirano prodajo indijanske zemlje, ko so posamezni poglavarji za par litrov razredčenega viskija in nekaj pokvarjenih pušk, prodajali ozemlja v velikosti današnje Nemčije. Poleg tega pa bi bila zveza politično in vojaško dovolj močna, da zagotovi tisto, kar so si Indijanci, ki so imeli opravka z belci, najbolj želeli. Mir.

Tecumseh je hotel mir, Harrison je hotel vojno. Toda Harrison ni napadel odkrito, ni napovedal vojne poglavarju. Ko se je Tecumseh mudil daleč na jugu, je izkoristil priložnost, ter v času miru, z vojaškim vdorom na indijansko ozemlje in s prodiranjem proti glavnemu mestu, kjer so bivali predstavniki različnih plemen iz cele Severne Amerike, izsilil spopad, ki se je brez pravega vojaškega vodstva končal katastrofalno za Indijance. Koalicija je razpadla, Američanom je bila pot zopet odprta.

Danes je velik del sveta tako ali drugače odvisen od Američanov, ameriška množična kultura pa praktično prežema cel planet in proces še ni končan. Vojna v Afganistanu je to z vso silo prinesla na površje. Nobenega dvoma ni več, da je Evropa ameriška kolonija na ideološki politični in ekonomski ravni, ki se s svojimi notranjimi razprtijami in zunanjimi snobizmi nikakor ne more enakovredno kosati z ameriško politiko globalnega imperializma. NATO pakt je od nekdaj samo orodje te politike, medtem ko Združeni narodi očitno služijo le temu, da ameriškemu početu podeljujejo legitimnost.

Najboljši primer, da ameriška ignoranca ne pozna meja, je zadnja vehementna poteza Busheve administracije, ko je najela Jacka Valentija, ki naj bi usklajeval prizadevanja holivudskih studijev, da bi pomagali pri vojni proti terorizmu. Hollywood, tako ali tako največja in najprodornejša propagandna ameriška mašina, je dobil zeleno luč. Sporočilo te mednarodne kampanje naj bi bilo "Če bi nas le svet bolje razumel, bi bilo vse v redu", oziroma kakor se je izrazil Valenti: ".../ in govorili jim ne bi le o tem, kako čudovita je Amerika, temveč tudi o stvareh, ki jih je dosegla ta država. Oblekla in nahranila je na milijone ljudi po vsem svetu in jim našla streho nad glavo, ne da bi od njih kar koli zahtevala v povračilo." Cinizem brez primere!!!

Naši politični kliki seveda niso potrebna tako jasna marketinška sporočila. Tudi brez njih si na vso moč prizadeva za vstop v Nato, čeprav nihče ne zna razložiti, čemu je to za Slovenijo dobro. Zato pa se negativne posledice mogoče že kažejo. Vstop v Nato bo še dodatno obremenil že tako preobremenjen proračun že tako predrage države, toda pomembno je, da se bo slovenska vlada tja odpeljala s falconom, za slovenske razmere trikrat predragim in morda celo nepotrebnim letalom. Človek bi pričakoval, da se bodo za potrebe Nata nakupovala vojaška letala, Ne, pri nas je ravno obratno, z vojaškim denarjem kupujemo civilno vladno letalo.

Morda bomo propadli, toda če bomo, bomo propadli s stilom.

Damir Skenderović

k a z a l o

ZDRUŽENE DRŽAVE SVETA

AMERIKA IN DOLENJSKA

Leila Bdeir: Amerika kontra Krka

TERAPEVTSKO KLONIRANJE

Petra Malovrh: Zarodne celice - zdravilo prihodnosti ali Satanov k r u h ?

SLOVENIJA

D u h o v i k o n t i n u i t e t e

NOVO MESTO

Petra Ostanek: Primer Müller, Glavni Trg
Tomaž Levičar: Nejavni mestni promet
Vesna Dragan: Mobitelova posebna ponudba

INTERVJU

Pino Mlakar odgovarja Damijanu Šinigoju

A N T I K U L T U R A

FOTOPUB

Marko Pršina: Škotsko višavje

FEMINIZEM

Barica Smole o puncah, ki so splezali na Triglav

DROGE

Ante Kristan: Modro modra

park eXtreme

Šini in Max z jeepom po Kočevski Reki

INFOPARK

Se v mestu sploh kaj dogaja?

REPORTAŽA

Tina Ban: Milano med potrošništvom in uporništvom

GLASBA

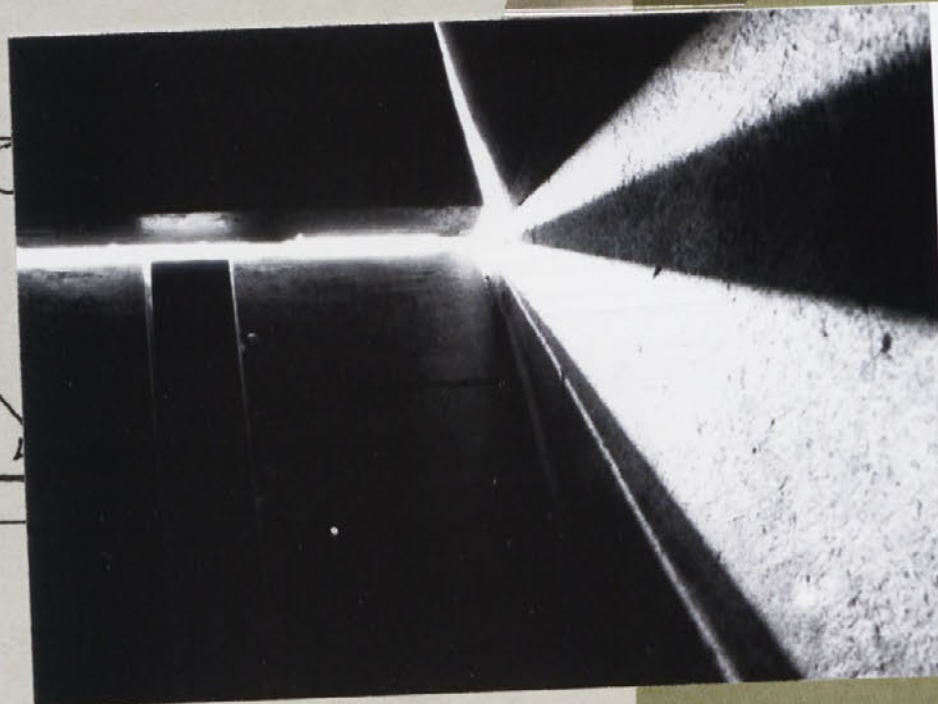
Marijan Dovič: Več orkestrov, prosim
Boštjan Vlašič se pogovarja: O.S.T.

RECENZIJE

STRIP

POTLAČ, LOKALNO TROBILO

Bizarno, grozljivo, škandalozno. Dr. Novšek:
Nagovor Novomeščanom, Srečko Katanec
zavrnil ponudbo Elana, Vlade Sodček odletel!!!

odprite
vrata v park!

SPREHODI SE PO SVOJEM PARKU!

40 EUR

u v o d n i k

pripravljeni na kolonizacijo

Leta 1811 sta si v ZDA na meji med dvema kulturama iz oči v oči nasproti stala dva enakovredna nasprotnika. Guverner William Henry Harrison je bil predstavnik novo nastale ameriške bele, anglosaške in protestantske družbe, ob vseh primeseh in paralelnem obstoju drugačnih elementov, katere značilnost je že takrat bila, da ob sebi ali v sebi nikoli ni prenesla druge civilizacije in kulture na enakopraven in strpen način in ki ni bila pripravljena sprejeti v svoje vzorce obnašanja in dnevnega življenja kulturno ali rasno drugačnega prebivalstva. Harrison je vedel, da se pohod ZDA po Ameriki ne more ustaviti in da je uničenje Indijancev samo vprašanje časa. Toda tej ekspanziji je prekrizal pot Napoleon med Indijanci, največji indijanski državnik in vojskovodja iz plemena Šavanov (Shawneejev), Tecumseh. Dokler Harrison ni trčil ob Tecumseha, je na Indijance gledal z obžalovanjem, ker niso imeli nikogar, ki bi se zavzel zanje. Takrat pa je pozabil na simpatije do njih in njihove pravice, kajti pred njim je stal enakovreden nasprotnik, ki je mogoče edini v zgodovini že v kali resno ogrozil ekspanzivno ameriško politiko.

Tecumseh je bil celo življenje priča neshetnim kršitvam pogodb, prisvajanja ozemlja, umorov in pokolov Indijancev. Bil je priča izumiranju in iztrebljanju celih ljudstev, ki so propadala zaradi neprestanih vojn, bolezni in alkohola. Da bi to preprečil, je po zgledu ZDA ustanovil zvezo indijanskih ljudstev, z glavnim mestom Tenskwatava, h kateri so pristopila plemena od Floride do Aljaske in vse do Kalifornije, kar je bil takrat gigantski podvig, tako zaradi neporavnanih računov med posameznimi plemeni, kot zaradi ogromnih razdalj, ki so jih ločevale med sabo. Namen zveze je bil združiti vsa ljudstva rdeče rase in oblikovati skupno politiko do ZDA in belcev nasploh, tako v vojni kot v miru. Zveza naj bi predvsem preprečevala ekspanzijo belcev in nekontrolirano prodajo indijanske zemlje, ko so posamezni poglavarji za par litrov razredčenega viskija in nekaj pokvarjenih pušk, prodajali ozemlja v velikosti današnje Nemčije. Poleg tega pa bi bila zveza politično in vojaško dovolj močna, da zagotovi tisto, kar so si Indijanci, ki so imeli opravka z belci, najbolj želeli. Mir.

Tecumseh je hotel mir, Harrison je hotel vojno. Toda Harrison ni napadel odkrito, ni napovedal vojne poglavarju. Ko se je Tecumseh mudil daleč na jugu, je izkoristil priložnost, ter v času miru, z vojaškim vdorom na indijansko ozemlje in s prodiranjem proti glavnemu mestu, kjer so bivali predstavniki različnih plemen iz cele Severne Amerike, izsilil spopad, ki se je brez pravega vojaškega vodstva končal katastrofalno za Indijance. Koalicija je razpadla, Američanom je bila pot zopet odprta.

Danes je velik del sveta tako ali drugače odvisen od Američanov, ameriška množična kultura pa praktično prežema cel planet in proces še ni končan. Vojna v Afganistanu je to z vso silo prinesla na površje. Nobenega dvoma ni več, da je Evropa ameriška kolonija na ideološki politični in ekonomski ravni, ki se s svojimi notranjimi razprtijami in zunanjimi snobizmi nikakor ne more enakovredno kosati z ameriško politiko globalnega imperializma. NATO pakt je od nekdaj samo orodje te politike, medtem ko Združeni narodi očitno služijo le temu, da ameriškemu načrtu podaljšajo legitimost.

Najboljši primer, da ameriška ignoranca ne po administracije, ko je najela Jacka Valentija, ki ni pomagal pri vojni proti terorizmu. Hollywood, ameriška mašina, je dobil zeleno luč. Sporočila bolje razumel, bi bilo vse v redu, oziroma kako kako čudovita je Amerika, temveč tudi o stvar milijone ljudi po vsem svetu in jim našla streho povračilo. Cinizem brez primere!!!

Naši politični kliki seveda niso potrebna tako je prizadeva za vstop v Nato, čeprav nihče ne z negativne posledice mogoče že kažejo. Vstop preobremenjen proračun že tako predrage drž odpeljala s falcom, za slovenske razmere tr Človek bi pričakoval, da se bodo za potrebe N obratno, z vojaškim denarjem kupujemo civiln

Morda bomo propadli, toda če bomo, bomo p

k a z a l o

ZDRUŽENE DRŽAVE SVETA

AMERIKA IN DOLENJSKA

Leila Bdeir: Amerika kontra Krka

4

TERAPEVTSKO KLONIRANJE

Petra Malovrh: Zarodne celice - zdravilo prihodnosti ali Satanov k r u h ?

4

SLOVENIJA

D u h o v i k o n t i n u i t e t e

5

NOVO MESTO

Petra Ostanek: Primer Müller, Glavni Trg
Tomaž Levičar: Nejavni mestni promet
Vesna Dragan: Mobitelova posebna ponudba

6-7

INTERVJU

Pino Mlakar odgovarja Damijanu Šinigoju

8

A N T I K U L T U R A

FOTOPUB

Marko Pršina: Škotsko višavje

9

FEMINIZEM

Barica Smole o puncah, ki so splezali na Triglav

10

DROGE

Ante Kristan: Modro modra

10

park extreme

Šini in Max z jeepom po Kočevski Reki

13

INFOPARK

Se v mestu sploh kaj dogaja?

14

naročilnica

Naročam časopis Park do preklica.

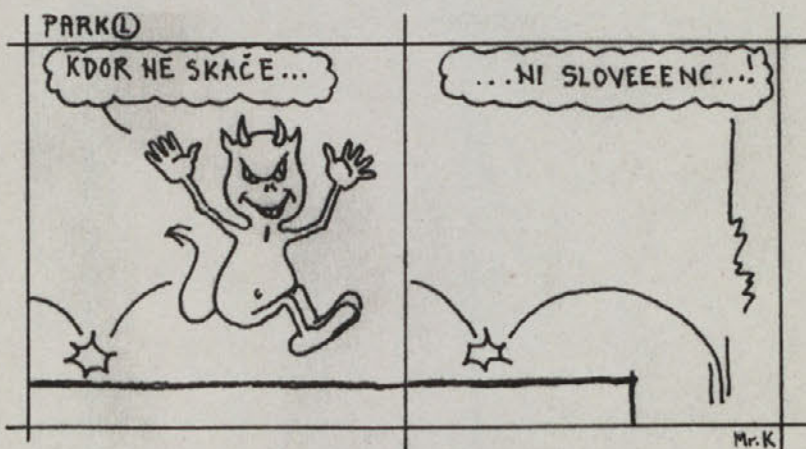
Ime in priimek _____
Podjetje _____
Naslov _____
Davčna številka (za davčne zavezance): _____

- a) Pravna oseba
b) Fizična oseba (10% popusta)
c) študent, upokojenec, dijak, vojak, mati samohranilka, državljan na poročniškem dopustu, begunec (15% popusta)

Plačano po pogodbi št. 797/01

Park
Prešernov trg 8

8000 Novo mesto
Slovenija

park:kolofon

regionalni mesečnik
številka 2, letnik 5
november 2001
ISSN 1408-7189

Naslov uredništva: Park, Glavni trg 7, 8000 Novo mesto
e-mail: park@zalozba-goga.si
web: www.park-on.net
Telefon: 07 393 08 12

Trženje: Luka Blažič, 041 519 981
Naročila in distribucija: 07 393 08 12

ustanovitelj: Društvo novomeških študentov - DNS
izdajatelj: Založba Goga
direktor Založbe: Gregor Macedoni

odgovorni urednik: Uroš Lubej

uredništvo: Tina Ban, Boris Blažič, Marijan Dovič,
Jure Kocuvan, Iztok Kovačič, Rok Jožef,
Petra Ostanek, Damir Skenderović,
Damijan Šinigoj

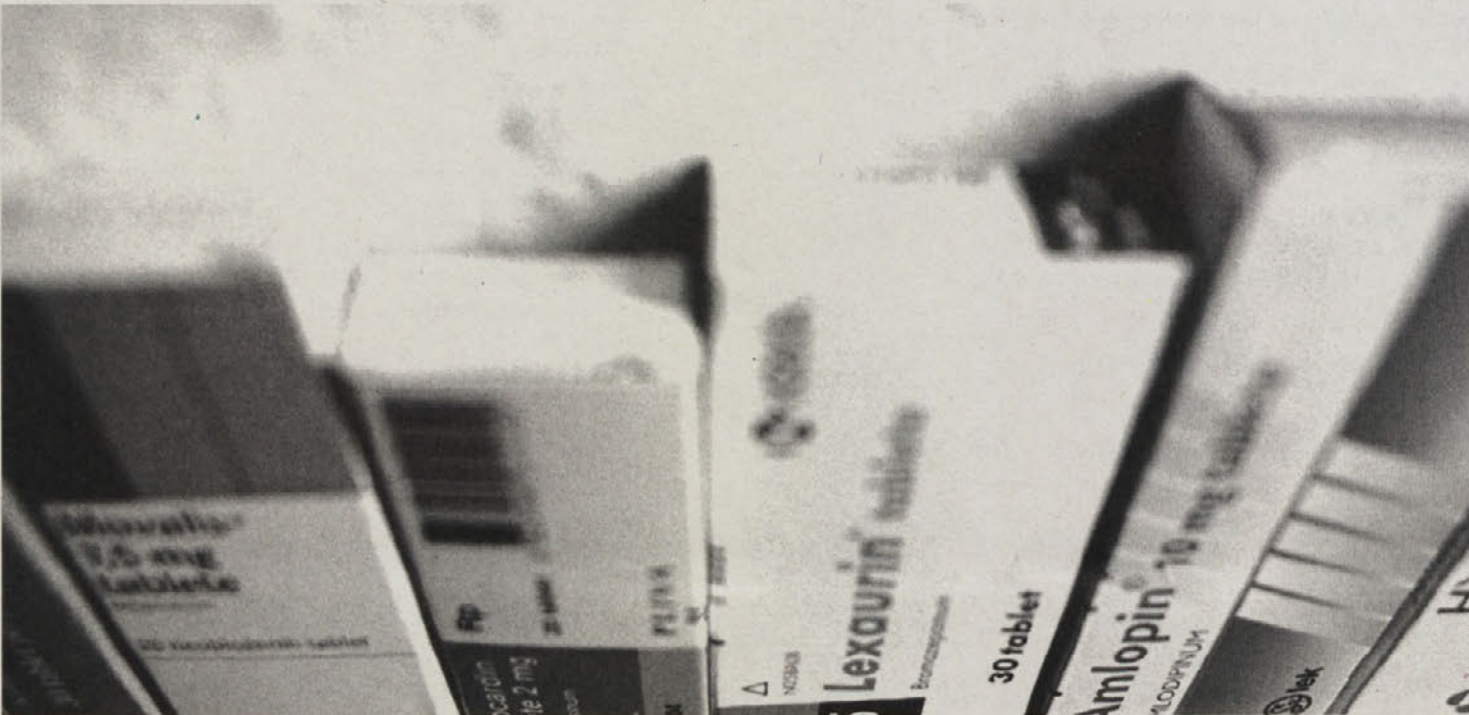
oblikovanje in prelom: Igor Ajdišek
naslovnica in ilustracije: Iztok Kovačič
fotografi: Tomaž Grdin, Borut Peterlin, Boštjan Pucelj
lektorica: Nina Štampohar

filmi: Špes Grafika
tisk: Tiskarstvo Opara

SPREHODI SE PO SVOJEM PARKU!

Naročniki (fizične osebe) imajo 10% popust, dijaki, študentje, vojski, upokojenci, državljan na poročniškem dopustu in brezposelni pa 15% popust. Naročnina velja od tekoče številke do prvega prebrskca, odpovedi pa veljajo od naslednjega obračunskega obdobja. Naročnina za tujino znaša 35 EUR, z letalsko dostavo 40 EUR.

prihodnost slovenske farmacevtske industrije ZDA proti Krki

Leila Bdeir

S prihodom novega ameriškega veleposlanika v Slovenijo so prišle tudi nove zahteve svetovne gospodarske velesile. V svojih govorih na gospodarski zbornici je ameriški diplomat Young konec oktobra in v začetku novembra poudaril, da Združene države Amerike pričakujejo, da bo Slovenija spremenila zakon o zdravilih. Ta namreč omogoča izdelavo t.j. generičnih zdravil pred potekom patenta izvirnega izdelka. Veleposlanik ni skrival prikritih grožnje: "Ameriška ambasada že nekaj časa pritiska na Vlado RS, da vzpostavi "testno ekskluzivnost" (t.j. preprečevanje testiranja alternativnih metod za zdravlila pod patentom), toda konkretnega odgovora nismo dobili. Dokler Slovenija popolnoma ne zaščiti intelektualne lastnine, pošilja nevarno sporočilo potencialnim investitorjem." Veleposlanik Young je tako v svojem nagovoru ostro napadel delovanje slovenskega zakonodajnega organa. Slovenska vlada

Slovenska farmacevtska industrija je pretežno generična. Kaj sploh so generična zdravila? Generična zdravila so ekvivalentna originalnim zdravilom, ki jim je patentna zaščita že potekla. Vsebujejo iste aktivne učinkovine kot originalna zdravila, medtem ko se lahko po neaktivnih, pomožnih snoveh ter po kemijskem in tehnološkem postopku izdelave od njih razlikujejo. Po kakovosti, učinkovitosti in varnosti so enaka originalu, le da so cenejša, saj zanje niso potrebne temeljne raziskave, temveč le iskanje alternativnih metod. - Kar je zaenkrat pri nas dovoljeno tudi pred potekom patenta. Ne smemo spregledati pomena generičnih zdravil tudi v kontekstu globalizacije: jasno je, da so za kupovanje generičnih zdravil zainteresirane revnejše države, nasproti pa jim stojijo farmacevtske multinacionalke, ki hočejo uveljaviti predvsem prodajo dražjih, "inovativnih" zdravil, prek vlad (predvsem ZDA, tudi

Zaradi pritiskov ZDA in slabih pogajalcev na slovenski strani bo narejena gospodarska škoda slovenski farmacevtski industriji in s tem neposredno dolenjski regiji. Poleg tega pa se bo cena zdravil v Sloveniji po nekaterih ocenah povečala za 15 odstotkov.

je namreč pod pritiski ZDA in EU v parlament že poslala zahtevani predlog zakona, tu pa se je zaveda pa tretjem branju začasno ustavila. Hkrati je Young skritiziral domačo zakonodajo na področju pravic intelektualne lastnine. Veleposlanik ZDA je tudi dejal, da bo Slovenija šele s spremembo zakona in njegovo prilagoditvijo evropskim in ameriškim standardom pokazala, da je zrela za pošteno poslovanje in sodelovanje. Ta poteza naj bi odprla vrata za številne tuje (predvsem ameriške) naložbe, ki v nasprotnem primeru ne bodo pritekale k nam. Lahko bi rekli še ena ameriška floskula v smislu "Mi smo najboljši in najpametnejši, brez nas nihče ničesar ne more." Temu pa menda ni tako, saj je Krka v minulem mesecu organizirala predstavitvene sestanke v tujini, katerih namen je bil povečati interes tujih investitorjev za naložbe v Krkine delnice in po PR prispevkih na internetu je bil odziv boja velik in predstavitev ocenjena kot uspešna.

EU) pa pritiskajo k zniževanju proizvodnje in prodaje konkurenčnih generičnih zdravil.

Čeprav Young govori, kot da se Slovenija upira njegovim pritiskom, po drugi strani curijo drugačne informacije: v nedavnem pogovoru za Delo je direktor Krke Kovachič izjavil, da bo Slovenija, kot kaže še pred vstopom v EU, sprejela zakon o zdravilih, ki bo uveljavil "testno ekskluzivnost", kar pomeni, da v Novem mestu ne bo mogoče testirati alternativnih poti za izdelavo zdravil, ki so še pod patentom. Zato se je Krka odločila, da bo v Moskvi, ki bržkone še lep čas ne bo v EU (še manj pa popušča ameriškim pritiskom), odpre nov razvojni inštitut. Kaj se bo zgodilo z razvojnim oddelkom v domači tovarni, lahko seveda le ugibamo.

Pred kratkim je bila objavljena novica tudi o odprtju tovarne na Poljskem. Pri tem pa je bilo bolj ali manj zamolčano, da je eden od pomenov odprtja tudi v tem, da so bili poljski pogajalci veliko bolj uspešni od naših, ravno glede proizvodnje generičnih zdravil. Zagotovili so si daljše obdobje prilagajanja in spremembo nekaterih zakonov šele ob dejanskem vstopu v Unijo. Zanimivo je, koliko prahu je dvignilo zaprtje slovenskih brezcarinskih prodajaln (govorilo se je celo o referendumu) pred nekaj meseci, medtem ko se ob tako pomembni koncesiji Slovenije (ki konec koncev ogroža gospodarski položaj za našo regijo izredno pomembne tovarne) skorajda ne govori!

Kot je že Cankar poimenoval slovenski narod kot hlapčevski, se tudi slovenska oblast obnaša tej kvalifikaciji ustrežno. Že nekaj let, odkar se Slovenija poteguje za prestižno mesto članstva v EU, se

srečujemo s številnimi ponižnimi potezami vodilnih mož države. Zdi se, kot da nam " razviti svet" pošilja formule, ki jih država z mirno vestjo in srcem, brez odgovornosti do državljanov, izpolnjuje. Kljub številnim pogajalcem, ki jih premore slovenski politični prostor, imam občutek, da je pogajanje za Slovenijo prava neznanka. Zdi se, kot da je kompromis tisto, kar prihaja iz ust tujih političnih akterjev.

Skoraj da cinična, ironična, posmeha vredna situacija prehaja v pravo grotesko. V zadnjem času smo namreč priča številnim razprodajam naših podjetij. Ne samo, da prehajamo pod kapitalni jarem tujcev, pač pa tudi spreminjamo zakone, tako kot ustreza drugim, pa čeprav s tem škodujemo sami sebi. Sicer pa ima parlament še možnost, da sporne zahteve zavrne, kar pa je glede na dosedanje izkušnje malo verjetno.

Terapevtsko kloniranje Zarodne celice - zdravilo prihodnosti ali Satanov kruh?

Petra Maloŕrh

Uporaba zarodnih celic za zdravljenje najrazličnejših težkih in neozdravljivih bolezni vliva danes zelo veliko upanja, a paradokсно - zakonodaja in javno mnenje prav raziskave na zarodnih celicah najbolj zavračata in otežujeta. Poskušajmo si razjasniti to protislovje.

(slika 1) Prvih nekaj celičnih delitev po oploditvi so zarodne celice totipotentne, kar pomeni, da se lahko razvijejo v katero koli od več kot 200 tipov celic našega telesa. Vendar je proces diferenciacije hiter in repertoar celic, v katere se celice, ki so že dlje na razvojni poti, še lahko razvijejo, se čedalje bolj oži, kar pomeni, da celice hitro zgubljajo totipotentnost. Pet dni po oploditvi je zarodek že v stadiju blastociste¹, v katerem so celice razdeljene v dve skupini: na celice, ki se bodo razvile v posteljico, in na celice notranje mase, ki bodo zgradile celoten organizem. Celicam notranje mase, ki imajo zadnje sposobnost, da se še lahko razvijejo v kateri koli tip celice, pravimo, da so pluripotentne. Po sedmih dneh pa se izoblikujejo Stirje, še bolj specializirani tipi celic: ektoderm, mezoderm, endoderm in prekurzorji spolnih celic, ki se lahko razvijejo le še v določene tipe celic. Tako se denimo celice ektoderma razvijejo v kožo in živčevje, ne pa tudi v žlezne ali mišične celice. Celice ektoderma, mezoderma, endoderma in zarodne spolne celice so multipotentne.

Kljub temu pa tudi v odraslem organizmu sposobnost nastanka novih celic iz manj diferenciranih predhodnikov (prekurzorskih celic) ni onemogočena. Vsi vemo, da se obnavljajo celice kože, da iz hematopoetskih prekurzorjev nastajajo nove krvne celice. Manj znano pa verjetno je, da obstajajo prekurzorske celice za nevrone, da torej tudi v odraslem organizmu nastajajo nove živčne celice. Dokazano je, da se obnavljajo predeli hipokampusa², vohalnih centrov in možganske skorje. Ker so zarodne celice v odraslem organizmu precej specializirane in se, kot so misliš še do nedavnega, lahko razvijejo le v en sam ali nekaj zelo podobnih tipov celic, pravimo, da so unipotentne.

Zarodne celice se torej difrencirajo, mar to pomeni, da jih je s časom čedalje manj? Da se njihov potencial izgublja? Deloma že, vendar je poskrbljeno, da se določeno število vseeno ohrani. Ob delitvi zarodne celice nastaneta dve: ena, ki je popolnoma enaka svoji mami, torej nova zarodna celica, in druga, prekurzorska, ki se nato pod vplivom ustreznih signalov iz okolja razvije v specializirano, dokončno diferencirano celico.

Znanstveniki so kmalu zaslužili, kako mogočen potencial predstavljajo zarodne celice. Pod ustreznimi pogoji bi lahko vodili in usmerjali njihov razvoj v katero koli celico našega telesa in na ta način zdravili različne bolezni, npr. nadomeščali hrustanec v obrabljenih sklepih, gojili celice kože za zdravljenje opeklin, zdravili nevrodgenerativne bolezni, zdravili poškodbe srca po infarktu. Zaenkrat iz prekurzorskih celic uspešno gojijo kožo in hrustančne celice. Pridobivanje specializiranih celic iz pluripotentnih oziroma multipotentnih pa je zaenkrat še bolj ali manj v povojih.

(slika 2) Prvi korak na poti je gojenje oziroma pridobitev zadostnih količin zarodnih celic. V devetdesetih letih so v različnih laboratorijskih poskusih izolirali in gojili embrionalne zarodne celice. Leta 1998 je ameriškim znanstvenikom uspelo gojiti pluripotentne človeške celice iz stadija blastociste. Danes obstaja na svetu približno 64 celičnih linij³ različnih zarodnih celic.

Problem pri uporabi takih celic v terapevtske namene je zavračanje presadka. Rešitev predstavlja kloniranje. Gre za postopek, ki so ga uporabili pri kloniranju ovce Dolly. Iz celice pacienta vzamemo jedro in ga

prenesemo v jajčno celico, ki smo ji prej jedro odstranili. Na ta način in vitro pridobimo zarodne celice, ki so po svoji genetski sestavi popolnoma identične s pacientovimi. Kot prvim na svetu je to uspelo raziskovalcem podjetja Advanced Cell Technology iz Massachusettsa. V jajčne celice žensk (darovalke so bile iz Bostona) jim je uspelo spraviti jedra ene od celic, ki obdajajo in prehranjujejo jajčno celico med zorenjem. Enak postopek so že prej izvedli

lahko poleg krvnih razvijejo tudi v jetrne celice. Zanimanje za zarodne celice odraslih organizmov je naenkrat močno naraslo.

Nedavno je francoskemu kardiologu uspelo iz mišice pacienta izolirati ter in vitro uspešno gojiti zarodne mišične celice. Te so nato presadili v srce istega pacienta na poškodovano mesto, nastalo zaradi infarkta. Kljub temu da se celice niso difrencirale v

Problem pri uporabi takih celic v terapevtske namene je zavračanje presadka. Rešitev predstavlja kloniranje. Žal so raziskave na tem področju zaradi neurejene zakonodaje in nasprotujočega si javnega mnenja močno ovirane. V ZDA je predsednik nedavno sprejel zakon, ki sicer dovoljuje raziskave na primarnih zarodnih celicah, vendar le, če prihajajo od zarodkov, vzgojenih v tujini ali privatnih ustanovah znotraj ZDA. V Evropi so raziskave na embrijih do 14. dneva starosti izrecno dovoljene le v Veliki Britaniji in na Švedskem.

na miškah. Na 71 jajčnih celic jim je uspelo dobiti 1 klon. V celoti so naredili le tri kline, od katerih sta dva prežvela in se delila na do 4 oziroma 6 celic celičnega stadija, potem pa se je rast ustavila. Kljub temu, da so "privedli" embrije do velikosti 4 oziroma 6 celic, jim ni uspelo izolirati zarodnih celic (niso jih uspeli namnožiti in gojiti in vitro). Žal so raziskave na tem področju zaradi neurejene zakonodaje in nasprotujočega si javnega mnenja močno otežene. V ZDA je predsednik nedavno sprejel zakon, ki sicer dovoljuje raziskave na primarnih zarodnih celicah, vendar le, če prihajajo od zarodkov, vzgojenih v tujini ali v zasebnih ustanovah znotraj ZDA. V Evropi so raziskave na embrijih do 14-ega dneva starosti izrecno dovoljene le v Veliki Britaniji in na Švedskem.

Zaradi omenjenih razlogov iščejo znanstveniki še druge poti, kako priti do zarodnih celic. V omenjenem podjetju so poskusili tudi s partenogenezo. To je pojav, pri katerem pride pod določenimi pogoji do delitev neoplojene jajčne celice. Pri sesalcih se to ne dogaja, znan pa je pri nekaterih členonožcih. Postopek začnejo z nezrelo jajčno celico, ko ima še dvojno garnituro kromosomov. Ne izdajo sicer natančno kako, a ob dodatku določenega kemičnega signala se je nezrela jajčna celica začela deliti, kot da je oplojena. Ta postopek se jim zdi etično manj sporen kot prvi, a predstavlja zaenkrat rešitev samo za ženski spol, saj moški nimajo jajčnih celic.

Čedalje bolj zanimivo alternativo predstavlja uporaba zarodnih celic, prisotnih pri odraslih ljudeh. Te po svojih lastnostih niso več pluripotentne, ampak multipotentne. Nahajajo se v določenih tkivih in so namenjene nadomeščanju starih in poškodovanih celic. Prvi primer uporabe sega že daleč v leto 1965 s presaditvijo kostnega mozga pacienta z levkemijo, prve presaditve kože pa so opravili leta 1975. Včasih so mislili, da so zarodne celice pri odraslih bolj omejene glede razvoja v različne celice, kot se je izkazalo nedavno. Pred dvema letoma so zarodne celice odkrili tudi v tkivih, za katera so mislili, da se sploh ne obnavljajo (živčevje, masčevje). Ugotovili so tudi, da so se zarodne celice sposobne razviti v veliko več tipov specializiranih celic. Pokazalo se je, da tudi ko so se razviti ektoderm, mezoderm in endoderm, razvoj celic ni dokončno determiniran. Določene celice lahko prečkajo pregrade. Pod različnimi pogoji okolja se tako celice, ki so normalno prekurzorji za razvoj kosti, razvijejo v nevrone. Hematopoetske celice se

tipične srčne celice, so se dobro prilagodile in se začele krčiti v srčnem ritmu.

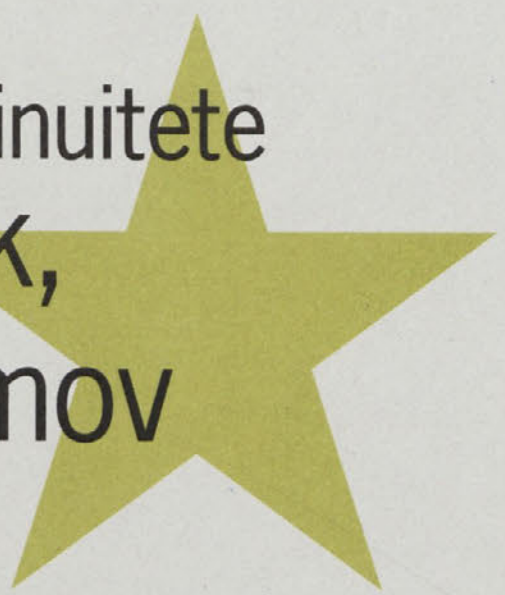
Aplikacije v bližnji prihodnosti bodo najverjetneje na področju nevrologije za zdravljenje nevrodgenerativnih bolezni (Parkinsonova in Alzheimerjeva bolezen). Možnosti zavračanja presadkov so manjše, saj so možgani imunološko izolirani od ostalega dela telesa.

Preden pa se bodo tkiva vzgojena iz embrionalnih oziroma zarodnih celic odraslega organizma lahko rutinsko uporabljala pri zdravljenju različnih obolenj, bo potrebno odgovoriti še na marsikatero vprašanje in pojasniti mehanizme, ki usmerjajo diferenciacijo enih in vzdržujejo v nediferencirani obliki drugo populacijo celic. (slika 3) Zagotoviti bo potrebno nadzor namnoževanja celic v kulturi, uspešno vodenje in usmerjanje diferenciacije. Zaenkrat se za določene tipe celic ve, katere sestavine je potrebno dodati v gojišče, da bo razvoj potekal v željeno smer. Še zdaleč pa ne vemo, zakaj mora biti prisotna ravno neka določena snov in ne katera druga. Očitno bo potrebno še veliko dela, da bomo lahko pojasnili mehanizme diferenciacije. Po eni od hipotez naj bi diferenciacija potekala sočasno z migracijo celic. Te naj bi se v telesu razporejale glede na smer specializacije. Glede na njihov položaj in signale iz okolja naj bi se nato izrazile tudi njihove značilnosti. V kulturah bo nadalje potrebno zagotoviti stabilnost in ohranjanje lastnosti celičnih linij kot tudi preprečiti morebitne maligne transformacije.

Zanimiva je ideja, ki jo raziskujejo pri podjetju ReNeuron. V zarodne celice odraslih organizmov naj bi vnesli dva gena. Produkt prvega naj bi aktiviral encim telomerozo, ki preprečuje krajšanje koncev kromosomov, tako imenovanih telomer, kar naj bi bil eden od razlogov za staranje celic. Drugi naj bi bil onkogen, ki bi v celicah pri nizki temperaturi izzval maligno transformacijo. Na ta način bi dobili pogojno nesmrtno celično linijo multipotentnih oziroma unipotentnih celic. Ob vnosu v organizem pa bi prišlo do inaktivacije obeh genov zaradi povišane temperature (37°C).

¹ Blastocista je stopnja v zarodkovem razvoju, ko se izoblikuje telesna votlina - blastocel.
² Hipokampus je del možganske skorje in se nahaja v osrednjem delu temporalnega lobusa. Pri ljudeh ima pomembno vlogo pri kratkoročni spominu.
³ Velika vrženarska celic v in vitro pogojih umrejo po določenem številu delitev. Občasno pa celice zaradi določenih genetskih sprememb postanejo nesmrtni. Te celice tvorijo celične linije.

duhovi kontinuitete Drnovšek, pojdi domov

Uroš Lubej

Drnovšek je napovedal odhod iz mesta predsednika vlade in najmočnejše stranke ter kandidaturo za predsednika republike. To je storil na svoj običajen način: "Morda grem, morda pa tudi ostanem." Na ta način je paraliziral svoje politične nasprotnike. Le kdo bi si na predsedniških volitvah upal kandidirati proti Drnovšku - "Toda kaj če v resnici ne bo kandidiral," gre po glavah političnih oponentov. Ti tako imenovani oponenti se delijo na več podvrst. Ena od njih je "dišeča pomlad" in njihovi nesPodobniki, ki pa v resnici niso oponenti, ampak so isti kot on, le da njegovo igrro igravo slabše, kar so dokazali, ko so za nekaj mesecev prevzeli oblast. Drugi dve podvrsti pa se nahajata v Drnovškovi lastni stranki, ki ji je izmeril pritisk, bolje trzljaj. S stranko LDS se je najprej združil kot v nekakšni nenačelni koaliciji, potem pa se je liberalna demokracija vse bolj nalezla njegovega apolitičnega pragmatizma in utopila politično raznovrstnost, ki jo je nekoč

plaho srce lepega števila tistih, ki naj bi bili zastopniki slovenskega ljudstva, saj je degradacija parlamenta, kot kaže, skupni projekt pozicije in opozicije.

Nihče od vladnih politikov pa ne trzne, ko pride na obisk ameriški general in pridiga slovenskemu plemencu o politični volji, ki bi jo Slovenija morala izkazovati, sedaj ko bo pač treba iti v Nato, generalni sekretar te vojaške organizacije pa si, medtem ko vendarle gostuje pri nas, dovoli komentar o tem, da bi bil referendum o vstopu v Nato precej tog način odločanja. Premier, ki si dovoli izjave o tem, kaj smejo govoriti izvoljeni predstavniki ljudstva, ne pisne, ko je zamajana integriteta slovenskega ljudstva.

Ne, Drnovšek pač ni odšel. Obnaša se kot Freudov nagon smrti, ki vztraja, kljub temu da je na robu uničenja. Čeprav naj bi njegov odhod domnevno povzročil vsesplošno zmedo, mu je neugodno

Drnovšek ni odšel. Obnaša se kot Freudov nagon smrti, ki vztraja, kljub temu da je na robu uničenja. Kritizirajo ga zaradi tega, ker da so njegove izjave povzročile negotovost, politično nestabilnost, celo paniko. V resnici je občasna negotovost, nestabilnost in panika v demokraciji nekaj normalnega, nekaj kar prevetri h korupciji nagnjene zastopnike moči.

krasila. Liberali so postali bodisi njegovi lojalni politgospodarji (ki se jih prestavlja zdaj sem zdaj tja, tako da so enkrat besni kot mladi psički, drugič veseli kot črčki) ali pa so izginjali kot pripadniki nekdanj močne stranke človekovih pravic. Igor Bavčar je eden od njih: nekoč na čelu Odbora za zaščito človekovih pravic; gibanja, ki je začelo upor, potem (bivši) aparat za čim hitrejšo integracijo v Eu.

Njegova prva poteza po odločitvi za vztrajanje je bila utišanje 57-tih poslancev, ki so plaho izrazili mnenje, da velike pivovarne morda ne bi bilo dobro prodati tuj družbi. Za utrujenega vodjo to niti ni bilo ne vem kako drzna puščica v

govoriti o svoji bolezni, ki pa ga v trenutku lahko vendarle prisili, da se umakne.

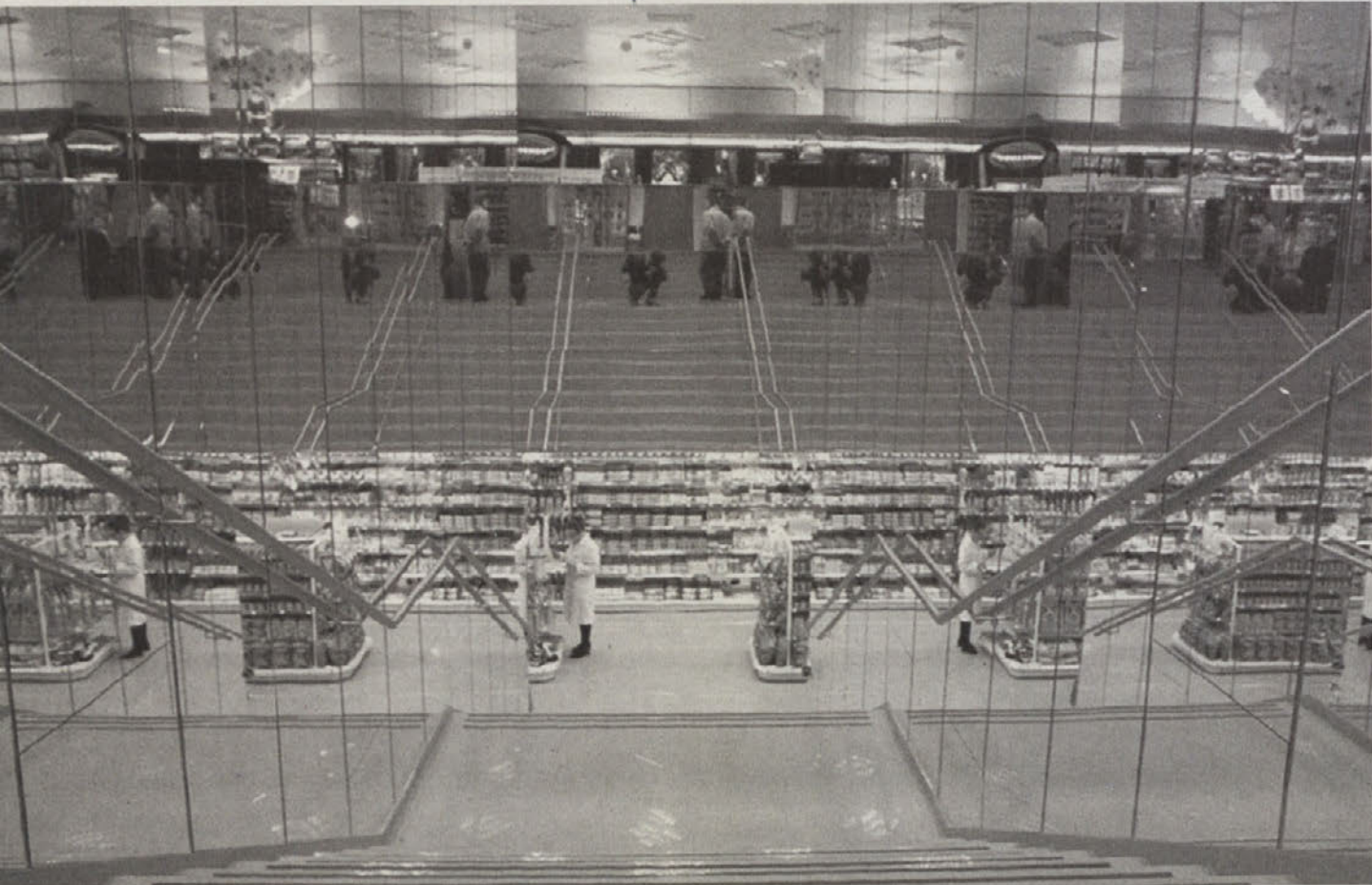
Drnovška kritizirajo zaradi tega, ker da so njegove izjave povzročile negotovost, politično nestabilnost, celo paniko. V resnici je občasna negotovost, nestabilnost in panika v demokraciji nekaj normalnega, nekaj kar prevetri h korupciji nagnjene zastopnike moči. V totalitarizmu vlada mir, en vodja, ena volja. Drnovška bi bilo potrebno kritizirati zaradi tega, ker ni odšel. Morebitno upokojitvev je bilo pravzaprav občutiti kot nekaj navdihujočega, nekaj, kar bi morda prebilo ozek krog apolitične elite, ki se je napletla okoli Drnovška, in v celo zadevo vneslo kaj novega.

park:mesto

park:gospodarski kriminal

“Rigidnost pristopa k prenovi stare stavbe je vprašljiva. ZVNKD se preveč živo zaveda odgovornosti posegov v staro mestno jedro in se raje odloča za strogo ohranjanje vseh elementov stavb, namesto strokovne presoje kvalitete posameznih delov in posameznih stavb.”

BLAGOVNICA MÜLLER GLAVNI TRG

Petra Ostanek

Trgovina Müller je nadomestila staro blagovnico na Glavnem trgu. Arhitekturo so zasnovali Sador Vuga Arhitekti (projektna skupina: Jurij Sador, Boštjan Vuga, Gregor Golubič, Lidija Dragišič), ki so avtorji vseh Müllerjevih trgovin v Sloveniji (dve v Ljubljani in ena v Murski Soboti). Trgovska veriga Müller se je odločila za iskanje kvalitetne arhitekturne prezentacije, ki trgovinam daje specifičen videz in jih s tem razlikuje od ostalih, kar je istočasno tudi predstavitev prodajnega blaga. Arhitekti so se pri zunanji podobi trgovin odločili za steklene fasade - "optične stene", kjer so vizualni učinki doseženi s potiski in svetlobnimi elementi. Prvi predlog prenove blagovnice v Novem mestu je bila oranžna (zaščitni znak Mullerja) steklena fasada, ki naj bi imela potisk, ki bi ustvarjal optični vtis dolgega linjskega svetila na fasadi. Poleg tega bi bila fasada tudi osvetljena s takim svetilom, tako da bi se podnevi in ponoči efekt ponavljal.

Stekleno fasado, ki so jo predlagali arhitekti, je bilo možno narediti na vseh trgovinah Müller, razen v Novem mestu. Tu Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto (ZVNKD) ni odobril niti prvotne zamisli niti štirih naslednjih, ki so bile kompromisi.

Stavba blagovnice na Glavnem trgu ni spomeniško zaščiten, vendar se nahaja v spomeniški celoti Glavnega trga. Stara blagovnica je bila troetažna, delno podkletena stavba s pritličjem, dvema nadstropjema, podstrešjem in manjšo teraso. Stavba je nastala z združitvijo več hiš. Fasada, streha in notranja oprema so bile dotrajane in potrebne celovite prenove. ZVNKD je zahteval, da stavba ostane nespremenjena, za zunanjo stavbo je bil določen gladek omet z barvo po njihovem izboru, v pritličju so bile štiri odprte zružene v eno stekleno površino s središčno postavljenim vhodom, zgornji del fasade nad vncem pa je ostal nespremenjen. Notranjost je razen novega dvigala, servisnega dostopa z evakuacijskim stopniščem in sprememb v mansardi konstrukcijsko nespremenjena - stara opečna konstrukcija. Notranja oprema je spremenjena v skladu s tipizirano opremo naročnika. Na fasadi je predvidena osvetlitev s projektorjem, ki bi ustvarjal učinek potiska (trenutno še in izvedena).

Ker stavba ni spomeniško zaščiten, je presenetljivo - tudi ob upoštevanju, da je zunanja podoba stavbe pomembnejša in se mora prilagajati celotnemu kontekstu Glavnega trga, da je tudi notranjost stavbe morala ostati nespremenjena. Glavna značilnost stare blagovnice je bila nesorazmerno pompozno stopnišče in relativna utesenjenost ostalega prostora, posebno v zgornjih etažah. Ohranjen je tudi zamik v višini treh stopnic v zgornji etaži, ki povzroča slabo izkoriščenost prostora, ki ga obvladujejo stopnice in klančine. V doživetju notranjega prostora stavba ni ničesar pridobila, glavna prostorska kvaliteta ostaja stopnišče, ki sedaj ponuja še optična doživetja z ogledali. Na zunanosti razen obnove propadajoče fasade spodnji del Glavnega trga ni dosegel kvalitativnega premika. Ohranjen razporeditve okenskih odprtin je samo formalen

posamezno arhitekturno kvaliteto, kar je določeno po presoji ZVNKD (Novi materiali - les, jeklo, steklo in umetni kamen ne smejo predstavljati prevladujočega elementa na fasadi, razen v izjemnih primerih, ki jih zaradi posebnih arhitekturnih kvalitet dovoli pristojna služba spomeniškega varstva in druge širše, strokovno kritične presoje). Prav tako bi bila po istem odloku možna nadomestitev stare konstrukcije z novo, ki bi bila gospodarnejša in bi pripomogla k boljšemu izkoristku prostora (V celotnem območju mestnega jedra Novega mesta so na objektih, ki niso zaščiteni, dovoljeni le posegi, ki imajo za cilj prenovi in revitalizacijo - adaptacije, doizdave, nadzidave, nadomestne in dopolnilne gradnje).

Prispevek arhitektov tako ni mogel doseči zaželeno prostorske kvalitete. Ob relativnosti arhitekturne kvalitete, ki je tudi časovno spremenljiva in v Novem mestu očitno nedoločljiva, je izvedena stavba verjetno najboljši kompromis, vendar bi kljub omejujočim zahtevam ZVNKD in naročnika DOM Trgovina d.o.o. arhitekti morda lahko dosegli več za splošno podobo Novega mesta.

desno: Trgovina Müller vhodna fasada
zgoraj: Trgovina Müller pogled iz stopnišča navzdol
montaža: Zavrnjen prvotni predlog prenove stavbe

fotograf: Boštjan Pucelj

FOTO: BOŠTJAN PUCELJ

MESTNI AVTOBUSI NEJAVNI JAVNI PREVOZ

Tomaž Levičar

Vožnja z novomeškimi mestnimi avtobusi ni prav poceni, a tudi pretrano draga ne (mesečna delavska 5400 sit, dijaška oziroma upokojska 4320 sit), je udobna in tudi časovno ni dolga, če štejemo zgolj vožnjo od vstopnega do ciljnega postajališča. Če v porabljen čas vključimo še pot od doma do postajališča ter od postajališča do cilja, nam to sicer vzame še nekaj dodatnih minut, toda priznati je treba, da je mesto s postajališči dobro pokrito. Večina meščanov ima do postajališč približno 300-400 metrov, torej največ 5 minut hoje od nekega avtobusnega postajališča. Za 70 avtobusnih postajališč (torej približno 35 lokacij - vsaka ima pač postajališče na obeh straneh prometnice) to pomeni, da v povprečju na posamezen duet postajališč uporablja okoli 650 prebivalcev mesta. Z vidika učinkovitosti in rentabilnosti je takšna gostota zaskrbljujoča, a po drugi strani imajo meščani (razen prebivalcev Grma in Regrče vasi) postajališča razmeroma blizu doma. Problem torej ni ne v ceni ne v udobju, bolj ali manj tudi ne v bližini postajališč oziroma razvejanosti omrežja prog in še manj v prometni ali osebni varnosti, ali v prijaznosti osebj, ne, tu problema ni. Pač pa je problem v pogostosti voženj avtobusov. Je problem, ki dela mestni avtobusni promet nekonkurenčen avtomobilskemu, ter je nesprejemljiv oziroma neuporaben pri vsakodnevnih poteh meščanov po mestu.

Potrebna bi bila torej bistveno večja pogostost voženj mestnih avtobusov, kot pa je temu danes. A poguma in odločnosti pa tudi znanja, potrebnega za preobrat, novomeška oblast očitno nima. Celo lokalne prometne politike, ki bi bila eden temeljev vseh odločitev glede prometa v mestu, nima. Tudi zato smo zgolj v maniri reka "Še slepa kura zmo najde" pred leti dobili mestni avtobusni promet. A oblasti ne tedaj, pa tudi danes še ni jasno, zakaj ga imamo in kako naj ga obravnavamo. Mestni avtobusni promet zgolj socialni napor in prometna služba za tiste, ki drugega prevoznega sredstva ne morejo ali ne smejo dobiti, enostavno ne more biti. Zdravstveni, ekološki, ekonomski, prometni, varnostni in drugi problemi, ki smo jim v mestu priča, nam govor, da morajo mestni avtobusi skupaj s pešačenjem in kolesarjenjem postati prevladujoča oblika prometa v mestu.

Najdražji promet, ki si ga lahko omislimo v mestu, je avtomobilski. A ob dejstvu, da iz občinskega, državnega in zasebnih proračunov jemlje denar zelo razpršeno in netransparentno, nam je to sprva le težko predstavljati. Le če bi sesteli stroške, ki jih imamo zaradi prometnih nesreč in drugih zdravstvenih problemov, gradnje cestne infrastrukture, prometnih zastojev, onesnaženja in razvrednotenja okolja, nenazadnje tudi zaradi nakupa in vzdrževanja avtomobilov ipd., bi hitro prišli do drugečnega zaključka. Mestnim svetnikom in občinski upravi pa se vseeno ne zdi vredno razviti mestnega avtobusnega prometa tako, da bo dejansko dobro služil meščanom. Ne le, da ne gre dovolj denarja iz občinskega proračuna za ta namen, temveč je vložnega tudi mnogo premalo truda, da bi ga pridobili iz drugih virov. Z avtobusi, ki pridejo na posamezno postajo enkrat na uro, ali celo enkrat na dve uri, si meščani kaj dosti ne moremo pomagati. Prenesli bi lesene sedeže, neprijazne šoferje, morda celo za odtenek dražje vozovnice, tudi postajališča brez nadstreškov, toda tega, da pripelje avtobus naslednjč na postajo šele čez dve uri, tega pač ni moč prenesti. Mestni promet, kot smo mu priča, nam ne daje dovolj svobode pri odločanju o času in smeri potovanj po mestu. Namesto da bi zviševali raven uslug ter s tem privabili nove potnike na mestni promet, se je občinska uprava odločila ravn nasprotno. Kako to sedaj izgleda v praksi? Pogledimo si kakšen primer!

Primer 1:

Vstanem ob 4.30 ter skozi okno gledam meglice nad Temenico. Moram v službo v Novo mesto. Iz Trebnjskega odidem z delavskim vlakom ob 5.12 ter se na železniško postajo Novo mesto Center pripeljem ob 5.41. Mestni avtobus do Revoza, kamor moram priti, je odpeljal izpred železniške postaje 7 minut prej. Žal. Če grem peš, kolesa mi žal niso pustili vzeti s seboj na vlak, mi bo zasoplemu nekako uspelo priti do 6-ih do vhodnih vrat tovarne. Če se pa odločim do delovnega mesta priti z mestnim avtobusom, potem pa bom čakal avtobus do 7.22 in ob 7.35 prišel do postajališča ob tovarni. Kakopak, šef je razkačen. Naporen delovnik v smrdljivi lakirnici končam ob 14-ih. Malo kasneje se prebijem do najbližjega avtobusnega postajališča. Avtobus izpred tovarne je odpeljal že ob 13.42. Žal. Šef mi seveda ni pustil oditi prej. Sedaj čakam naslednjega. Ni mi dolgčas, veliko jih je, kot sem jaz. Čakamo. Ob 15.32, torej uri in pol po

koncu delovnika, vendarle dočakam avtobus. Odpeljem se z njim do postajališča pod občino, ki je poleg železniške postaje Center. Tja pridem ob 15.44 uri. Odlično, prvi naslednji vlak v Trebnje odide že ob 15.51. Začuda še nasmejan se ob 16.19 uri pripeljem na železniško postajo v Trebnje. Le par sto metrov pešačenja imam še do doma, kjer me dobri dve uri in pol po izrpujočem delovniku pričaka odlično kosilo. Ja, če ne bi bilo novomeških avtobusov, bi šel domov najbrž z avtom in tako prišel v Trebnje ob približno 14.35 uri. Slabi dve uri prej!

Primer 2:

Špela stanuje v ulici V brezov log, zaposlena pa je v Krki v Ločni. Ima mesečno vozovnico za mestni avtobus, v službo pa se vozi z modro in zeleno linijo. Je invalidka na vozičku. Sicer je vesela, da lahko pride na nizkopodni avtobus brez večjih zapletov, a žal se le težko prebije do postajališča, ker je pot do tam polna grajenih ovir. Službo Špela začne ob 7-ih. S postajališča ob Cestnem podjetju se z modro linijo odpravi ob 6.22 ter prispe na Šmihelski most ob 6.28. Tu počaka na zelenca, ki pride na postajo ob občini ob 6.30, komaj ga ujame, a se zato vendarle z njim pripelje do Krke ob 6.36 uri. Počasi se odpravi na delovno mesto, kjer gara do 15-ih. Pričaka avtobus ob 15.21 in se z njim pripelje na Šmihelski most ob 15.27 Čaka na modro linijo, ni ji težko, saj udobno sedi na invalidskem vozičku. Modra linija pride šele ob 16.40 in jo pripelje do Velike bučne vasi ob 16.49. Torej skoraj dve uri po koncu njene službe! Lahko pa bi Špela šla iz službe tudi z rumeno linijo. Že ob 15.11 bi izpred Krke lahko stopila na rumenca ter prišla na avtobusno postajo Novo mesto ob 15.20. Počakala bi na modro linijo. Ta bi prišla na avtobusno postajo Novo mesto ob 16.38, v Veliko Bučno vas pa bi se tako pripeljala ob 16.49. Enako kot prej!

Primer 3:

Francišek stanuje na Ulici Slavka Gruma, zaposlen je pa v Revozu v Gotni vasi, kamor mora priti ob 6-ih. Francišek mora kombinirati rumeno in modro linijo. Da bi lahko prišel v službo, se ob 5.24 odpelje s postaje blizu stanovanja, na avtobusni postaji Novo mesto, kjer bo prestopil na modro linijo, se znajde ob 5.30 uri. Počaka na modro linijo, ki prispe ob 5.37 ter se z njo pripelje do Revoza ob 5.47 Dela torej od 6-ih do 14-ih, ko želi nazaj domov. Na postajališču ob Revozu se znajde ob 14.05 uri, prejšnji avtobus je odšel žal ob 13.42, zato počaka naslednjega. Ta pride ob 15.32! Vstopi vanj s svojo mesečno vozovnico ter se odpelje do avtobusne postaje Novo mesto, kamor pride ob 15.42 ter tu prestopi na rumeno linijo. Rumeni pride že ob 15.45 ter Franciška pripelje pred dom ob 15.51. Torej slabi dve uri po koncu službe. Naj bo Francišek vesel, da je kupil mesečno vozovnico? Ne, ne more biti vesel. Bolje bi bilo, če bi šel peš ali s kolesom.

Če mestna oblast ne misli resno pristopiti k projektu "mestni avtobusni promet", če ne želi iz teh avtobusov napraviti kvalitetno alternativo avtomobilom v prostoru mesta, potem je skoraj bolje, da jih upokoji ter kako drugače porabi denar. Denimo za informatizacijo mesta. Pa bomo potem delali, nakupovali, komunicirali z znanci ... iz domačega fotelja. A pred tem velja povedati, da bi zgledno urejen in reklamiran oziroma predstavljen mestni avtobusni promet gotovo uporabljal precejšnji del meščanov. Če bi seveda bil prilagojen njihovem načinu življenja, njihovim znotrajmestnim potovalnim potrebam ter usklajen z delovnim časom podjetij pa šol in seveda z drugimi javnimi prometnimi oblikami.

FOTO: BOŠTJAN PUCELJ

MOBITELOVA POSEBNA PONUDBA

Vesna Dragan

Ne samo da je Mobitel z obračunavanjem po 15- sekundnem intervalu za uporabila podražil svoje storitve (tudi po mnenju Urada za varstvo potrošnikov), ampak ima v svoji ponudbi še druge, bolj prefinjene oblike nategovanja svojih zvestih uporabnikov.

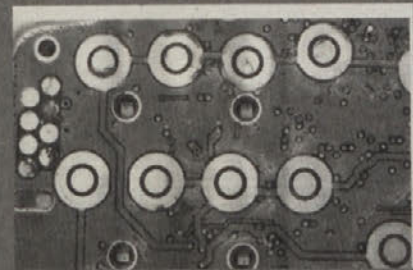
Naš bratec Bojan nas je opozoril na to, kar se mu je zgodilo z njegovim aparatom Nokia 3310, ki ga je kupil po (množično oglaševani) Mobitelovi posebni ponudbi konec avgusta letos. S tem, ko je za 14 mesecev podaljšal naročniško razmerje z Mobitelom, je lahko po boja neverjetni ceni 14900 sit prišel do aparata, katerega dobavitelj je podjetje Teleray iz Ljubljane. Vse super, toda Nokia 3310 je čudežno prenehala delovati po dveh mesecih. Seveda je šel Bojan na Mobitelov center v Novem mestu in zahteval uveljavitev garancije; bodisi da mu aparat popravijo ali pa mu izstavijo novega. Na Mobitelu mu niso začasno omogočili uporabe nadomestnega aparata, ampak je moral en teden, revček ubogi, živeti brez telefona. Po enem tednu je dobil šokanten odgovor našega spoštovanega monopolista: telefona mu ne bodo niti popravili niti ga zamenjali z novim!! Razlog? V telefon da je prišla vlaga. Naš bratec jim je pojasnjeval, da je s telefonom ravnal v skladu s priloženimi navodili, da se ni tussal z njim, da mu ni padla v školjko, da ga ni uporabljal namesto dežnika. Odgovorili so mu, naj si prebere garancijske pogoje, v katerih piše, da garancija ne velja, če v telefon pride vlaga.

Glede na vse to so mu še pojasnili, da bo moral, v kolikor si pri njih zaželi telefona po znižani ceni, podaljšati naročniško razmerje še za 14 mesecev, seveda pa obstoječe podaljšano naročniško razmerje ne more prekiniti. Uslužbenec mu je še pokroviteljsko prišepnil, da to ni edini primer, ampak da imajo veliko enakih pritožb, ki jih morajo zavrniti.

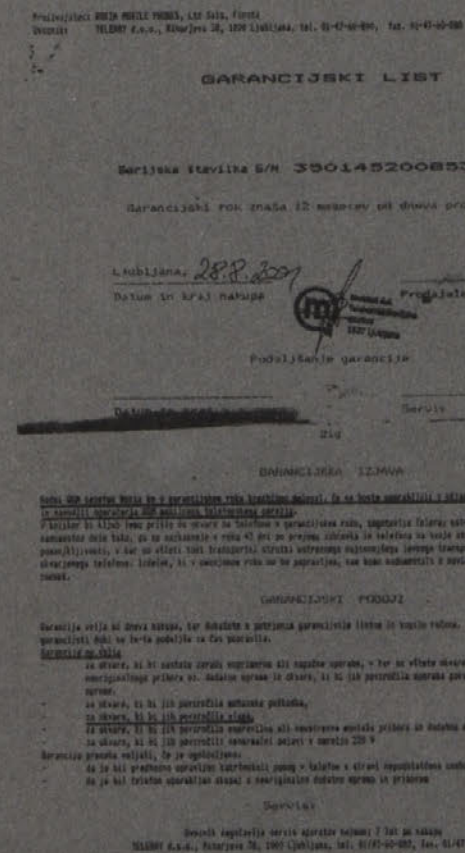
Na prvi pogled se zdi, da ima Mobitel vso pravico, da tako ravna, saj je zavarovan z garancijskim listom. V bistvu pa je ta garancijski list sam po sebi kršenje zakona o varstvu potrošnikov. Garancijska izjava namreč po eni strani zagotavlja, da je telefon pod garancijo, če uporabnik ravna v skladu z navodili: "Ročni GSM telefon Nokia bo v garancijskem roku brezhibno deloval, če ga boste uporabljali v skladu s priloženimi navodili in navodili operaterja GSM mobilnega telefonskega omrežja". Po drugi strani pa v "Garancijskih pogojih" med drugim piše, da garancija ne velja, če v telefon pride vlaga. Uporabnik bi torej moral spremljati stanje vlage v ozačju, toda Mobitel bi ga moral na to posebej opozoriti, kar se pa ni zgodilo.

Mobitel je po drugi strani s svojim oglaševanjem tega izdelka tudi zavajal potrošnike, saj jih v oglaševanju ni opozoril na to, da garancija v določenih primerih ne velja tudi ob pravilni uporabi telefona. Po Zakonu o varstvu potrošnikov je za tako neprimerno obnašanje zagrožena kazen 3.000.000 sit za pravno osebo in 300.000 sit za odgovorno.

Bralcem svetujemo, da se v podobnih primerih obrnejo na organizacije, ki skrbijo za varstvo potrošnikov, ki lahko podjetje tudi uradno prijavijo in pokličejo inspekcijo. Sicer pa bi moral Mobitel svoji žrtvi izdati tudi pisni odgovor o razlogih zavrnitve garancijske zahteve, kar se pa razen umetniških skenov načete notranjosti Nokie 3310, ni zgodilo. Morda je čas, da začnemo razmišljati o Vegi.

Fascinanten dokaz Mobitelovega natega: na skenu se vidi, kako aparat ene izmed najbolj popularnih proizvajalcev telefona razpada pod vplivom vlage.

Garancijski list, ki ga je poštampal Mobitel, je kršenje zakonodaje o varstvu potrošnikov, saj obenem zagotavlja garancijo ob pravilni uporabi, po drugi strani pa omejuje garancijo v primeru, da v telefon pride vlaga (kar pa ni odvisno od pravilne uporabe).

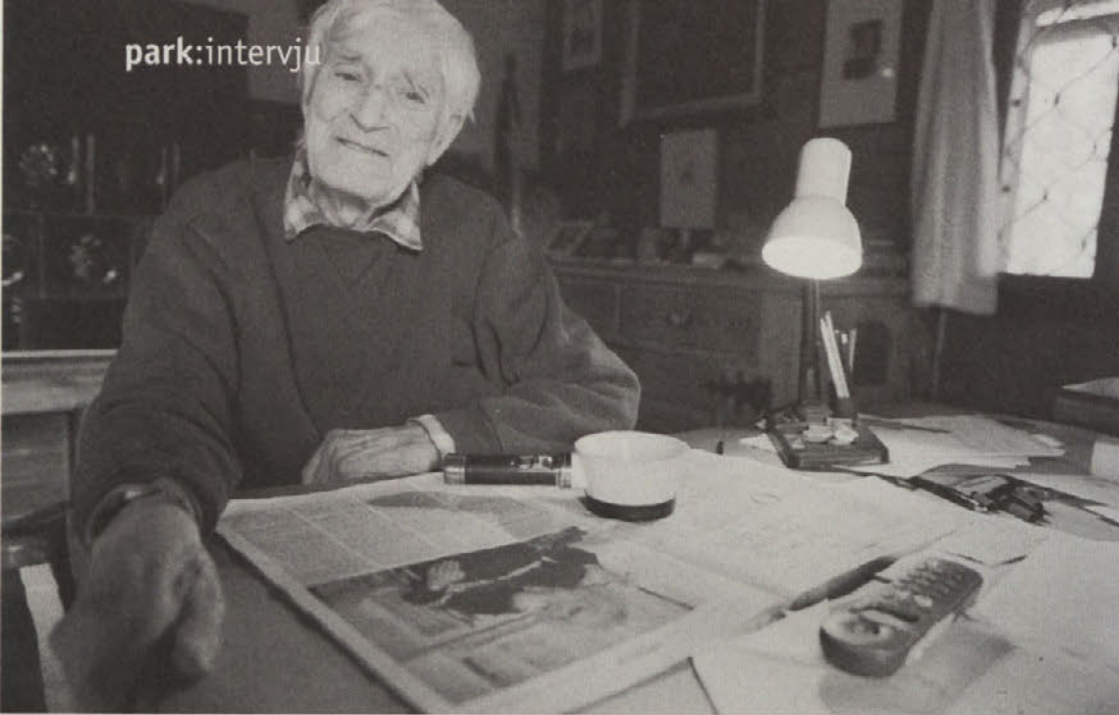

FOTO: BOŠTJAN PUCELJ

Pino Mlakar baletnik

Damijan Šinigoj

Legenda slovenskega in svetovnega baleta. Skupaj s soprogo Pio sta omenjena prav v vseh svetovnih baletnih leksikonih. Živi v idilični hišici, ki sta jo zgradila skupaj s Pio po načrtih stare slovenske kmečke hiše, krite s slamo, okolico pa sta uredila po baletni koreografiji, kajti koreografija je pravzaprav tista umetnost nekaj v prostoru postaviti tako, da ti prostor nekaj pove, kajti v prostoru je zelo važno, kje je kaj in koliko je česa. Nima radia in televizije, bere knjige in časopise, spremlja dogajanje v Sloveniji in po svetu, piše knjigo o svojem življenju in se jezi, ker ima tako malo časa in tako veliko spominov.

Koliko ste pravzaprav stari?
Kmalu bom 96 let. Mnogo.

Ampak leta zelo dobro skrivate!

Kakor šepam in se premikam kot ena pokveka... Hvala bogu, v glavi sem pa še bister. Ne da vse vem, kar naprej pozabljam, to kar je danes bilo, zvečer že več ne vem, ampak kombinacije misli, ki življenje vodijo - te pa so še bistre.

Rodili ste se v Novem mestu?

Prav v Novem mestu, sem Novomeščan. Kjer sem se rodil, na Florijanovem trgu, verjetno naša hiša ne stoji več, kasneje pa smo bili v stavbi okrajnega sodišča, ki je bila nekdanja kasarna. Oče je bil oficijal, sodni uradnik, imeli smo tri sobe, centralno kurjavo, to je bilo nekaj neverjetnega. Mladost v Novem mestu je bila v redu. Mati je bila gospodinja. Bili smo tradicionalna uradniška družina, brez imetja, bili smo pravzaprav proletarci. Oče je imel to službo, nas pa je bilo sedem otrok. Za mano je bila samo še ena sestra. Od vseh Mlakarjev sem še edini. Zgodaj so mi pomrli. Najstarejši brat je bil profesor zgodovine, drugi je bil inženir. Tudi sam sem se odločil za učiteljsko pot, morda je biti profesor še najbolj idealno. Imaš počitnice, razmišljaš o umetnosti ... Hudo mi je bilo zaradi mame, ko nisem postal profesor. Iz arhiva Slovenije so me obvestili, da so našli moje pismo iz Darmstadta, v katerem sem pisal mami, da ne bom postal profesor. Sestra je to pismo našla pod vzglavjem mame, ko je ta umrla.

Ste po gimnaziji šli v vojsko?

Vojsko bi moral služiti, a sem si, hvala bogu, zlomil roko, ko sem s krogov v saltu skočil na tla. To je bila sreča, čeprav od takrat nisem več dobro igral violine. Mislim, da so takrat služili dve leti. Nikdar v življenju nisem imel puške v rokah.

Gimnazijo ste začeli obiskovati v Novem mestu, nato ste se preselili v Maribor.

Bili smo prva generacija slovenske gimnazije, do takrat je bilo vse avstrijsko. Imeli smo odličnega profesorja za grščino, in ta nas je navdušil za jezik in grško kulturo. Sklenili smo, da bo glavna točka zaključne akademije Sofoklejev Ojdisus v grščini. Tam sem začel malo režirati in napravil sem prvi ples pred javnostjo, ki se je imenoval Na jadrnici beli v daljo. Moja mlajša sestra Mimica je tudi plesala. Ojdipa pa je igral Franček Smerdu, ki je kasneje postal zdravnik. Ko smo končali, je bil ravnatelj navdušen. Bili smo dober razred. Z mano je bil Kocbek, za mano pa Trstenjak, Bratko Kreft ... No, na koncu je k meni pristopil tudi razrednik dr. Bračun, sijajen človek, sijajen matematik in je rekel, ja, gospod Mlakar, lepo je blo, ampak plesalec pa ne boste ... Saj veste - intelektualac in ples ...

Po gimnaziji ste šli na univerzo v Ljubljano.

Vpisal sem se na fiziko, kemijo in matematiko. Sem kar pridno delal in mi ni žal. Predavanja so bila lepa, razmišljanja ... Potem me je naenkrat pravzaprav zaneslo, potreboval sem denar, ker sem s prijatelji rad potoval. V Italijo, ker me je zanimalo slikarstvo. S slikanjem sem tudi prvi denar zaslužil. Profesor risanja v Mariboru (s Kocbekom sva bila edina, ki sva se prijavila k neobveznemu predmetu risanja) me je pripravljal za slikarsko akademijo v Zagrebu in me je nekoč poslal k bogati družini, ki je želela iz majhne fotografije dobiti veliko, reprezentančno sliko v olju.

Pri njih sem živel, jedel, dobil sem barve in prvič v življenju sem dobil honorar. Matematike nisem doštudiral. Zato tudi tisto pismo mami. Sem šel v ples.

Kje pa ste spoznali soprogo Pio?

Pio sem spoznal v Labanovi šoli. Deklet je bilo veliko, fantov malo. Vendar več kot pol leta nisem govoril z njo. Bila mi je všeč, in sem jo potem nekoč povabil na jadranje. Od šole smo imeli samo prek ceste jezero, kjer so izposojali čolne. In ko sva jadrala, sem prvič izvedel marsikaj o njej. Pia izhaja iz zelo kulturne družine. Mamin stric je bil pomemben nemški dramaturg. Piin oče pa je že kot mlad človek doktoriral. Ona in jaz in balet je bila neka vsebina predstave, lepote, poezije življenje. Da je življenje neka poezija, sva oba čutila. V plesu se mi zdi, je to najbolj korektno in konkretno doživljeno. Da je življenje gibanje. Kako se gibam, kaj doživljam, to je ples. Nekako sva oba našla pot do Labana, ki je bil sicer velik teoretik, čeprav o plesu ni tako mislil kakor midva. No, nekoč naju je videl agent, ki angažira nove ljudi in naju je spravil v Darmstadt.

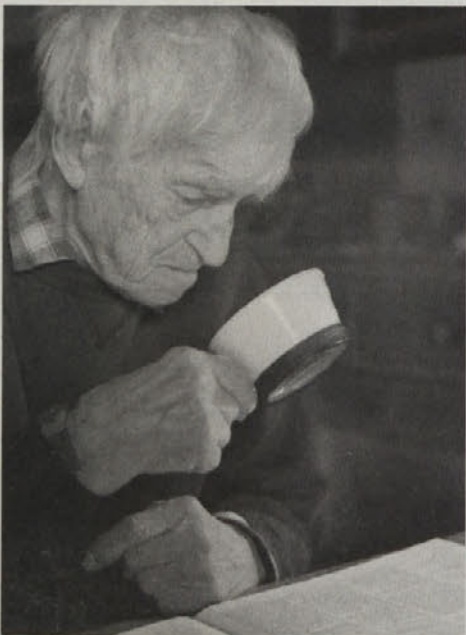

FOTO: BOŠTJAN PUCELJ

Sta že bila par?

Pripeljal sem jo v Jugoslavijo, da bi videla, kam prihaja. Moral sem ji pokazati Kras, pa morje. Moja mama jo je še spoznala, oče je pa že umrl. Poročila sva se na Hvaru, potem sva se pa zaradi pogodbe takoj odpeljala v Darmstadt. Ampak župnik na Hvaru naju ni hotel poročiti, ker je mislil, da sem Pio ugrabil. Tudi priči sta bila študenta, Dalmatinec Gamulin, ki je v Ljubljani študiral in Kocbek.

Kdaj sta se potem rodila Tomo in Veronika?

Angažirana sva bila v Zürich in tam se je rodila Veronika. Takrat smo prvič imeli svoje stanovanje.

S Pio sta bila že zelo znana svetovna umetnika, a sta eno sezono živela v šotoru na prijateljevem vrtu.

Jaz na to nič ne dam, nikdar nisem imel potrebe do stvari, potrebe sem imel do ljudi, ampak ime ali kariera pa se mi je zdelo nepomembno.

Za vas je bil zelo pomemben Richard Strauss.

Ko so naju v Beogradu po nekem koncertu prosili, naj napraviva kakšen balet, sva izbrala dve stvari od Richarda Straussa. Dirigent je bil Slovenec, Brezovšek, ki je delal pod Straussom v orkestru. To je bilo moje prvo srečanje z njim, osebno pa sem ga spoznal v Zürichu, kjer je imel festival. Ko so ga vprašali, kaj si želi dirigirati, je rekel, da bo dirigiral Josepha legende, ki sva ga plesala s Pio. S Pio sva se kar malo bala, ker sva ga malo priredila. Bil je velik komponist, tam pa je dirigiral balette. To je bila za naju velika čast, vsi dirigenti in režiserji so pa malo nos

povesili, ker balet za njih ni bil kaj dosti. Njega so se bali tudi kot dirigenta. Ko je prišel na vajo, mu je bilo težko ugovarjati, bil je in avtor in dirigent. Ko je bila prva vaja, je rekel, kar prekinite, če ne boste zadovoljni z mano. Orkester navadno vadi pol ure, uro, potem pa hočejo iti, tam pa smo vadili dve uri in nihče se ni dvignil. Strauss je predstavo dirigiral sede, samo malo je nakazoval z rokami. Ko sva s Pio odplesala, je vstal in nama ploskal. Premiera je bila velik uspeh, on pa naju je potem spravil v München, kjer je bila najbolj renomirana opera v Nemčiji. Ko je umrl njihov zelo znan baletmeister, je predlagal naju. Rekel je, da odhaja, bil je star, osemdeset let in je hotel še nekaj napraviti z nama. Napravila sva mu scenarij, libreto, intendant mu ga je poslal in ga je sprejel. Rekel je, naj prideva k njemu v Garmisch, kjer je stanoval v lepi vili z velikim vrtom. Z vlakom sva šla k njemu, na vratih je pisalo dr. Richard Strauss, kapellmaeister. Njegova soproga je bila nekdanja pevka, Pauline, brez nje bi Strauss težko vozil. Sedel je za klavirjem in nam je preigral, kako si on predstavlja, vse smo se dogovorili. Ostala sva tudi na kosilu. V kleti so imeli ogromno jedilnico. Govorili smo o baletu, Richard je vse poznal, in se je tako raznel, da je, tako star, kar skočil pokonci in pokazal nekaj plesnih korakov.

Med vojno je bilo verjetno tudi v Nemčiji hudo?

Dolga zgodba. Otroke, Pio in njeno mamo sem spravil na kmete, jaz pa sem ostal v mestu na prisilnem delu. Hoteli so me v Dachau spraviti, a me je intendant rešil in so me poslali na prisilno delo v nek muzejski arhiv. Bila je gestapovska kontrola in vse to, ampak moral sem urejati korespondenco, ki so jo hoteli evakuirati. In sem bral korespondenco med Wagnerjem in Ludvigom drugim in podobno. To sem lahko bral. V originalu.

Sta zemljo ob Krki kupila po vojni?

Zemljo sem kupil že okrog leta '37. Tukaj je bil samo travnik, nobenega drevesa. Najprej sva postavila leseno hiško (ki še vedno stoji), noter sva imela parkiran avto, midva sva pa živela zgoraj.

To je bil verjetno eden prvih BMW-jev, ki so prišli v Jugoslavijo?

V Münchnu so rekli, da moram imeti avto, ker sva stanovala daleč. So rekli, naj kupim BMW, jaz se na to nisem čisto nič spoznal. Pa je bil strašno drag. Štiri DKW bi lahko kupil za tisti denar. Šest cilindrov je imel.

Se je splašalo biti baletnik, torej.

(smeh) Moram reči, da smo s tem avtom doživeli marsikaj lepega in tudi hudega. Ko je ameriška vojska prišla v Nemčijo, so vojaki kar pobirali, kar so hoteli. Veste, vojska je vedno nekaj nasilnega. Svoj avto sem moral najmanj trikrat iztrgati iz ameriških rok.

Kdaj ste se vrnili v tedanjo Jugoslavijo?

Ko sva bila v Münchnu, Berlinu, Zürichu angažirana, sva vedno prihajala domov, vsako leto sva gostovala v Jugoslaviji. Zares smo se pa preselili po koncu druge svetovne vojne. To je bila dramatična, težka zadeva, veste. Težko je bilo dobiti dovoljenje za odhod iz Nemčije. Tudi niso pustili. Pri nas se je že začela likvidacija Slovencev, Rog, Teharje ... So naju strašili, predvsem Pio. Kakšno veliko zaupanje, moram reči, da je zapustila vse svoje. Američani so naju lepo sprejeli, morda sva bila edina iz tega umetniškega kroga, ki so naju spoštovali. Zakaj? Ker sem bil tako rekoč na prisilnem delu in prvo predstavo po vojni v edinem gledališču, ki ni bilo porušeno, sva odprla midva s Pio, z Lokom, najinim največjim delom. Gledalci so bili predvsem Američani. Ponujali so nama licenco, da odpreva svoje gledališče, a nisem hotel reči niti A, ker bi moral potem tudi B. In sem hotel samo domov.

S Pio sva mislila, da bova tukaj v Novem mestu napravila baletno domačijo, na katero bodo hodili talentirani, mladi ljudje. Zgoraj sva pripravila ležišča, lahko jih spi osem, deset, za njih sva zasadila sadovnjak, mislila sva pa tudi, da bo spodaj kopališče za vse te mlade ljudi. A so nas razlastili in je vse to skupaj padlo v vodo.

Ko gledam baletnika, kako skaklja po odru in z nasmehom na obrazu z lahkoto meče v zrak soplesalko, se mi zdi vse skupaj zelo enostavno...

Ne, seveda ni tako enostavno. To je težak poklic, zelo težak! V to greš iz nekakšnega notranjega navdušenja. Prav zato sva hotela s Pio napraviti baletno domačijo, ker v gledališčih je vse vedno zasedeno, hrupno, tukaj pa bi imeli prostor in mir. Želela sva imeti svojo baletno družino, ampak takrat privatnih stvari ni bilo dovoljeno imeti.

Ko ste se vrnili, ste imeli kaj težav?

Na meji je k nam v avto, k otrokom, prtljagi, sedel partizan, ki nas je spremljal do Ljubljane. Ampak kulturna oblast, Vidmar in Ferdo Kozak sta nam pomagala. Nič nismo imeli, ne stanovanja, nič.

Toda, saj ste veliko zaslužili, imel prihranke...

Jaz sem se denarja otepal, zaradi svobode. Če si v nekem teatru dobro plačan, moraš tudi ubogati. Denar sem imel pa v Hrvatski štedionici, ki je propadla...

Ampak, saj ste recimo dali delati barko...

Ja, toliko sem že zaslužil. Bila je lesena jadrnica, naredili so jo v Trogirju leta 1936, bila je draga, kot bi eno hišo zidal, ampak jadranje je tudi en del te moje želje po svobodi. Pa tudi Pia je imela jadrnico zelo rada...

Koliko sta bila stara, ko sta sama odjadrala v Dubrovnik?

Čez osemdeset let. Brez motorja. To je svoboda. Denar in te stvari pa človeka zaslužijo. Zaslužil si z agentom, jaz ga pa nisem maral, ker bi ga moral poslušati. Se spominim, da me je en intendant vprašal, koliko hočem. In sem mu rekel, da naj mi da, kolikor misli, da lahko, če pa ne bom zadovoljen, bom pač šel. Denar je hudičeva stvar.

S politiko pa ni bilo težav?

V Ljubljani so enkrat prišli na predstavo Kardelj, Kidrič... Ker neke stvari na sceni še niso bile pripravljene, nisem dovolil začetka predstave. In je prinorel nekdo in vpil, da Kidrič hoče predstavo, da kaj delamo! Nisem bil zahteven, ampak kar se umetnosti tiče, se pa nisem dal. Nekoč smo napravili baletno predstavo Ljubljeno mesto in so pisali po časopisih, da je balet zanič, da jazz ne odgovarja in da se Mlakar iz Ljubljane dela norca... Ljubljana je bila za te ljudi herojsko mesto, zame je bilo pa ljubljeno mesto, s kolezarji, sprehajalci...

Torej, prišli ste domov.

Ja, dobila sva stanovanje, toda Sergej Kraigher nam je celo leto nagajal, ker je hotel to stanovanje. Začetek v Ljubljani je bil sicer negotov, ampak imela sva Lok, ki sva ga sama plesala in imela sva Vraga na vasi in sva lahko delala. Napravili smo tudi šolo, plesali smo predstave. Pia je vodila balet, jaz sem bil pa profesor na akademiji.

Ste bili strog učitelj?

Morda, ampak priljubljen, pa se ne bom hvalil. Še danes se igralci v Drami spominajo tega študija. Drugi profesorji so bili bolj teoretiki, jaz sem pa prišel iz prakse.

Ste plesali tudi klasični balet?

Tudi, seveda. Klasika je bila uporabljena, vendar je bila ob strani. Od Labana sem odnesel drug pogled kakor klasični. Klasični ima pogled na lepoto, Laban pa je učil, da je v resnici ples življenjska stvar, da je vsak človek plesalec, ne da je to kasta naučenih ljudi. Tako sva s Pio delala celo življenje.

Je kakšen vaš balet posnet na film?

Ne, imam pa eno suito iz Loka, moje koreografije, posneto brez glasbe, ki ga plešeta Vojko Vidmar in njegova žena. Samo koreografska vsebina. To je naš edini vizualni dokument. Saj to je po eni strani tragično, po drugi strani pa, ne vem, morda je pa tako prav.

Najlepša hvala za pogovor.

Fotini Epanomitis

Mulino žrebe

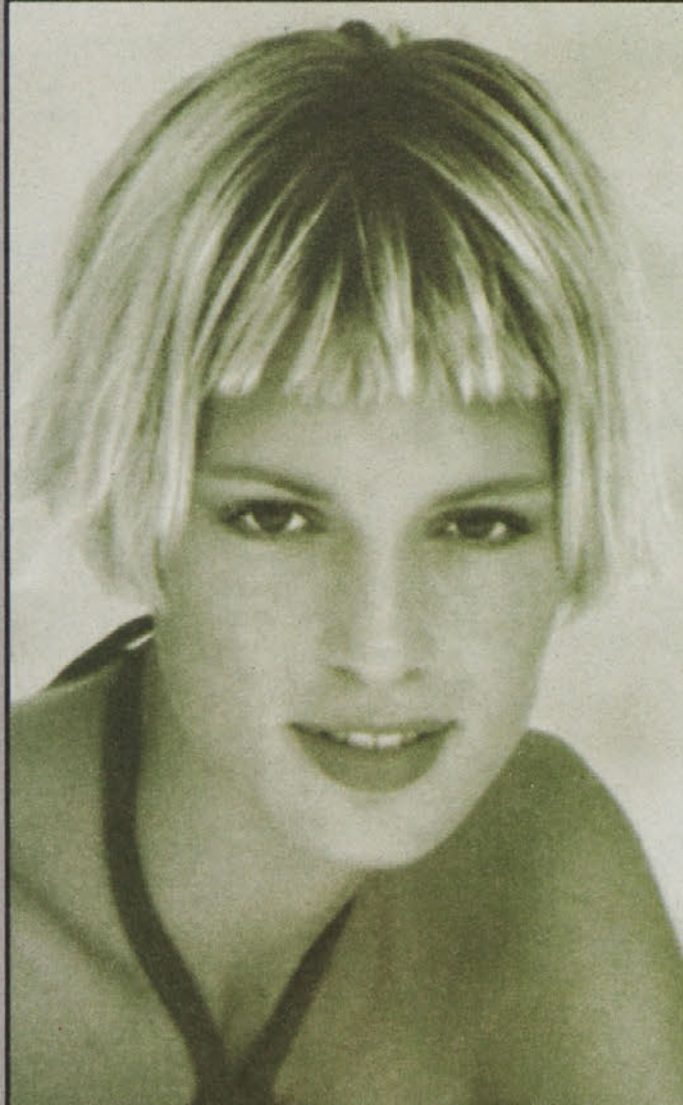
ZALOZBA GOGA

Frizerski salon

Renata Peterle s.p.

Bršljin 22, Novo mesto

tel.: 07/30-23-384

Delovni čas:

Ob delavnikih
od 8.00 do 19.00

Ob sobotah:
od 8.00 do 12.00

trenutek nakita

KONIK & TOGRA

DONUM
Z L A T A R N A
NOVI TRG 8000 NOVO MESTO
TEL/FAX +386 07 33 25 830

STU
dio
103.0 MHz

Vesele praznike in srečno novo leto 2002

Mestni odbor LDS Novo mesto
mag. Adolf Zupan, predsednik

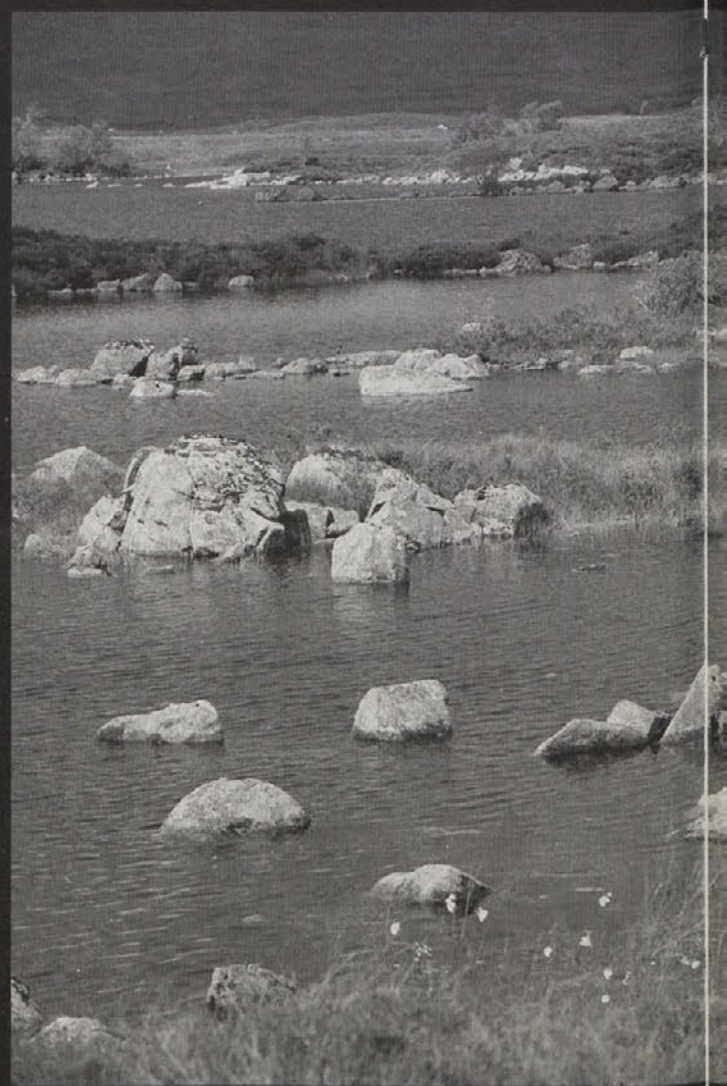
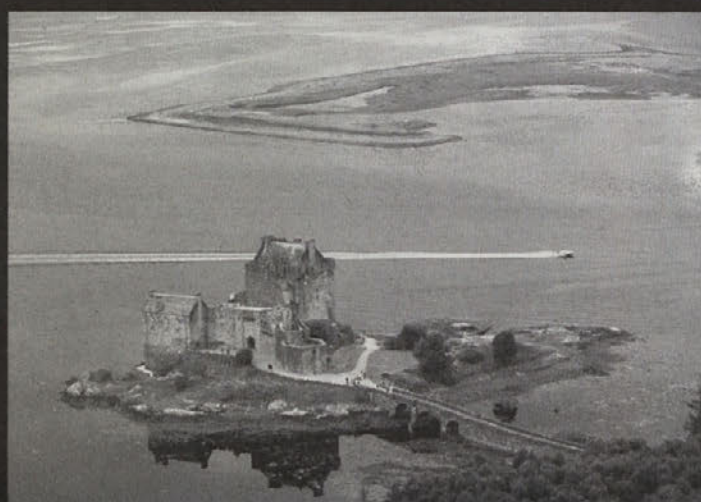
Marko Pršina: Škotsko višavje

The Highlands

Dežela jezer, ledeniško oblikovanih dolin, zaobljenih hribov, hektarjev vresišč, zelenih pašnikov in razčlenjene klifnate obale. In predvsem dežela z obiljem vode.

Višavje je tudi sopomenka za neskončne množice pikajočih mušic, težkih sivih oblakov, pogostih obilnih padavin in močnih vetrov.

Tudi dežela gradov in legend ter z njimi trdno povezanih ponosnih prebivalcev z burno preteklostjo. Preprosto: lepa!

Izdelujemo tudi digitalne fotografije Ohranjamo vaše spomine

Glavni trg 15, Novo mesto (07) 337 28 70
Novi trg, Novo mesto (07) 332 33 66
Podbevškova ulica 4, Novo mesto (07) 393 02 50
Trg svobode 9, Sevnica (07) 814 14 96
Cesta krških žrtev 141, Krško (07) 488 04 14
Cesta zmage 34, Zagorje (03) 566 85 10

FOTO
ASDA

žensko v jeziku ali o puncah, ki so splezali na Triglav

Barica Smole

Skupina stotih gre na Triglav. Devetindevetdeset med njimi je žensk, eden je moški. Pričevanje o tem dogodku bi bilo zapisano ali povedano takole: Bili smo na Triglavu. Torej, ker je bil v skupini en moški, so *bili* in ne *bile*. Moški spol, četudi v tem primeru dejansko v razmerju 1 : 99, prevlada. Spol na tej ravni je torej sistemsko slovnični in slovnično kategorijo spola izražajo oblikoslovna in skladenjska sredstva. Tu ne moremo nič, ne pomaga ne številčna ne kakšna druga moč ne argument; upoštevati je treba končnice za spol v vseh številih in sklonih, pa tudi skladenjsko ujemanje med osebkom in povedkom.

Drugo je besedotvorna raven; kako pravzaprav tvorimo moške in ženske parne oblike (feminitiv in maskulinativ). Pri tistih nazivih in poklicih, ki imajo neko družbeno vrednost, je na prvem mestu moško poimenovanje. Še danes pogosto slišimo *gospa doktor*, *gospodična arhitekt*. Še do nedavnega je bila *gospa doktor* tudi zdravnikova žena, kakor tudi je bila včasih *kovačica* le žena podkovnega mojstra. Šele kasneje se pojavijo ženske dvojice moškemu poimenovanju: doktorica, arhitektka ... Dr. Ada Vidovič Muha v članku Prvine družbene prepoznavnosti ženske prek poimenovalne tipologije njenih dejavnosti, lastnosti, za tovrstno besedotvorno kovanje ugotavlja, da gre v tem primeru za zakrito hierarhizacijo. Kadar neka poimenovanja pomenijo višje družbene položaje ali poklice, je na prvem mestu vedno moško poimenovanje. Temu tudi danes ni nič drugače: na strani 1603 čisto svežega Slovenskega pravopisa je najprej zapisan učitelj, nato učiteljica; tega tudi številčno stanje v današnjem šolstvu ne more spremeniti. Kako učiteljice gledajo na svoj družbeni položaj (pa ne samo te) je razvidno tudi iz tega, da je njihov sindikalni zastopnik moški in da je večina ravnateljev tudi moških. Tudi *gospodar* je jasno zapisan prvi; *gospodarica* je samo njegov /ženski/ par. To bi bilo mogoče utemeljevati z abecednim redom; ampak ta utemeljitev se poruši pri nadaljnjem pregledu. Gospodinja in gospodinjec (prav tam, str. 610) sta zapisana vsak posebej in ne v paru. Če že sodobnost kaže tako podobo, da obstajajo tudi gospodinji, morajo ti imeti svoje mesto. Bi se v paru njihova že tako majhna vrednost na družbeni lestvici še zmanjšala?

Vprašati bi se bilo treba tudi, zakaj so crka, šleva, reva, cmera in kar je še takih starih tvorb brez moškega para. Slabšalnega pomena so in stara, zato je morda bolje, da jim moške vzporednice ne iščemo. Tovrstne besede so odsevale nek čas, neke družbene razmere, zato jih pustimo na miru. Kljub temu, da je skladenjsko vprašljivo, če že ne povsem napačno, (jezikoslovci pravijo, da je to posebnost), če rečemo: On je bil pa šleva.

Jezik je izraz mišljenja, v njem se odraža družbena stvarnost, način dojemanja, upam si trditi, da tudi politična in vsakršna druga oblast.

V svojem pisanju sem takrat, kadar se je nekaj nanašalo na ženske in moške, večkrat zapisala (s poševnico) npr. obrazlo za ženski in moški spol. Mnogokrat so mi zapis popravili, češ, da moti. Pogosto so moje somišljenke (jaz sem samo droben, pišoč delček tega) imenovali feministične lingvistke.

Pa vendar se nekaj spreminja: šolski učbeniki že nagovarjajo učence in učenke, bojda se v zadnjem času spreminjajo tudi zakonska besedila v parlamentu. V novih zakonih naj bi se vsaj na začetku členov in poglavij smiselno uporabljala oba spola. V tem najvišjem zakonodajnem telesu pa se pojavljajo pomisleki, češ, da to vnaša zmedo, kako bo EU razumela naše probleme na jezikovnem in tudi na pravnem stališču. Če prav mislim, bodo godrnjavci utihnil, kajti konec koncev je žensk (in zato tudi volilk - mimogrede, ste opazili, da politiki radi rečejo *spoštovane volilke in volilci*) v Sloveniji šestdeset tisoč več kot moških.

Ne bom se spuščala v to, koliko več je na vodilnih položajih moških. Konec koncev gre pri tem za diskurz o kulturi. Enakopravnost je splošno civilizacijsko dobro. S tem se (v teoriji) strinjajo vsi. Ko pa gre za konkretne stvari, tudi na področju jezika (skozi katerega se zavestno, pa tudi podzavestno kaže dejansko stanje odnosa do tega vprašanja), je pa druga pesem. Ženske lastnosti naj bi bile trpežnost, pridnost, ubogljivost; glasnost vsekakor ne. Vendar čas teče, čeravno sociologija sedanjosti opaža tudi usedline preteklosti kot je npr. poimenovanje *gospa doktor*. Ki je med drugim, kot že rečeno, včasih pomenila zgolj zdravnikovo ženo.

Zato naj glasno povem še eno: v novem Slovenskem pravopisu poleg (nekaterih moških) priimkov obstajajo tudi njihovi ženski pari. Moški se npr. piše Smole, ona je Smoletovka. Priimek Toporišič nima feminativne podiztočnosti. Morda zato ne, ker jo danes čutimo kot nekako poimenovanje za gospodinj. To pa je spet eno od patriarhalnih meril; kot takega ga morda ne bi čutili, če bi bila tovrstna dvojnost pravilo.

In drage pesnice, pisateljice, doktorice ..., vse, ki ste študirale ali študirate, ki ste kreativne in samozavestne, pa tudi vsi tisti, ki se tovrstne jezikovne emancipacije ne bojite, ne dajte se premotiti, če vas bodo prepričevali, da je najbolje, če je vse zapisano v moškem spolu. Jeziki, ki teh "problemov" nimajo, o njih pač ne razpravljajo. Drugače bi kakšna sposobna ženska tam že ugotovila, da njej ni treba upoštevati nekega zakona, ker je napisan za moške. Da ni recimo osumljenec, storilec, da ni nič storil, ker pač ni nič narobe in proti pravilom storila.

Možnosti seveda ne daje zgolj crka; možnost je v zavesti in obči vesti. Se bojim, da hoditi na Triglav ne bo dovolj. Ker je jezik izraz in odraz miselnega, čustvenega, socialnega in še kaksnega procesa, ne pa napornega plezanja na goro, ki je nacionalni simbol.

Encyclo.orgy MODRO MODRA Neslana poslanica

Čas mi narekuje, da tokrat svojo kaskado kake oblikujem v neke vrste poslanico. Pošiljam svojo poslanico. Kako mi ta beseda ugaja. Mi gusto. Poslanice so tako modne in praktične in vse skupaj v duhu bližajočega se vseobsegajočega družinsko-religioznega (credo in unum Deum) nadorgazmičnega praznika. Tako bom priročno prehitel vso božjo in posvetno elito, ki bo kaj kmalu pompozno deklamirala in razglašala svoje dobre želje narodu. Dobri nameni ... svašta.

Na svoj skromni način bom skušal zaželeli srečo in veselje tistim, za katere mislim, da ju res potrebujejo. Kolikor mi bo uspelo. Morda je kdo opazil, da se je naš psihotropni kotiček polagoma zaradi spremenjenih potreb prelevil iz psevdo-farmaceutsko-didaktičnega formata v psevdo-

službo (miseras hominum mentes), sem prepričan, da bi me v hipu vrgli ven, če bi si na delovnem mestu priredil pijansko zabavo, se malo zadelal z razpoložljivimi nitriti in za šalo uničil še nekaj laboratorijske opreme. Najbrž je vsem ljudem, ki delajo, jasno, da tak eksperiment izvedeš samo enkrat. Zato mi je nerazumljiva ta zadržanost in omedlnost v reakcijah policijskih oblasti. V tako vitalno pomembni službi, kot je policija, bi morali menda še mnogo bolj paziti, kakšni ljudje se sprehajajo po njihovih vrstah in vihtijo pištole. Vraga, morali bi biti ponosni na svojo selektivnost, na svoje visoke kriterije. Nič od tega. Celotna zadeva se je kaj kmalu po že tradicionalni metodi iz velikega neznosnega Smrada spremenila v povsem vsakdanje sranje, ki ga nihče več ne opazi. Vse je javno, le tisto, ki bi najbolj moralo biti javno, je skrito. Veš-mašina.

družbenokritični format, a brez skrbi, še vedno se bo našel prostor za drobne nasvete in izobraževalne črtice, namenjene moji najzvestejši publiki, narko-entuziastom. Nisem pozabil in mislim na vas. Danes pač bolj družbeno koristno delo.

Nazaj k poslanici in tistim, ki so potrebni. Saj ni res, da si želim kar naprej pisati o naši policiji in jo blatiti, a kaj, ko fantje ponujajo toliko materiala in

Ali je v Sloveniji res tako boleče malo kriminala, da mora policija na svojo roko popestriti dogajanje in ustvariti malo akcije? I don't think so. In ko jim malo zazdi biti na drugi strani zakona, kdo točno kroti njih?Vedno znova se sprašujem, odkod ta kader.

nenehno presenečajo z novimi, še bolj originalnimi atrakcijami. Ideje se kot kronična ejakulacija kar same od sebe izlivajo iz človeka. In res, tudi tokrat strumna slovenska policija ni razočarala in je spet poskrbela za vrhunsko zabavo. Očitno je ugotovila, da je pri-nas tako kot v Hollywoodu, vsaka reklama je dobra, pa če je še tako slaba. In fantje, tokrat je reklama res slaba. Tako strašansko slaba, da bi potrebovali nič manj kot čudež in intervencijo same Marije Brezjanske (voca me con benedictis), da bi si oprali ime.

Nič hudega sluteči in v sistem sveto prepričani državljani smo ob dogodkih v slovenski policiji v zadnjem času naleteli na zid. Kot da bi stopili na mino. Sistem nam je razgnalo v glavo in zdaj samo še plašno čakamo na moralno dekadenco. Mediji so poročali o divjih alkoholnih bakanalijah s pridihom streljanja v prostorih policije na železniški postaji v prestolnici. Najbrž je bilo na zabavi zelo razburljivo, toda ne razumem. Moje vrednote so naenkrat zmedene. Mar policija z državnim denarjem po novem prireja divje orgije z balističnimi performansmi in rusko ruleto? To se mi zdi precejšen odmik od običajne prakse, še več, zdi se mi skorajda nekoliko perverzno. Še posebej, ko pomislim na dogodke pred nekaj leti, ko me je ta ista služba v tej isti prestolnici konstantno jebala v glavo in me morila zaradi štirih ljudi, ki so le malo glasneje igrali karte. Zdi se mi v najboljšem primeru zelo čudno, a prav sredi te misli me prekine informacija o novem ekscesu: ista skupina ljudi-pardon-policajev je le tri dni po prvem incidentu že veselo in praznično razbijala in kalila javni red in mir v enem od bližnjih lokalov. Zdaj nam res ni jasno nič več. Ali je v Sloveniji res tako boleče malo kriminala, da mora policija na svojo roko popestriti dogajanje in ustvariti malo akcije? I don't think so. In ko jim malo zazdi biti na drugi strani zakona, kdo točno kroti njih?Vedno znova se sprašujem, odkod ta kader, kdo so ti ljudje, ki ne marajo svojega poklica, ki je časten, in ki ne marajo soljudi, zaradi katerih ta služba sploh obstaja, ne vem, morda je krivo nekaj iz otroštva. S tem mora biti nekaj narobe. Medtem, ko ti pridno odvajáš denar za davke in njihove plače, ti oni nonšalantno razfukavajo inventar. Nevarno sumljiva logika. Kaj logika, tragika. Sili me na jok, ko na televiziji gledam lastnika omenjenega lokala, kako poklapano pravi "povejte mi, koga naj pokličem, ko bo res kaj hudo narobe, koga naj pokličem?" Srce se nam razpara in to je kaplja čez rob. Hočemo krivca, zahtevamo sankcije! In kaj se zgodi? Od nič do malo. Bolj ali manj običajna-omleta. Oblasti spustijo v javnost nekaj nepovezanih in okrnjenih informacij, premetli tega, suspendirali onega, mogoče, bla-bla, zamenjava, blede, megleno, megleno, blede, skratka, najpomembnejše je, da bosta preiskava in sankcioniranje potekala bolj tako, saj veste, na interni ravni. Da, saj vemo, na interni ravni. Fek. Stvari mi ne vonjajo dobro. Vse skupaj se mi zdi prelahkomiselno. Prej nam servirajo še nebulozo, da ni še čisto vse jasno, ker razbijaška skupina ni hotela povedati, kdo je streljal, in da so ob preiskavi vsi protestno pometali svoje pištole v smetnjak. Ne vem, od kod vlečejo to infantilno užaljenost. Kot da so pravzaprav oni žrtve. Skrajno depasirano. Ko sem pred leti še imel

nahaja, dokumentacija je nepopolna, drek. Motna modra brozga. Vodstvo policije se kao elegantno izmika odgovornosti z argumenti, da trije osumljeni delavci sploh niso bili policaji. Aja, zdaj nam je pa lažje. Osumljeni niso policaji, so le naključni zlobni pasanti, ki jih je država najela za to visoko občutljivo nalogo. Najeli ste jih, ampak ste spregledali, da so zločinci. Ja, kriva je usoda, ki vam je prinesla te neprimidrave in ne vi. Kriva je družba, ki producira take psihopate, ki jih potem uboga naivna policija ponesreči najema za svoje eksekutorje. Kakšna dementna konstrukcija. In spet vse mirno. Ob škandalu filmskih razsežnosti, ko situacija kriči od urgentnosti, vodstvo policije samo apatično skomigne z rameni, to se pač dogaja, jebi ga, kaj hočemo, saj ni panike, niso bili naši fantje, mi smo okej, nja nja nja, saj ne pričakujete valjda, da bi kdo odstopil, nasvidenje. To je pa res že preveč neslano. Dovolj. Umikam se iz tega. Poglejte, kaj so mi naredili iz moje prirčne poslanice. Pa toliko drugih dobrih ljudi sem hotel osrečiti s svojimi dobrimi željami. Modri gospodi v modrem želim le še, da bi jim ljudje nekoč spet lahko zaupali. Želim jim, da bi se imeli radi, najprej sebe in potem še sočloveka, tako to gre. In še nasvet, fantje. Kadar se dogajajo neumne napake, ljudstvo zahteva glave. In ljudstvo mora biti zadovoljeno.

Naj se pomudim samo še pri eni slovenski kurioziteti. Monstruozna institucija dr. Janez Rugelj. Kdo vas bo ljubil, Janez. Kdo bo ljubil tako pokveko. Jezični doktor in najboljši pacient med psihiatri. Mnogi mu želijo počasno in mučno smrt in ob njegovih bravurozno-fašističnih monologih ne bi mogli reči, da jim zamerimo. Jaz mu ne želim ničesar, vsem nam pa bi privoščil, da ga vzame noč. Svoboda govora da, vendar ne takim pošastim. Naj se najprej nauči ljubiti in potem besediči. A vendar, vsi tisti, ki ga nevzdržno sovražite, pomislite, da Rugelj pravzaprav ni srž problema, je zgolj simptom. Družba je bolna, ljudje so zveri. Nihče ne bo jokaj, če umre narkoman, kurba, peder, illegalec, naj crkne, nihče ne bo niti mrdnil, a samo pogledajte jih, kako se vsi skrušeni solzijo, ko zbolijo njihov pudelj. To malo dejstvo govori romane o človeških čustvih in humanosti. V tem čarobnem času planetarne ovulacije, ko se bliža presvetli božji dan (Deum de Deo, lumen de lumine), ne pozabite: ni v Ruglju Hudič, Hudič je v vseh nas.

Ne skrbite, dobri ljudje, čeprav letošnji novoletni zabavi kronično primanjkuje fatalnosti iz minulih let, bomo prevladali. Dajte, divje orgije. Vsem želim vse, še najbolj pa veliko, veliko ljubezni. Zastrupljajte se zmerno, pazite nase in na svoje prijatelje. Vsem želim vse, še najbolj pa sebi.

Naslednjič: Nič, bitch

Ante Kristan, lekarnar v pokouju

otroški mladinski kulturni izobraževalni športni veseli

Mestna občina
Novo mesto

20. 12./10.00/ Čajanka za dedke in babice; Mladinska knjiga
20. 12. Obdaritev otrok: /14.00/Prevole; OŠ /15.30/Dvor; Kulturni dom /16.30/Žužemberk; OŠ /18.30/Uršna sela; Dom KS
20. 12./16.00 - 19.00/ Delavnica za odrasle: Aranžiranje daril in pogrinjkov za praznično mizo; RIC Novo mesto
20. 12./17.00/ Pojoči kuhar; BTC Novo mesto, dvorana D
20. 12./17.00/ Predstavitel OŠ Šmihel s kulturnim programom; Glavni trg
20. 12./20.00/ DJ Gavio, DJ T-Bone, DJ Dane; LokalPatriot
20. 12./20.00/ Koncert: DJ Dekky, Dom za sanje, 5. avenija, DMP; Športna dvorana Marof
21. 12. /9.00-11.30/ Delavnica za člane U30: Aranžiranje daril in drobna presenečenja za praznično mizo; RIC Novo mesto
21. 12. Obdaritev otrok: /15.00/Straža; Kulturni dom /16.45/Prečna; Kulturni dom /18.00/Mirna peč; OŠ
21. 12. /17.00/ Predstavitel OŠ Vavta vas s kulturnim programom; Glavni trg
21. 12. /17.00/ Čarodej, Lutke; BTC Novo mesto, dvorana D
21. 12. /21.00/ Koncert: Toxic, Drzni in lepi; LokalPatriot
21. 12. /22.00/ Koncert: Mambo Kings; Loka bar
22. 12./9.00 - 12.00/ Kreativne delavnice za otroke: Otroški svet; BTC Novo mesto
22. 12./10.00/ Božično dogajanje, zaključno žrebanje; Mercator center Cikava
22. 12./11.00/ Zabavno-glasbena prireditev: Otroci otrokom, Marjan Novina; BTC Novo mesto, dvorana A
22. 12./18.00/ ŽOK TPV : FORMIS BELL MIKLAVŽ, 1. slovenska odbojcarska liga, ženske; Športna dvorana Marof
22. 12./19.30/ Prednovoletni koncert: Pihalni orkester Krka Zdravilišča iz Straže; KC Janeza Trdine
22. 12./21.00/ Jam session novomeških glasbenikov; LokalPatriot
22. 12./22.00/ Koncert: Let 3; Loka bar
23. 12./9.00 - 12.00/ Odbojcarski turnir za dečke; Športna dvorana Marof
23. 12. Obdaritev otrok: /14.00/Šentjernej; OŠ /15.30/Šentjernej; OŠ /17.00/Orehovica; Družbeni dom
23. 12./14.00/ Musical: Od kod si, kruhek; Loka bar
23. 12./17.00 - 20.00/ Rekreativna liga v odbojki, play off; Športna dvorana Marof
23. 12./19.30/ Prednovoletni koncert: Pihalni orkester Krka Zdravilišča iz Straže; KC Janeza Trdine
23. 12./20.00/ Božično novoletni koncert: Helena Blagne z gosti; Dvorana Leona Štuklja
24. 12./17.00/ Koncert božičnih pesmi: Pevski zbor Klošter; Glavni trg
25. 12./17.00/ Predstava: Mali leteči cirkus; Glavni trg
26. 12./18.00/ Koncert: Jernej Zoran 3-o, Soddiha; Glavni trg
26. 12./22.00/ Koncert: OKO; Loka bar
27. 12. /16.00/ Predstava: Terpsihora, Slovo od dedka mraza; Glavni trg
28. 12./20.00/ Koncert: Toxic, Pravda, INTI, Dan D; Športna dvorana Marof
29. 12./9.00 - 12.00/ Kreativne delavnice za otroke: Otroški svet; BTC Novo mesto
29. 12./20.00/ Koncert: Narodno-zabavni večer, Mama Manka, Ansambel Petra Finka, Rubin; Športna dvorana Marof
29. 12./22.00/ Koncert: Rock žehta; Industbag, Broken Lock, Dežurni krivci; Loka bar
30. 12./14.00/ Animacija z glasbo: Čarovnik Grega; Loka bar
30. 12./20.00/ Koncert: Durhmarsh, Siddharta; Športna dvorana Marof
31. 12. /22.00/ Silvestrska zabava na Glavnem trgu z ognjemetom: Sašo Hribar, Tulio Furlanič

novomeški december

BOŽIČNO-NOVOLETNA ŠTALA
1000 tolarjev za 6 števil
ponudba velja do 7. januarja 2002

park
park@zalozba-goga.si
07 39 30 812
Park
Prešernov trg 8
Novo mesto

TV Novo mesto, d.o.o.
Podbevškova 12
tel.: 07/39 30 860
trženje: 07/39 30 872
faks: 07/39 30 870
e-pošta: uredniki@tv-nm.si

*Izkoristite moč
žive slike*

... na Dolenjskem,
v Beli krajini in Posavju

Radio Krka
106.6 MHz

RADIO MAX
88.9 & 87.6 FM

Gubčeva cesta 27,
8210 TREBNJE

tel. 07/34-81-545 ali 555
e-mail: radiomax@siol.net

park extreme

Po brezpotjih zaprtega območja

FOTOGRAF: BOŠTJAN PUČELJ

Ker sem že gospod v zrelih letih, se seveda v mislih (in alegorijah) zelo rad vračam v daljno mladost. In se večkrat spomnim, recimo, služenja vojske v ranjki JLA. Kot vsi dobri običaji, se je tudi tisti, po katerem si moral priti v vojsko *nažgan*, da na nogah nisi mogel stati, obdržal do današnjih dni in nič ne kaže, da ga mislijo kaj opustiti. Torej, v bistvu sem se v daljno kasarno v daljnem kraju skoraj zilil, tako hudo je bilo. Če niti ne omenim, da sem vojsko služil v vojvodinskem Somborju, mene so pripeljali pa v zagorski Samobor. Hja, to so bili še časi, res. Ko smo ga kakšen dan tudi tri dni žingali ... No, vidite, kako človek mimogrede *odluta* od enega spomina k drugemu? Tokratni ParkExtreme sem želel začeti z anekdoto iz prvega dneva služenja vojske. Revčki, speči v nekakšni veliki telovadnici na tleh, smo se zjutraj z grozljivimi bolečinami napotili proti jedilnici (hrano smo seveda vsi odklonili, ker *maček* in hrana seveda ne gresta skupaj) in nato proti kopalnici. Pred vhodom smo stali dolgolasi (ker v tistih težkih, svinčenih okupatorsko komunističnih časih smo nekako šele proti koncu srednje šole lahko začeli gojiti dolge lase (OK, kmečka mladina jih je začela gojiti kakšnih šest let kasneje), iz prostora pa smo prihajali ostrizeni do glave. Kot prestrašene ovce smo opazovali ven prihajajoče, ki nekako niso mogli skrivati solza, in priznam, kar šok me je zadel, ko sem tudi sam končno vstopil. Za kakšnimi desetimi stoli je stalo deset vojakov v (nekoč) belih haljah s strojčki za britje v rokah, pod nogami so imeli skoraj do kolen ostrizenih las. Ker so kadili in jim je kakšna žerjavica med delom kdaj pa kdaj padla tudi na tla, je v prostoru neznošno smrdelo. Kar predstavljajte si. Sedel sem na stol in veselo začuden spoznal, da me bo strigel Slovenec. Takoj, nemudoma sem navezal pristrčne stike z njim, zaklepetala sva se prav bo *babje*. Prepričan sem bil, da bom ven prišel eden izmed redkih z vsaj približno kul frizuro. A sem se seveda motil. Človek me je vprašal, od kod sem in ko sem mu povedal za Novo mesto, se je nasmehnul, *zakurbal mašinc*o in krepko zarezal v moje dolge lase povsem do glave. *Aja, to je pa tam naravnost* (in je vlekel naravnost) *pol pa tam zaviješ na desno* (in je zarezal na desno proti uhljem), *pol greš pa spet naprej* ... Sem prišel ven še brez obrvi ... Zdaj pa je res že čas za tokratni extreme. Kakšnih petnajst let po zgoraj opisanem dogodku in deset let po Bavčarjevem in Janševem obisku zaprtega območja v Kočevski reki je to območje (ki pa ni več zaprto) obiskala tudi ekipa ParkExtrema. A nismo raziskovali še neraziskanega, temveč smo obiskali mojega prijatelja Frenka Šego iz Štalcarjev. Ki pa je seveda tudi prvoborec '91. Takšen, resen, bolj resen od mene. No, in ta moj prijatelj Frenk je posebne vrste tič. Takšnih več ne delajo. Res ne. Ne vem, ali je po izobrazbi filozof (ma ne, ni, k je cist normalen!), ampak življenjsko filozofijo ima totalno kul. Od ostalih ljudi se sicer razlikuje v milijon podrobnosti, ampak tokrat se bom osredotočil le na eno, ki nas je k njemu tudi prignala. Frenk namreč zbira in obnavlja džipe. Stare, mlade, totalno razbite, manj razbite ... V Sloveniji ne moreš prodati terenca (seveda tukaj ni mišljen šninkeraj za po cesti, ki ga kupuje

novodobna jara gospodal), za katerega Frenk ne bi vedel. Z džipi seveda tudi tekmuje v *off-roadu*. Kar pomeni, da je dober tako na *brzincu*, kakor v *extremu*, *spretnostni med količki in vožnji po mapi* ...

In sem pomislil, da bi se z njim malce popeljali. Ja, včasih me obsedejo pametne misli. Frenk, ki je duša od človeka, je bil takoj za. Ko smo prišli do njega, je ravno gledal TV. Vstal je, se obul, pokrkl z vedno prisotno čepico, na kateri ima (bolj v provokacijo) pripeto rdečo peterokrako zvezdo in nas povabil v svojega jeep renegade 4.2 litra z 206 konji pod pokrovom motorja. Odpeljal nas je do

bližnjega kamnoloma, kjer smo vsi izstopili, le Uroš je obsedel na prvem sedežu. In je Frenk pognal močan stroj po zmrznjenih lužah in luknjah, da je brizgalo na vse strani, mi pa smo pozabili pozapreti usta. In ko smo že mislili, da smo videli vse, se je terenec obrnil proti skoraj navpičnemu kamenju in zdrvel (navidez enostavno) na vrh kamnoloma. Odprtih ust smo poslušali rohnenje motorja, ko se je kmalu spet pokazal na drugi strani kamnoloma in se počasi spustil po skoraj navpičnici do nas. Ko je Uroš izstopil, sem opazil, da ima povsem bele členke na rokah, tako močno je stiskal ročaj, za katerega se je držal. Frenk je povsem mirno odvrnil čik in na vožnjo vzel mene in mojega prestolonaslednika Maksa, ki je tisti dan ravno dopolnil sedem let in mu je bil ParkExtreme kakor nekakšno darilo. Frenk je nekajkrat zaokrožil po lužah, globokih več kot pol metra, potem pa smo splezali v hrib. Noro, vam povem. Tudi sam sem mislil, da bom zvil ročaj, za katerega sem se držal, tako je ritalo, skakalo in metalo. Močno sem stiskal zobe, Maks pa je vriskal od navdušenja. Frenk je tudi užival, to sem videl. Na vrsto je prišel Bacek, ki je mislil, da bo iz vozila lahko napravil kakšen posnetek, a se je motil, saj se je moral krčevito držati, fotoaparat je pa menda med zobmi držal. Bojči pa je mislil, da bo med vožnjo lahko kadil, a se je seveda presneto motil. Ko smo opazovali s tal, kaj je Frenk počel s svojim vozilom in kako je to vozilo premagovalo vse ovire in vzpone, kar nismo mogli verjeti. Zdelo se nam je, da vse skupaj deluje v nasprotju z zakoni fizike, a seveda ni tako. Frenk, ki je tudi inštruktor vožnje s terenskimi vozili v vseh pogojih, nam je povedal, da vozilo zmore točno toliko, kolikor je sposoben šofer. In ko zapelje čez veliko skalo ali gost grm, natančno ve, da bo zmogel. Ker drugače ne bi niti poskusil. OK, vožnja po kamnolomu je trajala morda pol ure in če bi takrat končali, bi bilo že

dovolj. Vsi smo bili polni adrenalina in nadvse zadovoljni, ko nas je Frenk spet vse napokal v vozilo in obrnil nekam proti Kočevski reki. Najprej smo vozili po asfaltu, a je kmalu zavil na gozdno pot, kjer je pisalo, da vozimo na lastno odgovornost. Pa ni bilo preveč hudo, tam bi se upal tudi s svojo nevado. Morda ne tako hitro kot Frenk ... Ja, Frenk je v gozdu prav užival. Tudi ko smo pripeljali do blata (v kočevski hosti ga je dosti), ni zmanjšal hitrosti ali vklopil štirikolesnega pogona. Džip je vozil mirno in zanesljivo, v ostrih ovinkih mu je blago odnašalo zadnji konec, a ga je z volanom in plinom zanesljivo obdržal na ozki cesti. Mimogrede je (kakor z ročno nas je oddrselo) zavil na malce manj široko in še bolj *gozdno* pot. Hitrosti ni dosti zmanjšal. Evo, priznam, če smo prej samo uživali, nas je tokrat pa že tudi malce stiskalo, ko so drevesa tako hitro švigala mimo nas. Pa je Frenk malce upočasnil in gledal levo in desno in iskal *vleko*. Nismo vedeli, kaj vleka je, in ko je ustavil in zavil s ceste proti na gosto z drevesi poraščenemu strmemu hribu, na katerem se je nekakšno potko lahko le slutilo, smo vsi mislili, da se zajejava, po domače povedano. Smo mislili, vsaj jaz sem, da bo zapeljal morda kakšnih deset metrov v hrib in se nato začel krohotati, češ, *pa sem vas, ste mislili, da bomo šli sem gor!?!* Ampak Frenk je odvrnil čik, si popravil komisarstvo čepico s peterokrako, vklopil štirikolesni pogon in pohodil plin. Evo, priznam, usrali smo se, to se je videlo, kako smo se vsi zgrabili za vsa možna držala, prebledeli in le kakor molitev žebrali: *O, jeba, o, jeba, o* ... No, tako nekako. Le Maks je užival (OK, on je še otrok in se še ne zaveda nevarnosti, vsaj ne tako imaginarnih, kakor je recimo prevrnitev v prepad). Frenk je bil pa totalno skuliran in je tudi v najhujši breg šofiral z eno roko. Saj ne morete verjeti, kje vse smo se vozili, kajti, če ne doživiš česa takšnega, ne veš. Naj povem, da smo kmalu spoznali, kaj *vleka* sploh je. Vleka je bolj smer kakor pot, po kateri s traktorji v dolino spravljajo debela. In ima globoko vsekani kolesnici, ki jih traktor z velikimi zadnjimi kolesi uporablja tudi

kakor drč, ki drži smer. Če rečem, da tja gor ne bi prišel niti peš, to pomeni točno to. Frenk pa je praktično po brezpotju, blatu in snegu teral zverino na vso moč v hrib in se spretno izogibal drevju. A le predebelemu, manjše in tanjše smo enostavno povozili. Tudi ne preveč debela podrta debela smo enostavno prevozili, če pa je bilo le prehudo in so veje le preveč štrlele, je Frenk oviro obdelal s priročno sekirico. Zadaj sedeči so le nekaj renčali skozi trdno stisnjene zobe, saj jih je premetavalo kot na najhujšem rodeu, a niso mogli skriti, da poleg strahu tudi nadvse uživajo. Uživamo. No, tukaj pride pa tista anekdota, ki sem jo opisal na začetku. Vozili smo se malo levo, pa malo desno, pa malo gor in malo dol, pa spet nazaj, da se nam niti sanjalo ni, kje smo. V nekem trenutku sem dobil pozdravno sporočilo s hrvaškega GSM omrežja. V slovenskem jeziku so mi zaželeli dobrodošlico pri njih in mi zaželeli lep dan. Ki sem ga tudi zares imel. Tile Hrvatje pa res vse vejo ... Frenk je seveda ves čas vedel, kje se nahajamo, ker, ko sem že mislil, da bomo morali parkirati in bodo po nas prišli helikopterji (ali pa medvedi), smo se znašli na vsaj malce zvoženi gozdni poti. In ko rečem, da je bila malce zvožena, to pomeni, da so tam morda vozili pred desetimi leti. Ker jo je že začenjalo zaraščati mlado drevje. A to ni bila ovira, vsaj resnejša ne. Smo se malce vozili tudi po potoku, pa čez ogromno mlakužo, ki so jo naredili divji merjasci smo se zapeljali in še dobro, da jih ni bilo doma, pa košute smo srečali, ki so nas gledale kot svetovno čudo (kakor da še nikoli niso videle avtomobila sredi hoste brez ceste!) in še in še in še. Toplo vam priporočam podobno doživetje, a kaj, ko takšnih šoferjev ni ravno na pretek, od Frenka naslova vam pa za noben denar ne izdam. Takšne naslove je potrebno namreč čuvati. Šele ko bo doma odprl *kafič za džiparje in džezanje*, vas bom povabil k njemu. Ker se bo tam kuhala dobra kava, rolala dobra muzika in zbiralala dobra družina ...

Čezdrninstrn Šini

sreda, 19.12. ob 19-ih
ŠPORTNI VEČER - PREDSTAVITEV JADRALNEGA PADALSTVA
 Predstavitev tehnike letenja, videoposnetki, predstavitev opreme, šolanje pilotov, tekmovalno letenje ...
 Predavatelj: Miran Žirovnik

četrtek, 20.12. ob 20-ih
DJ Gavio
 Gašper V., 18 let, Novo mesto
 Stil: House
DJ T-Bone
 Matej R., 17 let, Ljubljana
 Stil:Groovy, Detroit Techno
DJ Dane
 Danijel M., 20 let, Ljubljana
 Stil: Groovy Techno

petek 21.12 ob 21-ih
TOXIC, DRZNI IN LEPI - koncert
 Vstopnina 600 sit (konzumacija 200 sit)

sobota, 22.12. ob 21-ih
 JAM SESSION NOVOMEŠKIH GLASBENIKOV

ponedeljek, 24.12.2001 ob 17h; Glavni trg, Novo mesto
 Frančiškanski komorni zbor - koncert božičnih pesmi

torek, 25.12.2001 ob 17-ih; Glavni trg, Novo mesto
 Mali letéci cirkus, Gustavo Augusto Clowen - predstava

sreda, 26.12.2001 ob 18-ih; Glavni trg, Novo mesto
 Jernej Zoran 3-o, Soddiha - koncert
 Jernej Zoran - kitara, Matej Ferlič - bas , Marko Zajc - bobni

četrtek, 27.12.2001 ob 10-ih
 KINOTEČNI DOPOLDNEVI v LokalPatriotu
 KOLESA - jugoslovanski film (Točkovi, 1999)
 SOD SMODNIKA - jugoslovanski film (Bure Baruta, 1998)
 Vstopnine ni!

četrtek, 27.12.2001 ob 16-ih; Glavni trg, Novo mesto
 Terpsihora Dance Company: Prihod dedka Mraza - plesna predstava

četrtek, petek, sobota, 27, 28., 29. 12. ob 20-ih
 MUZZKO ROLA VEČERI - glasbeni večeri

petek, 28.12. ob 10-ih
 KINOTEČNI DOPOLDNEVI v LokalPatriotu
 ČRNA MAČKA, BELI MAČKON (Crna macka, beli macor, 1998)
 DESANT NA DRVAR (1963)

KULTURNI CENTER JANEZA TRDINE

sobota, 22.12. in nedelja, 23.12. ob 19.30 - prednovoletni koncert Pihalnega orkestra Krka Zdravilišča iz Straže

JSKD Novo mesto

sreda, 19.12. ob 16-ih - otvoritev fotografske razstave v razstavišču Mestne občine Nm (razstavljajo udeleženci Foto puba)

GALERIJA KRKA

Razstave akademskega slikarja Petra Beusa.

KNJIŽNICA MIRANA JARCA

1.12. - 31.12. Knjižnica Mirana Jarca, razstava Trije možje, ki obdarujejo Miklavž, Božiček, dedek Mraz

ŠPORTNA DVORANA MAROF

četrtek, 20.12. ob 20-ih koncert DMP Peta avenija, DJ Deki
 petek, 28.12. ob 20-ih koncert Dan D, Stara pravda, Toxic
 sobota, 29.12. ob 20-ih narodno-zabavni večer: Rubin, Ansambel Petra Finka, Mama Manka
 nedelja, 30.12. ob 20-ih koncert Siddarta, Durhmarsh

ŠD LEONA ŠTUKLJA

nedelja, 23.12. ob 20-ih božičnonovoletni koncert Helene Blagne Zaman z gosti Neda Ukraden, Hajni, Nace Junkar

GLAVNI TRG

ponedeljek, 31.12. od 22-ih silvestrski program: Tulio Furlanič in Sašo Hribar

INFOTOČKA DRUŠTVA NOVOMEŠKIH ŠTUDENTOV OBVEŠČA

Študentski busi
 Relacija NM - LJ, ob nedeljah s postaje pri občini: ob 19.15 uri, 1945 uri, ob 20.15 uri.
 Relacija LJ - NM, ob petkih: ob 1340 uri izpred poslovne stavbe Mercator, za Bežigradom, ob 13.50 uri izpred francoske ambasade, poleg filozofske fakultete
 Relacija NM - MB, ob nedeljah z avtobusne postaje nad novo občino: ob 18.30 uri (gre po poti Nm-KrškoSevnica-Maribor)
 Relacija MB - NM, ob petkih ob 14.55 nasproti Trasta, ob 15.00 pri Tyrševi in ob 15.05 nasproti avtobusne postaje.
 Cena: (Ljubljana) 500,00 člani
 600,00 ostali
 Maribor: 1000 člani
 1100 ostali

Rekreacija
 Razpored rekreacije:
 Nogomet: OŠ Grm - nedelja od 16.00 - 18.00
 Košarka: OŠ Grm - sobota od 15.00 - 1700
 Košarka: OŠ Brusnice - sreda 20.00 - 21.30
 Odbojka: Gimnazija NM - petek 19.00 - 21.00
 Obvestilo: med 28.11. in 2.12. odpade rekreacija na OŠ Grm
 Aerobika: Člani DNSŠ-ja imajo pri vseh programih Hop Kluba 15% popust. Uveljavljate ga lahko z DNSŠ-jevo člansko izkaznico. Hop klub vam nudi: nizko, srednje in visoko ntenzivno aerobiko, thai bo, rope skipping, program za nosečnice, programe za izboljšanje zdravstvenih težav, jutranje razgibavanje,... športno šolo, aqu aerobiko
 V novembru so se pričeli plavalni programi Hop Kluba. Info: 07 / 3325 355
 Podroben program Hop Kluba vam je na voljo na Infotočki.

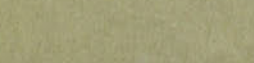
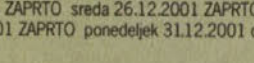
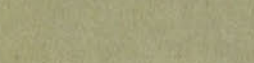
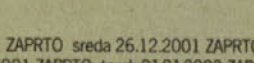
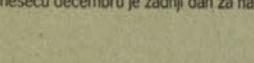
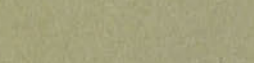
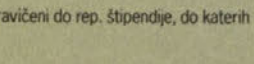
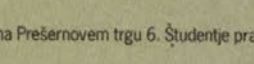
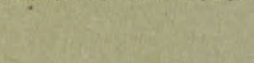
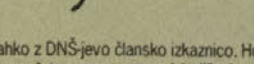
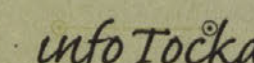
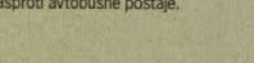
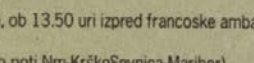
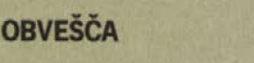
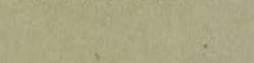
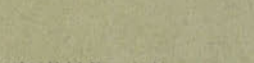
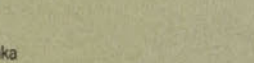
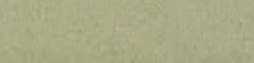
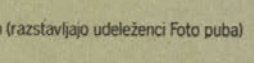
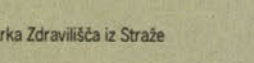
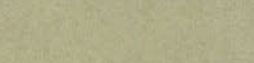
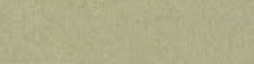
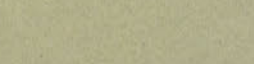
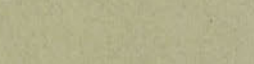
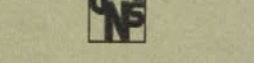
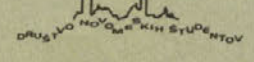
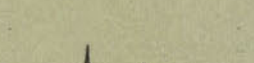
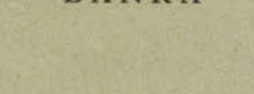
Pravna pomoč
 DNSŠ nudi študentom in dijakom brezplačno pravno pomoč, vsak petek od 1730 - 18.30 na Prešernovem trgu 6. Študentje prava vam pomagajo pri:
 - iskanju raznih pravnih informacij
 - pouku o pravicah in dolžnostih glede na stanje, v katerem ste se znašli (npr: kdaj ste upravičeni do rep. štipendije, do katerih ugodnosti so upravičene matere študentke, pravice otrok umrlih roditeljev ...)
 - pri sestavljanju prošelj, vlog, pritožb ...
 - pri sestavljanju pogodb (najemnih ...)
 V petek, 28.12.2001 pravna pomoč odpade.

Študentski boni
 Prodaja bonov poteka nemoteno vsak delovni dan med 8. in 15. uro na Infotočki DNSŠ. V mesecu decembru je zadnji dan za nakup bonov v petek, 21.12. do 15. ure.

Decembrski delovni čas
 Infotočka bo v zadnji dneh decembra poslovala tako:

DAN DATUM DELOVNI ČAS ponedeljek 24.12.2001 od 8.00 do 12.00 torek 25.12.2001 ZAPRTO sreda 26.12.2001 ZAPRTO četrtek 27.12.2001 od 8.00 do 12.00 petek 28.12.2001 od 8.00 do 12.00 ponedeljek 31.12.2001 ZAPRTO torek 01.01.2002 ZAPRTO sreda 02.01.2002 ZAPRTO četrtek 03.01.2002 INVENTURA - ZAPRTO
 Delovni čas DNSŠ študentskega servisa:

DAN DATUM DELOVNI ČAS ponedeljek 24.12.2001 od 700 do 12.00 torek 25.12.2001 ZAPRTO sreda 26.12.2001 ZAPRTO četrtek 27.12.2001 od 700 do 15.00 petek 28.12.2001 od 700 do 15.00 sobota 29.12.2001 ZAPRTO ponedeljek 31.12.2001 od 700 do 12.00 četrtek 03.01.2002 ZAPRTO-INVENTURA

Milano: med uporništvom in potrošništvom

Tina Ban

Turistični ogled Milana ne dopušča kakšnih posebnih estetskih užitkov. Umetelna arhitektura, ki je navadno v največji ponos starih italijanskih mest, je v Milanu neizvirna in pusta. Navdušila me nista ne renesančni dvorec Sforzesco, ne slovita in prestižna opera Scala (njeno umazano pročelje niti slučajno ne daje slutiti, da je za ogled operne predstave z najcenejšega stojišča v najbolj oddaljenem kotu treba odšteti skoraj 5000 tolarjev). Toliko manj občudovanja zbujajo preproste nizke hiše z umazano-rumenimi fasadami, ki spominjajo na najljubšo barvo habsburške cesarice Marije Terezije. Ta je pokrajini Lombardiji vladala v 18. stoletju. Edina stavba z veliko začetnico je mogočna gotska katedrala "Il duomo", ki velja za četrto največjo cerkev na svetu. Arhitekturni mozaik zaključujejo ogromni zapuščeni tovarniški kompleksi, raztreseni po vsem mestu, v katerih se zbirajo alternativni umetniki, brezdomci in aktivisti najrazličnejših društev. Čeprav je Milano danes modno, informacijsko in borzno središče, ne more skriti, da je bil še pred nekaj

Čeprav je Milano danes modno, informacijsko in borzno središče, ne more skriti, da je bil še pred nekaj desetletji predvsem industrijsko in delavsko mesto. Iz teh časov se je ohranil tudi uporniški duh delavskih gibanj, ki še danes živi.

desetletji predvsem industrijsko in delavsko mesto. Iz teh časov se je ohranil tudi uporniški duh delavskih gibanj, ki še danes živi v številnih organizacijah civilne družbe in seveda v separatistični Severni ligi (ki zahteva odcepitev bogatega italijanskega severa od matične Italije). Če ne arhitektura, pa vsaj ta svobodomiselna upornost, daje Milanu svojevrsten pečat. Čeprav je v mestu izredno močna uporniška in liberalna tradicija, je Milano v zadnjih desetletjih postal valilnica nacionalističnih in konservativnih politikov. Tukaj sta se kalila tako Bossi kot Berlusconi. Ta, ki je bil v Milanu tudi rojen, je v mestu zakupil kar celotno četrto Milano Terzo ter se promoviral z lastništvom nogometnega kluba AC Milan.

Vendar pa politika v Lombardiji, ki jo uvrščajo med najrazvitejše in najbogatejše evropske pokrajine, še posebej pa v njeni prestolnici, Milanu, močno izgublja

Vendar večerja z aperitivom v Milanu ne pomeni zaključka dneva, temveč začetek noči. Tudi to mesto je namreč eno od tistih, ki nikoli ne zaspijo. Ulični vrvež je enako živahen ob dveh popoldne kot ob dveh zjutraj.

svojo moč. Politčne aktivnosti in funkcije so se razpršile med najrazličnejša društva in organizacije civilne družbe. Liberalnejše in bolj inovativne se v Milanu združujejo znotraj Centro sociale, ki bi ga bilo mogoče primerjati z ljubljansko Metelkovo. Vsak koncert, razstava, vsak izvod časopisa, ki ga izdajo tovrstne skupine, ima tendenčno konotacijo. Hitro in burno se odzivajo tako na dogajanje v bližnji kot daljni okolici, največ uspehov pa imajo pri reševanju težav na lokalni ravni. Ravno letošnje jeseni se je ena od takšnih skupin lotila zasebne fakultete za ekonomijo (Buconi), ki je hotela na eni od redkih zelenic v mestnem središču sezidati športno dvorano za svoje študente. Posredovanje in manifestacije, ki jih je organiziralo eno od društev iz Centro sociale, je to dejanje preprečilo. Z organizacijo kulturnih, športnih in drugih dogodkov, ki bi jih - kakor na primer slovenske študentske organizacije - pripravljali v duhu masovne zabave ali zaslužkarskih namenov, se ta društva ne ukvarjajo. Najpogosteje svoje prireditve organizirajo na prostem, takim pravijo kar "open space", za nekatere uporabijo zapuščene tovarniške komplekse, včasih pa jih pripravijo tudi na mestnih ulicah. Ulično dogajanje zato tudi po njihovi zaslugi nikoli ne zamre.

V enem samem sobotnem popoldnevu je bilo med ogledovanjem mestih znamenitosti mogoče opazovati tako prostovoljce, ki so zbirali prispevke za afganistanske begunce, manifestacije kakih 200 Romov, ki so paradirali ob spremljavi svojega pihalnega orkestra, kot shod nekega društva, ki je s ponujanjem vina, ki so ga kuhali ob stojnici s transparenti in letaki, poizkušalo osveščati javnost proti rasizmu. Ob tolikšni angažiranosti civilne družbe ni čudno, da mnoge od italijanskih protiglobalističnih skupin prihajajo prav iz Milana. Na glavnem mestnem trgu je julija brezplačno igral celo Manu Chao, ki je prišel spodbujat in novačit protiglobaliste, naj se udeležijo bližnjih manifestacij v Genovi.

V svojevrstnem ozračju poznega kapitalizma tudi potrošniška kultura izgublja svojo privlačnost. Nakupovanje na boljših trgih je v zadnjih nekaj letih postalo pravi trend ne le med družbenimi aktivisti, ampak tudi med širšim srednjim slojem. Težko je

razumeti, kako da se vedno večji del prebivalstva prestolnice mode, stila in glamurja zavestno odloča za skromnost, funkcionalnost in minimalizem. Morda pa je tudi to le modna muha. Kljub veliki gneči smo se tudi mi podali na kratkočasno postopanje po stojnicah osrednje boljše tržnice. Premrli obrazi prodajalcev so neprizadeto spremljali naše brskanje, pomerjanje in smeh. Oguljene krznene plašče, kavbojke na tisoč in en način, stenske ure vesoljskih oblik, vaze, rezervne dele za motorje ... vse rabljene stvari odkupujejo specializirani posredniki, ki blago nato vsak dan ponujajo na svojih stojnicah. Mednje so se mešali imigrantje s peruanskimi pleteninami, mehiško bižuterijo in afriškimi kipci, tolkali ... V Milano se namreč (poleg Rima) steka glavnina priseljencev. Italija je zanje postala zanimiva šele pred tremi desetletji, ko je prišlo do gospodarskega "booma", zato je imigrantska populacija sorazmerno mlada in slabo

organizirana. Med njimi prevladujejo Afričani iz Maroka, Senegala in Angole ter latinskoameriški Ekvadorci, Peruanci in Brazilci.

Po zaključku turističnih ogledov smo se ponavadi odpravili v katerega od barov, ki ponujajo "aperitivo". Te priljubljene navade, ki se je v zadnjih dveh letih prijela v Milanu, ni najti v drugih italijanskih mestih. V lokalih si je v poznih popoldanskih urah ob naročilu pijače mogoče zastopj postreči s hladnimi solatami, narezki in z avtohtonimi lombardijskimi specialitetami: gorgonzolo in polento. "Lokal, ki ne ponuja "aperitiva", danes v Milanu ne more preživeti", so razlagali milanski prijatelji. Ob pogledu na sestradano množico, ki se je kar naprej vračala po repete, so se razblinili še zadnji stereotipi o milanski prefinjenosti in snobizmu. Vendar večerja z aperitivom v Milanu ne pomeni zaključka dneva, temveč začetek noči. Tudi to mesto je namreč eno od tistih, ki nikoli ne zaspijo. Ulični vrvež je enako živahen ob dveh popoldne kot ob dveh zjutraj. Meščani se gnetejo v vrstah za vstop v nabito polne plesne klube, pozno v noč posedajo po restavracijah ali pa se zgolj sprehajajo med izložbami visoke mode po Via Napoleone.

Nove glasbene perspektive Komorna orkestralna glasbe v Novem mestu

FOTO: BOŠTJAN VLAŠIČ

Marijan Dovič

Nedavni glasbeni dogodki ob 150-letnici rojstva skladatelja patra Hugolina Sattnerja, ki so potekali med 20. 10. in 1. 12. v novomeški frančiškanski cerkvi, so poleg obilice zborovskih dogodkov sprožili tudi dvojje "lokalnih" orkestralnih projektov, in sicer izvedbo dveh baročnih "evergreenov" (Bachova *Arija iz III. orkestralne suite* ter nesmrtni Albinonijev *Adagio*) na pobudo in pod taktirko organista Milana Brudarja ter izvedbo precej zahtevne Sattnerjeve "*Misse Seraphice*" za zbor, orgle in orkester pod vodstvom zborovodje Mateja Burgerja.

Oba dogodka, tokrat seveda v funkciji proslav temu našemu odličnemu someščanu, pa sama od sebe napeljujeta na že nekaj let zorečo misel v glavah mnogih novomeških godalcev, namreč na idejo o kvalitetni manjši zasedbi, ki bi bila sposobna izvajati predvsem starejšo komorno glasbo, nastopati v manjših akustičnih prostorih in cerkvah ipd. Taka zasedba bi zapolnila nek segment v glasbeni ponudbi mesta, ki je v tem trenutku še nezapolnjen.

Seveda je po logiki stvari - pa tega ne gre razumeti zagrenjeno, temveč s kirurško hladnostjo - zelo verjetno, da bo nekoč Novo mesto spet mesto iz "ameriške zgodbe": z nekaj pubi in kinodvorano. A vedno tudi z možnostjo preobrata. Tak preobrat se lahko vedno znova napaja iz podob "slavne preteklosti", iz katerih vsake toliko nenadejano privre na dan studenec ustvarjalnosti.

Zveni visokoleteče. Mesto, kot je Novo mesto, po logiki stvari načeloma ne bi smelo imeti nikakršnega orkestra. David iz Seattla, ki uči angleščino na kmetijski šoli in ga poznajo mnogi gostje večernih novomeških klubov, pravi, da bi takole mesto v ZDA imelo le nekaj pubov in kinodvorano. Pa ta trenutek temu ni tako. Znani slovenski skladatelj, Novomeščan Pavel Mihelčič, je bil lansko leto malodane ganjen, ko je slišal od novomeških simfonikov pod taktirko Zdravka Hribarja izvedeno svojo skladbo, napisano za profesionalni orkester. Pravzaprav moramo priznati, da se premik z mrtve (orkestralne) točke začne ravno z dejavnostjo ravnatelja novomeške glasbene šole Zdravka Hribarja in njegovega simfoničnega orkestra, ki je zrasel tako rekoč "ex nihilo". In če se je dalo pihalna, trobilska in tolkalska mesta (izvzemši fagot in oboo) že od vsega začetka zadovoljivo napolniti, danes pa v straški pihalni godbi Mira Sajeta prekaljeni glasbeniki odlično funkcionirajo v obeh zasedbah, se sam kot član orkestra od njegovega poroda še živo spominjam praznih violinskih pultov in najetih čelistov in violistov. Ne, v Novem mestu pred nekaj leti godalcev sploh ni bilo, igrati godalo pa je bilo karseda nemoderno početje. Če pa danes pride naključnež opazovat sobotno vajo simfonikov, komaj lahko pomoli nos v natlačeno Kozinovo dvorano, ki komaj še zadošča prek 80-članski zasedbi. Najeti glasbeniki s koncertov orkestra počasi jemljejo slovo. Od kod tak preobrat, taka moč (kadrovske) reprodukcije? Očitno se je dolgoletna vzgoja ustreznih glasbenih kadrov ujela v uspešno samoočajočo zanko: vse več je bilo godalcev, bili so vse boljši, vse več se jih je vpisovalo v šolo, biti godalec pa je spet postalo "moderno" - in napredek je vsem dajal novega zagona. Tako ima danes orkester za sabo obsežno literaturo, med katero se najdejo tudi izjemno zahtevne skladbe, npr. Gershwinova *Kubanska uvertura* ali Schubertova *VIII. simfonija (Nedokončana)*, pa samostojno zgoščenko revijske glasbe in zgoščenko z mašo Ignacija Hladnika (skupaj s Krkinim zborom; posneto v kapiteljski cerkvi) ter vrsto uspešnih nastopov, med katerimi v slovenskem merilu gotovo izstopa koncertna izvedba Kozinove operete *Majda* z novim libretom, ki te dni doživlja reprizo.

A kljub navideznem mrtvilu je bilo tudi na področju manjših zasedb zaznati neko gibanje predvsem pri projektih, povezanih s cerkveno glasbo. Če se od zgodnjih sedemdesetih, ko je brat Daniel z orkestrom pri frančiškanih izvedel Sattnerjevo *Seraphico*, ni zgodilo skoraj nič, lahko konec devetdesetih opazimo kar nekaj premikov: pater Marjan Cvítak (sicer z malim orkestrom iz Ljubljane) izvede Mozartovo *Spatzenmesse*, za veliko

noč 1998 pa z novomeškimi glasbeniki Händlovo *Alelujo* in Mozartov *Ave verum*. Matej Burger pripravi božična koncerta zbora in orkestra, najprej na Kapitlju (1999) in potem pri frančiškanih (2000). Za veliko noč 2001 priložnostni orkester pod njegovim vodstvom prvič izvede *Seraphico*, ki se ponovi 1. decembra v okviru Sattnerjevih dni, poleg tega pa pripravi dve že omenjeni skladbi še Milan Brudar.

Ta razmah in široka paleta izbora glasbenikov nudita tudi realno izhodišče za razmišljanje o manjši, komorno naravnani, pretežno godalni zasedbi, dopolnjeni po potrebi s pihali ali tudi trobili, ki bi lahko posegla po biserih iz "nesimfonične" glasbene zakladnice in tako dopolnila pretežno "velikosimfonični" in revijski značaj velikega orkestra; koncertirala pa bi predvsem po manjših, akustičnih prizoriščih. Taka zasedba bi nudila več možnosti za sodelovanje z različnimi solisti, izvajanje baročne in klasične glasbe (pa tudi sodobnejše komorne glasbe), bila pa bi bolj odprta tudi za sodelovanje s pevskimi zbori in vokalnimi solisti ter delovala tudi na

področju interpretacije izjemno bogate in vznemirljive tradicije cerkvene glasbe. Potrebno je seveda odločno vodstvo, jasna vizija ter nekaj začetne finančne in infrastrukturne podpore. V začetku, morda pa tudi trajno, bi skoraj morala biti projektno zasnovana, da ne bi že tako zasedenih glasbenikov preobremenila z vajami - gotovo pa bi bila sposobna izvesti denimo dva koncerta na leto, kakšnega tudi v povezavi s katerim od novomeških pevskih zborov (tovrstnega sodelovanja je bilo doslej relativno malo).

Časi Hugolina Sattnerja in Ignacija Hladnika, pa seveda tudi glasbeni razmah sedanjega trenutka, pričajo, da ob ideji in viziji stvari niso nemogoče. Seveda pod pogojem, da bo še ostalo na svetu pleme, ki je sposobno žrtvovati sobotno dopoldne ali nedeljski večer za muziciranje brez (otipljivih) finančnih koristi. Kot že vemo, smo za (ne)ustvarjanje lastnega družbenega in kulturnega prostora odgovorni predvsem sami. Imamo lahko nič orkestrrov ali pa tri, nič priložnostnih komornih kvartetov in kvintetov ali pa množico, nič uspešnih cerkvenih in posvetnih zborov ali pa nešteto. Seveda je po logiki stvari - pa tega ne gre razumeti zagrenjeno, temveč s kirurško hladnostjo - zelo verjetno, da bo nekoč Novo mesto spet mesto iz "ameriške zgodbe": z nekaj pubi in kinodvorano. A vedno tudi z možnostjo preobrata. Tak preobrat se lahko vedno znova napaja iz podob "slavne preteklosti", iz katerih vsake toliko nenadejano privre na dan studenec ustvarjalnosti. Če so sedanjí časi resnično "zlati" in se bodo v anale kot taki zapisali, pa lahko upamo, da nam ta hip ali kdaj pozneje naklonijo tudi kakšnega skladatelja, ki bo vsaj Sattnerjevega kova.

O.S.T.: Z mešanjem do novega

FOTO: BOŠTJAN VLAŠIČ

Boštjan Vlašič

Skupina O.S.T. s kombiniranjem rocka, hip hopa, elektronske glasbe in metala vpeljuje nekaj novega v slovenski glasbeni prostor. O.S.T. je zasedba, ki je bila pod imenom Metropolis nominirana za Zlatega petelina v kategoriji alternativne glasbe, sedaj pa je z novim članom in pod novim imenom naredila korak naprej: plošča 8mm in nastopi na številnih odrih, tudi v novomeškem Patriotu. Skupino sestavljajo Anže Breskvar na bobnih, Griša Šoba na kitari, Matjaž Hočevar na basu, Gregor Žavcer na elektroni in vokalist Lado Bizovičar.

OST ste za prvi album še zelo mlada skupina. Kakšni so bili začetki vaše glasbene poti?

Začetki OST-a sežejo v oktober 2000. Takrat se je začel delati material in se je v bistvu že na začetku snemala plošča. Pevca smo dobili nekako v novembru, ko se je vrnil iz New Yorka, kjer je bil poslovno.

Zanimivo je, da je vam uspelo tako na hitro posneti ploščo, saj je v Sloveniji nekakšno povprečje, da skupina obstaja kakšnih pet, šest let preden jim to uspe.

Trije smo bili že šest let skupaj (kot Metropolis, op. a.), potem pa smo takratni projekt po dveh ploščah zaključili.

Torej gre sedaj na nek način za nadaljevanje?

Na nek način da, čeprav se je stil in zvok tako zamenjal, da gre dejansko za popolnoma drug koncept glasbe. Tako niti ne moreš govoriti o nekem nadaljevanju, ampak gre za popolnoma novo skupino, zato pa je tudi novo ime.

Ali gre za kratico?

Tudi. V osnovi izhaja iz Original Soundtrack, torej filmska glasba ali nekaj podobnega. Lahko pa je tudi čisto slovensko ost, lahko pa je kot kratica tudi nekaj čisto tretjega. Imamo nekaj smešnih in nekaj resnih razlag imena.

Veliko pozornosti pri svojih nastopih in javnih pojavljanjih dajete zunanjemu izgledu. Bili ste ena prvih skupin sedanjega časa pri nas, ki se na odru in v videospotu pojavi z make-upom. Koliko poudarka torej dajete na performance?

Čim več. Zaenkrat mogoče niti nimamo sredstev, da bi to do konca uresničili, ampak namen je, da bi vključili čim več medijev, čim več načinov predstavljanja naše glasbe. Suha glasba danes morda ni isto, kot je bila recimo pred tridesetimi leti. Danes je treba poskrbeti za videospote in take stvari, saj moraš poleg glasbe še nekaj vizualno povedati. Zato se gremo te "šove", kakor nam pač dopušča prostor. Če je recimo majhen oder, nimaš kaj ... Torej večji je oder, več možnosti imaš za pripravo. Ste tudi eden redkih bendov, ki je uporabil del tuje pesmi (M. Jackson: Beat It, op. a.) in to tudi odkrito povedal, saj so ostali večinoma užaljeni, če se jim to pove ali pa tega ne govorijo na glas. Ali gre za podoben pristop, kot pri elektronski glasbi, ko pobereš nek sample in z njim potem manipuliramo?

Torej, to se je začelo nekako pri rapu v osemdesetih, ko so začeli predelovati stare plošče, z njih jemati beate in podobno. V bendu nekako tako razmišljamo, da je nadgrajevanje oziroma spreminjanje nečesa že narejenega lahko samo pozitivno. Beat it oziroma Bolne želje je nekakšno posvetilo našim nekdanjim idolom oziroma idolu. Uporabljena je podlaga, vokalna linija, vse ostalo pa je popolnoma avtorsko. Je predelava oziroma priredba, ne samo izvedba, kajti najlažje bi bilo vzeti pesem, jo na novo posneti z novjšimi sredstvi, ji malo dvigniti tempo in imati hit, ampak to ni bil naš namen.

Kakšen je vaš pogled v prihodnost?

Čim več koncertov, saj greš konec koncev posneti ploščo zato, da lahko čim več nastopaš in se pokažeš ljudem. Kaj sedaj je v bistvu najtežje vprašanje. Ne mislimo, da bomo obogateli, ker ne bomo, enostavno pa dobiš nekakšno priznanje za to, kar delaš, ker daješ toliko časa, energije in nenazadnje tudi denarja v vso stvar. Na koncu ti morda priznajo, da si uspel, čeprav na drugi strani ni nekih ogromnih finančnih posledic, če pa bodo, pa toliko bolje. Pustili nek pečat, to je to.

park:kultum

*teater

Paula Vogel: Kako sem se naučila voziti

Prešernovo gledališče Kranj
Režija: Mateja Koležnik
Novo mesto, Dom kulture, 21.
novembra 2001

Paula Vogel potuje med telesnim in psihičnim, med stereotipnim in posebnim, med ugodjem in bolečino, med gnusnim in prijetnim ...

Kako sem se naučila voziti je drama o pedofiliji. Stric zlorablja nečakinjo. Prvič se zgodi pri enajstih letih - za volanom se z njo v naročju samozadovolji. Zlorabljanja se mama sicer zaveda, a nič ne naredi. Stric Tič (Bine Matoh, k. g.) in nečakinja Tamala (Vesna Jevnikar) se redno dobivata na pogovorih, ki so verjetno vedno še kaj več, vse do njenega osemnajstega leta, ko mu pove, da se ne bosta več videvala. Stric se zapije in po sedmih letih umre.

Zloraba je v drami zastavljena precej kompleksno. Včasih se zdi, da je telesna, spolna zloraba celo pomaknjena v ozadje in je tisto pravo nasilje v resnici psihično. Priklepati nekoga s tako silo nase, da ta ne more nikamor. Odvisnost ne le strica od Tamale, ampak tudi Tamalina odvisnost od njega. Ker sta s stricem sorodni duši, se v tisti čudni družini (mama je huda pijanka, očeta sploh ni, dedek in babica sta kot pohotna najstnika) lahko pogovarjata le drug z drugim.

Za gledališče je način, v katerem se govori o raznih temah (še posebej resnih), zelo pomemben. Resnoba prizadetost lahko na odru dobi močan pridih patetičnosti, morda celo zoprnega moraliziranja, kar pa nima kdo ve kakšnega učinka. Verjetno je tak način preprosto preveč neposreden. Gledališče rabi metafore, simbole, drugačne prenesene pomene in ostale zvite poti, ki dajejo gledalcu občutek suverenosti in predvsem prostor za lastne občutke in misli. Ta prostor pa ta ameriška drama omogoča. Ne zapade v solzavost. Paula Vogel vozi po robu. Počasi in previdno pelje med komičnim in resnim. Giblje pa se tudi med preteklostjo in sedanjostjo. Tamaline misli, njeni spomini vodijo v preteklost, minuli dogodki pa dajejo slutiti sedanjost.

Režiserka Mateja Koležnik in dramaturg Blaž Lukan in igralci šofirajo po isti cesti. Dosežejo, da me sredi krohota stisne pri srcu in mi skoraj postane nerodno, ker sem se smejala. Dosegajo pa tudi nekakšen potujitveni učinek, distanco do celotne predstave. Ne samo z napisi, ki popeljejo v določeno leto in določen prostor, tudi z drobnimi detajli, ki jih ustvarja predvsem zbor. Moški grški zbor (ded, natak, gimnazijec) igra Gregor Čušin, Ženski grški zbor (mama, teta Mary, gimnazijka) Darja Reichman, Najstniški grški zbor (babica, gimnazijka, glas enajstletne Tamale) pa Vesna Slapar. Drama je napisana kot spominjanje že odrasle Tamale in v tem spominjanju se odigravajo ključni dogodki njenega življenja. Tamalo pa ta preteklost še kako vznemirja. In vsi igralci ustvarjajo vtis odigranega in ne resničnega, v tem trenutku živetega življenja. Tamalin ekspresiven film v glavi. Zmoti me samo funkcija Podajalca (opravlja jo Bojan Hudernik), ki deluje kot nek tujek izven konteksta in se mi zdi vpeljana brez potrebe.

Scenografija Mete Hočevar ne postavlja konvencionalnega prostora, ampak samo omogoča improvizirani stik z realnim prostorom časa tistega minulega dogodka. Vse misli pomaga konkretizirati in jih prilepiti na realno sedanjost. Prav isto pa stori tudi Alan Hranitelj s kostumi, ki iz svoje nevtralnosti zlezejo samo takrat, kadar je to nujno potrebno - takrat prevzamejo vlogo definiranja prostora in se prostor Hočevarjeve umakne. Vse je v službi Tamalinega spominjanja svojega otroštva. In vse daje slutiti, da je to le še nek oddaljen spomin, ki je že mimo, a močno prisoten, resničen, konkreten in včasih smešen. Ampak tišči.

Magda Lojk

*knjiga

Bernardo Atxaga To nebo.

Ljubljana: Študentska
založba, 2001.
(Knjižna zbirka
Beletrina),
138 str., 3900 SIT

Že druga knjiga slovitiga baskovskega pisatelja pri Beletrini, tokrat nekoliko krajše, novelistično prozno besedilo, je morda na nek način odslikava tistega, kar je Atxaga povedal že s svojim romanom *Osamljeni mož* (Beletrina 1998), le da tokrat skozi notranjost ženske junakinje. Zunanji okvir zgodbe: pripadnica baskovske teroristične organizacije zapuša štiri stene zopora in se po zblojeni in burni prvi noči svobode vrača z avtobusom iz Barcelone v Bilbao. Vrača se v že naprej pokvarjeno "novo življenje", ki ji ga bodo na eni strani grenili bivši "insajderji", na drugi policija, na tretji odtujeni znanci. Okrog te fabulativne niti se potem podobno kot v *Osamljenem možu* nizajo podobe preteklosti ter refleksija sedanjosti in prihodnosti: smisel in nesmisel borbe, eksistence, vprašanje svobode, podreditve, poslušnosti, izdajstva, individualnega nasproti kolektivnemu.

Dovolj zanimivo fabulativno izhodišče, skratka, na nek način tudi trendovsko (manjšine, terorizem ...). Toda to ni tisto, zaradi česar Atxaga radi beremo. Za dobro literaturo je treba nekaj več kot le dobra ali aktualna zgodba. Kaj mislim s tem, je mogoče nakazati s pomočjo neke nenavadne, a z mojega izhodišča zelo aktualne paralele, ki nam bo morda osvetlila še nekatere sociološke parametre dogajanja okrog literature.

Med nedavnim obiskom Pariza mi je neki Senegalec na žuru pri prijateljici Suzi Bricelj razlagal o slovenskem pisatelju, ki da je pred kratkim uspel v Franciji. Ko se zediniva, da gre najbrž za Bartolov *Alamut* (ki je tam resda sijajno uspel, a od tega je že precej let), se žur pač nadaljuje ob moji fascinaciji nad možakovo obveščenostjo. A že naslednji dan pokliče, da ne Bartol, temveč neki Pahor z romanom *Les jours obscurs* doživlja nesmrtno pariško slavo. Šele doma osramočen izbrskam *Zatemnitev* (Boris Pahor, Slovenska matica 1987) in se lotim branja.

Solidna, napeta fabula: življenje mladega intelektualca Radka tik pred in med drugo svetovno vojno v Trstu; podobno kot Atxagovi

junaki je pripadnik zatirane, a narodno zavedne manjšine, ki se začne v vojnih razmerah, soočena z nasiljem fašizma in kasneje nacizma, organizirano upirati. Vsi pogoji za dobro zgodbo so tu. In vendar, kakšna kvalitativna razlika v izrabi umetniških sredstev, ki jih ponuja literatura! Na eni strani mučno intelektualizirajoče posredovanje čustev in misli ter zracionalizirane in psihološko kljub želji po kompleksnosti pravzaprav banalizirane podobe medčloveških odnosov ter prikazov moralnih dilem zgodovine (Pahorjev junak se ne more identificirati ne s "črnimi", ki sodelujejo z okupatorjem, ne z "rdečimi", ki izkoriščajo vseljidski nalet zgodovinskega trenutka za ideološko uzurpacijo - to pa počne nekajkrat in na kar nekaj straneh z očitno zgodovinsko trezno distanco, ki je pač sočasnemu junaku v vrtincu dogodkov nikakor ni mogoče pripisati). Skratka, Pahor ne najde svojim idejam tega, čemur lahko rečemo "literarni ekvivalent", zato njegovo pisanje, čeprav do neke mere prebavljivo, ostaja na meji esejistike. Za razliko od njega uspe Atxagi v omejenem prostoru zarisati vso večdimenzionalno tesnobo človeka, ujetega v preteklost in brez perspektive v prihodnosti, ne da bi za to uporabljal opise in razlage "od zunaj", njegove zgodbe in junaki se "dogajajo" skozi literarno posredovanost zgodbe, v čemer lahko iščemo, kolikor o čem takem še smemo govoriti, njegovo literarno kvaliteto.

Kot nam dokazuje Pahorjev francoski prodor, razlogov za dejanski uspeh (vključno s finančnim) na knjižnem velesejmu ne smemo iskati le v t. i. literarni kvaliteti. Gotovo je tudi k priljubljenosti Atxage pripomogla njegova "drugačnost", pripadnost obrobnih in zatirani narodnostni skupnosti, ki poleg vsega buri domišljijo še z dolgoletno prisotnostjo na "teroristični" sceni - tu si ne gre slepiti oči. In skoraj gotovo je tudi Pahorjeva obstranska pozicija - v Sloveniji zaradi ideološke oporečnosti in v Trstu kot manjšinskega pisatelja - skratka, marginalnost avtorja in še bolj njegovih junakov, pripomogla k zanimanju francoskega trga zanj.

Končni nauk zgodbe pa je ta: literarna kvaliteta ne zanima nobene ideologije, pa naj bo ta rdeča, črna ali pa aktualnejša, npr. "vključevanje margine", denimo "zapostavljenih" žensk in vsakršnih manjšin in delinkventov; še manj zanima komercialno naravnani knjižni trg. Ideologija literaturo hvali ali napada z vatlom ustrežanja ideji, trg s potencialno prodajno zanimivostjo. Vprašanje specifične kakovosti pa ostaja relevantno le še za peščico literarno "vzgojenih" bralcev.

Marijan Dovič

*tlačenka

Boštjan Vlašič

EYNEE - EYNEE

Dragi ljubitelji politično korektnih glasb, tu je izdelek za vas. Na ploščku boste našli nežne melodije, ki kar dišijo po sončnem jutru na slovenski domačiji, ko vas prebudijo ptički in je vaša prva misel to, da je življenje tako prelepo, da bi človek kar poletel. Mladenka, ki smo jo pred časom imeli priložnost slišati v dolnjiški prestolnici, je posnela izdelek, ki bi ga brez

občutka nelagodja poslušala tudi povprečna babica. Še več, glasbo bi lahko prepevali na naslednjih duhovnih vajah v kateri koli domači fari. Ne, glasba je bila verjetno na duhovnih vajah tudi napisana. Pa še tako hudičevu spetva je, da jo lahko brenka vsak kitarist, ki mu je v roke prišel izvod taborniške pesmarice. Nič več sex, drugs & r'n'r. Od sedaj naj glasba poje le o lepih rečeh in za božjo voljo ne komplicirajmo več z nerazumljivimi teksti in skritimi pomeni metafor. Reci bobu bob, kdo se pa sploh še pogloblja v besedila. Draga Eynee, skoraj zavidam ti tvoj pozitiven odnos do življenja, a vendar ... Vsekakor sem mislil, da je ena Neca Falk več kot dovolj v enem življenju.

THE UNIMOGS BAND - VZEMI IN POJDI

Dejstvo je, da je rock'n'roll glasba po mojem okusu. Vprašanje je le, do kakšne mere. Vsekakor se v slovenski rock glasbi pojavlja svojevrsten fenomen, da glasbenike potegne v nekakšen časovni loop in obtičijo tam neke sredi

osemdesetih. To je bilo pogubno že za marsikatero izvajalca, a se kljub temu vedno znova pojavljajo kalibri, ki stopajo po poti, ki so jo zakoličili Pop design in podobni tiči. Res, fantje ne nosijo frizur nemške bundeslige, vsekakor pa njihova glasba zveni, kot bi jih. Skupaj s kitarskimi masturbacijami na vrhu strme pečine in s fatalno bejo v videospotu (cilj neuslišane ljubezni vred. Res je, da na trenutke vse zveni kar poslušljivo, a kaj, ko v vas takoj zatem butne flash patetike in pretrano rimajočih se verzov. Vse pa doseže svoj vrhunec s prevodom eaglesovske Get over it (alias Dej mau počit'). Naj izkoristim priložnost in tu pozivam vse avtorje glasbe, ki jim ta tekst pride v konzumacijo: ne prevajajte, prosim, tujih pesmi. Če se jim ne morete upreti, jih servirajte takšne kot so, ali pa jih naredite povsem po svoje. Vse ostalo zveni predvsem precej butasto in vas naredi več kot zrele za lansiranje v najbližjo črno luknjo pozabe.

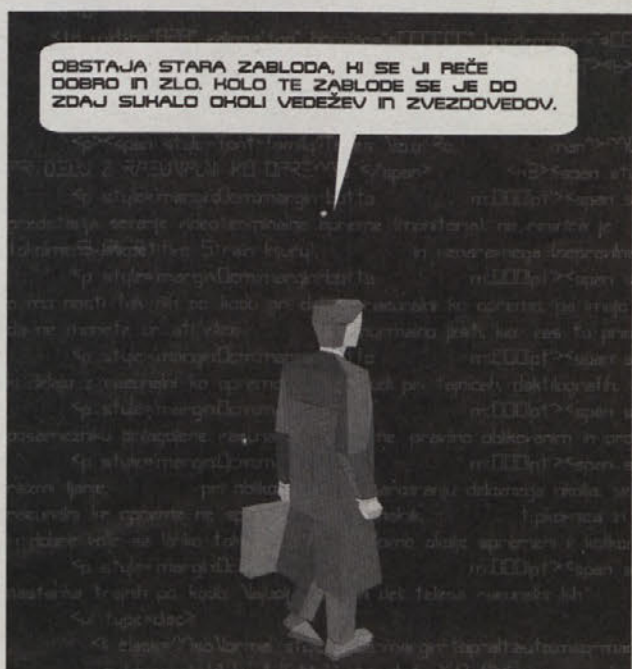
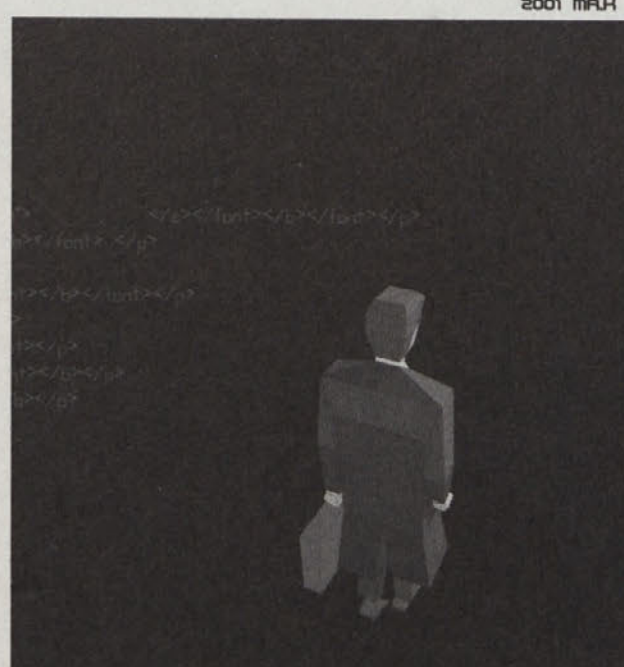
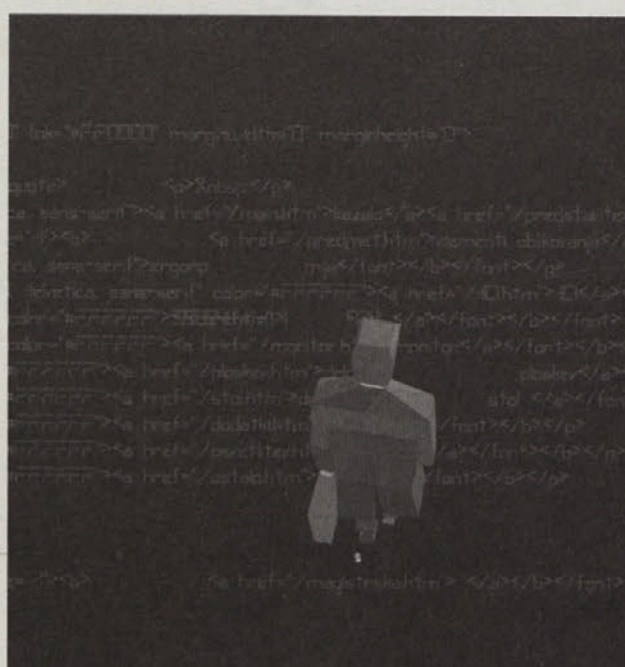
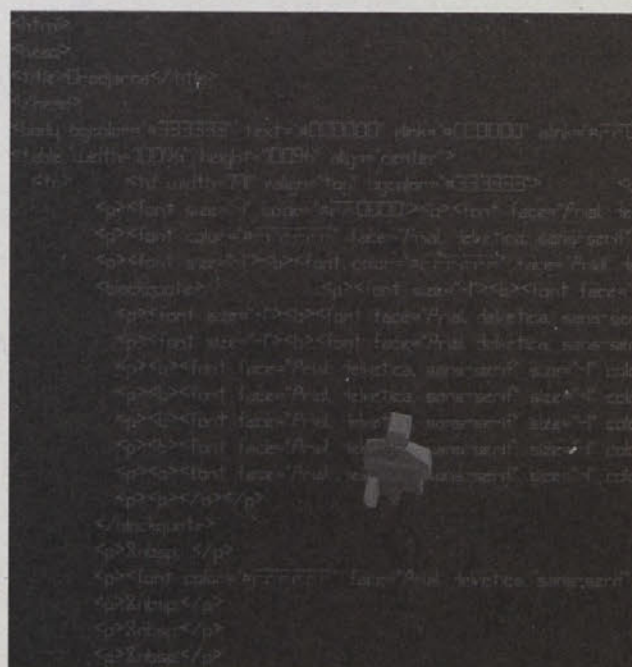
BRIZANI ALLSTARS BAND - LIVE IN CANKARJEV DOM

(MEGATON RECORDS)

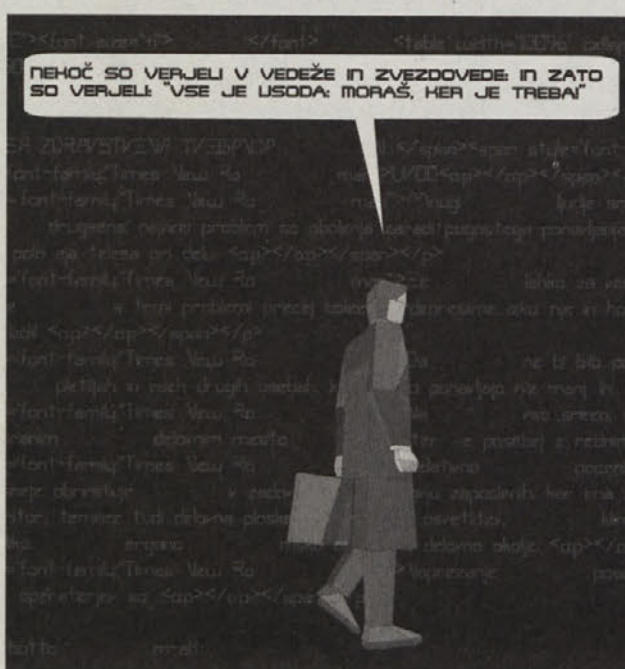
Ne pomnim, kdaj sem nazadnje slišal zadnjo dobro živo ploščo domačega izvajalca. Te so pri nas že tako redke, ko pa so še tako kvalitetne, kot zgoraj omenjena, pa gre še za toliko večjo poslastico. Glasbeni kolaž, ki je bil posnet ob 20-letnici dela glasbenika Traja Brizanija s pomočjo več, predvsem domačih in tudi tujih gostov (kjer ne morem mimo pred kratkim preminulega genialnega trobentača Petra Ugrina) v Linhartovi dvorani, združuje vplive jazza latinskega, fusiona skupaj s ščepcem popa in funka v res izredno mešanico zelo dobre godbe. Ta je zastavljena kot presenetljivo poslušljiv projekt, ki ne bo navdušil zgolj fanov malo bolj resne glasbe, temveč zna ustrezati tudi širši publiki (če so vam všeč Čuki, Sebastijan in podobni kretenizmi, žal tudi v tej kategoriji izpadete). Bodisi da gre za divje ritme salse ali pa za umirjene pihalne balade, deluje plošček kot kompaktna in zaokrožena celota ter bi kot takšen zaslužil mesto v marsikateri vsaj malo bolj angažirani zbirki albumov.

ČLOVEK

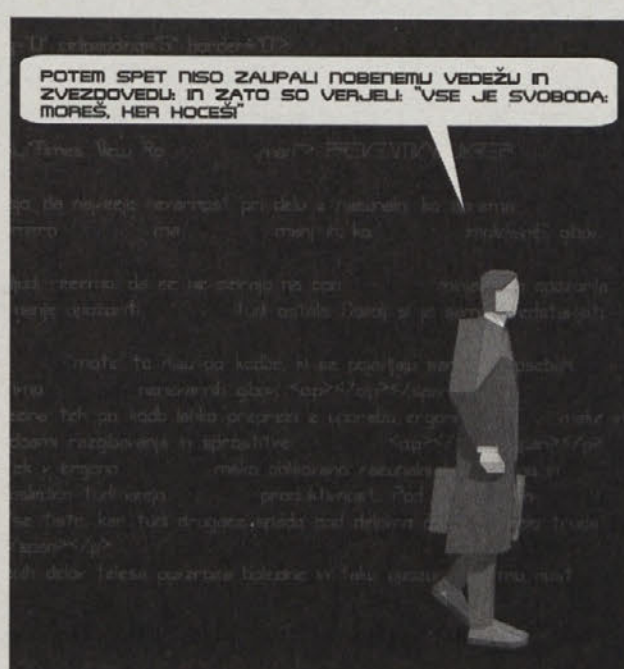
2001 MAR

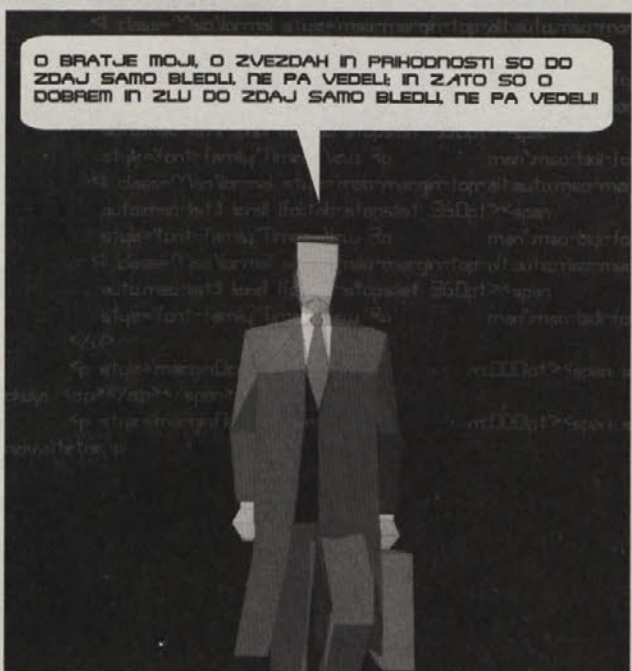
OBSTAJA STARA ZABLODA, KI SE JI REČE DOBRO IN ZLO. KOLO TE ZABLODE SE JE DO ZDAJ SUHALO OHOLI VEDEŽEV IN ZVEZDOVEDOV.

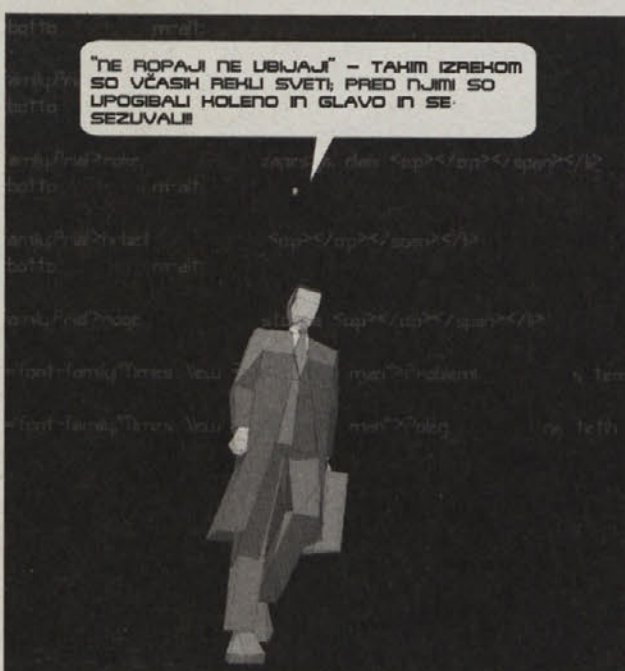
NEKOČ SO VERJELI V VEDEŽE IN ZVEZDOVEDE. IN ZATO SO VERJELI: "VSE JE USODA; MORAJŠ, KER JE TREBAJ"

POTEM SPET NISO ZAUPALI NOBENEMU VEDEŽU IN ZVEZDOVEDU: IN ZATO SO VERJELI: "VSE JE SVOBODA; MOREŠ, KER HOČEŠ"

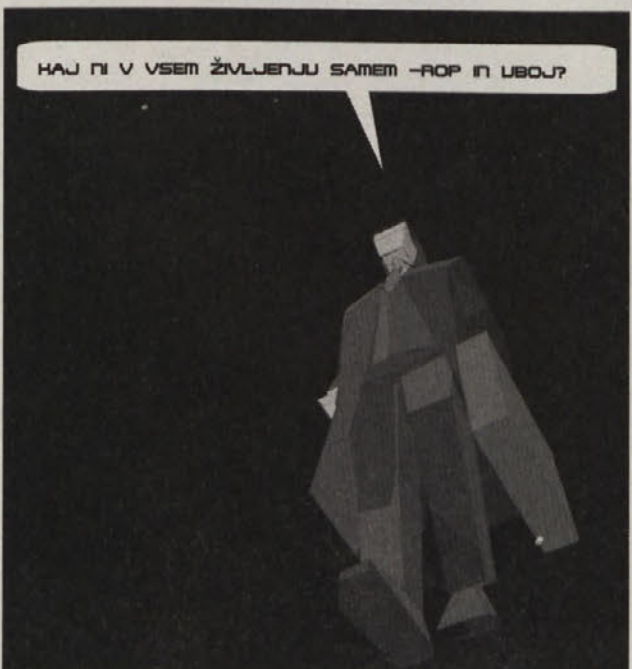
O BRATJE MOJI, O ZVEZDAH IN PRIHODNOSTI SO DO ZDAJ SAMO BLEDLI, NE PA VEDELI; IN ZATO SO O DOBREM IN ZLU DO ZDAJ SAMO BLEDLI, NE PA VEDELI

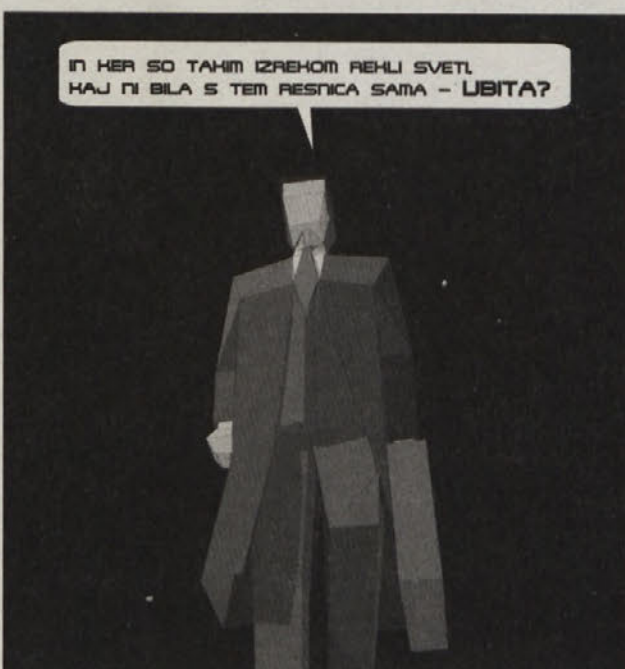
"NE ROPAJI, NE UBIJAJI" - TAHIM IZREKOM SO VČASIH REKLI SVETI; PRED NJIMI SO LPOGBALI HOLENO IN GLAVO IN SE SEZUVALI

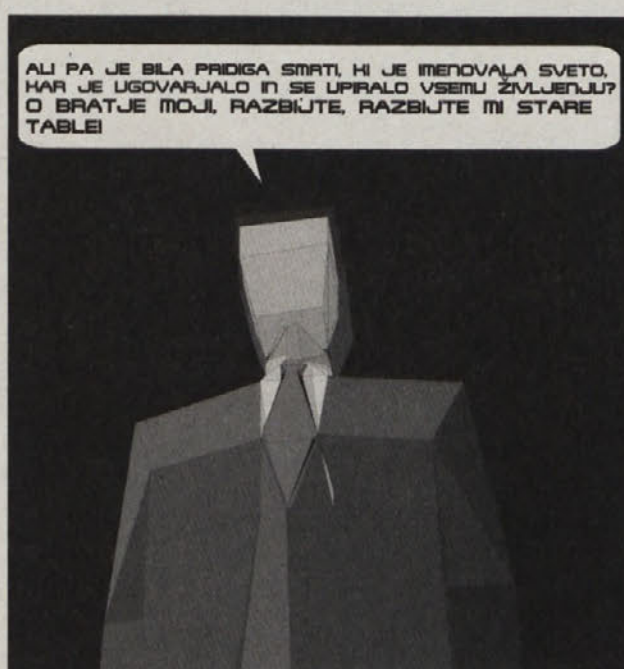
AMPAK VPRAŠAM VAS: KJE SO BILI ŽE HOJAJ BOLJŠI ROPARJI IN UBIJALCI NA SVETU, KAKOR SO TAKI SVETE BESEDE?

KAJ NI V VSEM ŽIVLJENJU SAMO -ROP IN UBOJ?

IN KER SO TAHIM IZREKOM REKLI SVETI, KAJ NI BILA S TEM RESNICA SAMA - UBITA?

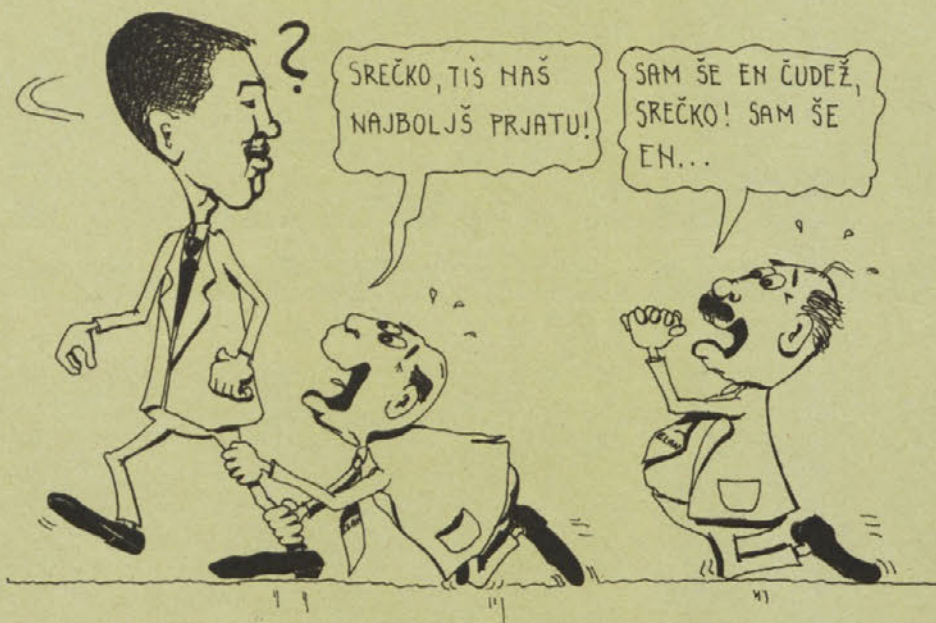
ALI PA JE BILA PRIDIGA SMRTI, KI JE IMENOVALA SVETO, KAR JE UGOVARJALO IN SE UPIRALO VSEMU ŽIVLJENJU? O BRATJE MOJI, RAZBIJTE, RAZBIJTE MI STARE TABLE

POTLAČ

l o k a l n o t r o b i l o

šport in biznis

Med številno množico ob prihodu slovenske nogometne reprezentance na Brnik je bilo tudi celotno vodstvo novomeškega nogometnega kluba Elan. To je bil edini način, da pridejo v stik s **Srečkom Nacionale Katancem**. Uprava kluba, ki želi Srečka pripeljati v NK Elan (???) se čuti dolžna, da obema zvestima gledalcema omogoči ogled prvoligaške tekme na domačem stadionu še pred njuno smrtjo.

odštevanka

Minilo je že 30 dni, odkar je Dr. Peter Jerman predsednik KK Krka Telekom. **Vlade Sodček** je še vedno športni direktor?

seštevanka

Slovenska reprezentanca je izgubila že lepo število tekem zapored. **Vlade Sodček** še vedno ni športni direktor Košarkarske reprezentance Slovenije?!

Pozor, pozor! Posebno obvestilo! Še vedno se išče športni direktor KK Krka Telekom Vlade Sodček. Nazadnje so ga videli 14. novembra na letalu, pri vrnitvi novomeških košarkarjev iz Črne gore, ko je s šampanjcem v roki proslavljal uvrstitev slovenske nogometne reprezentance na svetovno prvenstvo.

promet in zveze

Gospa **Metek Rupel**, alfa in omega zunanjega ministrstva, je ob novici, da je slovenska vlada kupila letalo falcon, doživela hujši živčni zlom v nizu. V najslabšem primeru je pričakovala, da se bo v prihodnje na nakupe klobukov peljala z Air Force One. Najbolj je nasankal njen mož, zunanji minister **Debilko Rupel**, ki je fasal klasično žensko kazen. (nikoli več ne boš videl moje črne muce tlač, itak)

lokalne in analno - globalne novice

Kako je **Knez Miloš**, neprekosljivi šef druge največje slovenske farmacevtske firme, reagiral

na preseravanja novoposranega preseratorja **Shit'n Younga**, veleposlanika ZDA v Sloveniji? V svojem značilnem diplomatskem slogu in slogu Drnovška iz devetdesetih mu je lepo rekel: Pol pa kar pejte domov. (striček Samo, prihajam domov tlač)

vsi različni, nekateri tudi enakopravni Metadoni: Kakšna je razlika med **Inseratorjem** in Bogom?! **Mirko i Slavko**: ??? **Metadoni**: Bog zase ne misli, da je **Inserator**!!!

kjer je volja je pot

Ni res, da slovenska vlada ni pripravljena na prihajajočo svetovno gospodarsko krizo. V vladi namreč poznajo odgovore tudi na vprašanja kot, kaj bi se zgodilo, če bi se Slovenija naenkrat znašla v Sahari: Prvi dan bi bili vsi začudeni. Drugi dan bi zasedal parlament. Tretji dan bi se podražil pesek. (oddelek za pričakovanje in saniranje nepričakovanih ekonomskih dejavnikov na račun davkoplačevalcev pri Ministrstvu za finance republike Slovenije tlač)

napad na normalnost

Dolgoletni zvesti bralec in mecen Potlača podžupan **Adolf Zupan**, respektovani in milovani, nam je sporočil, da je ob doživetem napadu na normalnost (ko je bil naravnost kriminalno izločen iz igre za direktorja Telekoma) upošteval farmacevtski nasvet meseca iz prejšnje številke, nakar se mu je stanje v trenutku izboljšalo, tako da že pripravlja dobro merjene protidurce. Direkcija mu v dodatno spodbudo podarja doživljenjsko naročnino na Potlač s še vedno neverjetnim 3% popustom. (I'll be bak tlač)

Nategi: 3

Dr Novšek

nagovor Novomeščanom

Drage Novomeščanke in Novomeščani, dame in gospodje, bivše tovarišice in tovariši, hetero, bi- in homoseksualci, zaposleni, prezaposleni, napol zaposleni in nezaposleni, alkoholiki in narkomani, umetniki in proletarci, dragi Romi. Prišel je čas za razmislek.

To, da gre Svet v franže, je prvo dejstvo, ki pa je v redu. Če ga vodijo telebani z inteligenčnim kvocientom 91, vsi drugi pa jim ploskajo, potem bi bil vsak drugačen rezultat zgolj izjema, ki potrjuje pravilo. V vsakem primeru gre za primer, ki ni vreden naše pozornosti. To, da gre Slovenija v franže, je drugo dejstvo, ki je tudi v redu. Če jo vodijo prikriti fašisti, ki sanjajo, da so bivši komunisti, ki furajo liberalizem in pluralizem, vsi drugi pa jim ploskajo, potem bi bil vsak drugačen rezultat zgolj izjema, ki potrjuje pravilo. V vsakem primeru gre za primer, ki ni vreden naše pozornosti. To, da gre Novo mesto v franže, je dejstvo, ki pa ni v redu. Problem ni v tem, kdo to mesto vodi, ampak v tem, kdo ga ne vodi. V vsakem primeru gre za primer, ki je zelo vreden naše pozornosti.

Pustimo novomeško oblast na miru. Tam so preveč zaposleni s postavljanjem pravih ljudi na prava mesta, po partijski liniji. Toda to še ni vse. Ko je pravi človek na pravem mestu, ga je potrebno tam tudi obdržati, za kar je treba okoli tega človeka zgraditi cel strokoven in sposoben štab, ki zadevo nato pelje naprej, namreč od vodilnih delavcev ni za pričakovati ti dve vrlini, partijska knjižica zadostuje. In, ker so primadone kot po pravilu ponavadi še nevhvaležne, gre pri vodenju občine pač za nevhvaležno delo.

Pustimo novomeško kulturo pri miru. Zakaj bi se mi razburjali, če v Kulturnem, se opravičujem, Kliničnem centru Janeza Trdine trošijo bale denarja, produkcija pa jim ni niti na nivoju povprečnega prdca. Da ne govorimo o filmih, čista driska. Ampak važno, da je novomeška jara gospoda zadovoljna, da pač ima mesto, kjer lahko paradira, se promovira in sproducira. Še dobro, da jih Berger kdaj pa kdaj pelje na preprih, drugače bi se zadušili v lastnem smradu.

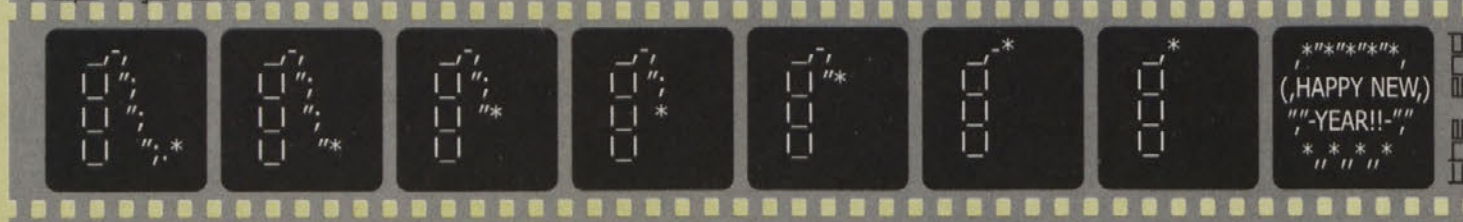
Pustimo novomeški šport pri miru. Ne smemo se preveč vznemirjati, ko košarkarski klub, ki igra v vseh možnih elitnih evro-balkanskih ligah izrazi potrebo po lokalni formi in vsebini. Fantje, če bi bili radi klub lokalnega formata, potem se prijavite v rekreacijsko ligo pri Agenciji za šport. Stekate. Stekate vi ...

In nazadnje pustimo pri miru novomeško gostinsko ponudbo, ki spada v tako imenovani kulturno-zabavni sektor, za najbolj pomembno panogo vsakega mesta, panogo, ki neposredno dviguje moralno zjebanim prebivalcem, rečeno nekoliko metafizično, za zrcalno dušo mesta. Ta ponudba je pri nas v pizdi, ampak res v pizdi. Ni niti na nivoju Afganistana. Tam jo sploh nimajo, kar je veliko boljše, kot če bi imeli novomeško. In potem se folk pritožuje, ker Benko mafija širi svoje papke. Ampak fantje znajo sproducirati vsaj kakšen go-go večer, kakšen moški striptiz in kakšen red bull party, ko bo prvič nastopila Mia Žnidaršič, bodo zmagali. In kaj je razen visokih cen, sproduciral recimo lokal Luna. Nič, popolnoma nič, razen kup tračev ob upokojitvi lastnika, ki še danes ni toliko pošten, da bi histerični novomeški javnosti razjasnil, zakaj je v resnici lokal tudi zaprl. Imel pa je ta lokal tako kot samo Novo mesto odlične geografske danosti, žal ne izkoriščene.

In kaj v tem mestu sploh laufa? Odgovor vam je dobesedno na dlani, Potlač laufa. To malo, zanikrno, neodvisno, lokalno trobilo, kar bije v oči s svojo odličnostjo in kvaliteto, s svojim neprecenljivim smislom za humor, s svojo aristokratsko držo. Ne samo, da smo pri Potlaču mladi, močni in pametni. Tudi lepi smo. Zato vam drage Novomeščanke in dragi Novomeščani, ter vsi zgoraj omenjeni prebivalci, v teh težkih, duhamorečih in srctegajočih prazničnih dneh, polagam tele besede na vaša izmučena srca. Kupujte Park, da boste brali Potlač.

Tako je govoril Dr. Novšek, ko je tistega meglenega decembrskega jutra sedel pred ogledalom in bil nezadovoljen s tistim kar je videl.

hepi nju sms

Potlač, lokalno trobilo

Direktor: Dr. Novšek

Ureja Urad za raziskovanje rudnin in izgubljanje časa: Jebul in Big Fak (suspendiran)

Oddelek za ideološko indoktrinacijo in fizični razvoj: razpuščen

Specialna enota: Šizi (poveljnik), Metadoni (v.d. fizični), Bacek in Kečap Tomasso (topovska hrana)

Glavni štab: Rotovž

email: potlac@drustvo-dns.si

RAZPIS ZA OBLIKOVALCA KUP'02

VSEBINA RAZPISA:

Društvo novomeških študentov bo že sedmo leto zapored izdalo knjižico ugodnosti in popustov »KUP'02«. Projekt je že v polnem zagonu in manjka mu samo še oblikovalec. Zato DNS razpisuje natečaj za oblikovalca;

Če želiš sodelovati pri projektu, pošlji pisno prijavo na:

DNS
Prešernov trg 6
8000 Novo mesto
s pripisom: »Za KUP'02, NE ODPIRAJ«

najkasneje do 28.12.2001. Pisna prijava mora vsebovati univerzalni vzorec popustniškega kupona, zgornjo platnico knjižice, nalepko in tiskan oglas KUP'02.

Prijavo lahko pošlješ tudi po elektronski pošti, na naslov infotocka@drustvo-dns.si. Za prijavo preko elektronskega naslova veljajo enaki pogoji.

napotka:
Knjižica bo žepne velikosti in bo imela dvobarvni tisk lističev in platnic.

Za vse dodatne informacije pokliči na
07 / 3374 374 ali emailiraj na
infotocka@drustvo-dns.si

ENA MISEL, TRI BESEDE:
ŽIVETI ZDRAVO ŽIVLJENJE.

www.krka.si

Zdravo novo 2002.

BELBLED

Trgovina in servis z računalniško opremo

Dobrava 35, 8222 Otočec ob Krki
Tel: 07/30-99-400, fax: 07/30-99-401
email: belbled@belbled-sp.si
<http://www.belbled-sp.si>

NOVOLETNA PONUDBA RAČUNALNIŠKE OPREME

PC Celeron 900Mhz, 128Mb,
40Gb, GeForce MX 32Mb, miš,
CD 52x, tastatura, zvočniki,
novoletno darilo, cena z DDV
118.900,00 SIT

ZELO UGODNI NOVOLETNI POPUSTI

CENJENIM STRANKAM
IN POSLOVNIM PARTNERJEM
SE ZAHVALJUJEMO ZA ZAUPANJE
TER USPEŠNO SODELOVANJE.
VOŠČIMO VAM VESEL BOŽIČ
TER USPEHOV POLNO
NOVO LETO 2002 !

Tudi Brez KEŠA NISEM SUH

Imam kartico Activa/Maestro
in PIN-številkco in tekoči račun
pri Poštni banki Slovenije.

Tega lahko odprejo dijaki in
študenti.

Le da imam kot študent od
računa več. S kartico plačujem,
ne le dvigam keš, dobim čeke
in limit, najamem kredit...

Obresti mi tečejo, viške celo
vežem.

TE ZANIMA?

Pojdi na prvo pošto, kjer je tudi
banka, pa boš izvedel, kakšne
papirje rabiš. Poleg denarja,
seveda.

PBS.

POŠTNA BANKA SLOVENIJE, d.d.

<http://www.pbs.si>; e-pošta: info@pbs.si